

[Undervisningsministeren.]

afholdt i januar måned. Af de 12,5 mill. kr. vedrører de 4,2 mill. kr. de på denne konference drøftede problemer.

Herudover har universitetet rejst yderligere bevillingsproblemer for ca. 3,3 mill. kr. vedrørende andre fakulteter, bl. a. vedrørende fag som sociologi, litteratur, psykologi og en række fag vedrørende det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

4,5 mill. kr. af de 12,5 mill. kr. er første del af en 2-årig bevilling til opfyldelse af ønsket om en udvidelse af Niels Bohr Instituttets acceleratoranlæg. Denne del af ansøgningen vil efter henstilling fra Københavns universitet blive forelagt Forskningsens Fællesudvalg, før endelig stillingtagen kan finde sted.

8. Omend det uden videre skal indrømmes, at Københavns universitet med den frie adgang, der her består, er i en vanskelig og år for år vanskeligere situation, må det også understreges, at der ikke er noget usædvanligt i, at der rejses hastende bevillingsønsker, der søges imødekommet ved hjælp af de på finanslovsforslaget optagne reserver. Bevillingsforslagene fra Københavns universitet vil nu, som meddelt, blive gennemgået med henblik på at skabe den bedst mulige baggrund for de bevilgende myndigheders vurderinger.

9. For at give en rimelig balance i det samlede billede må det vel tilføjes, at selv om Københavns universitet altså ikke har fået sine oprindelige bevillingsforslag imødekommet — og her deler universitetet vilkår med samtlige institutioner i samtlige ministerier — så har universitetet dog fra finansåret 1965-66 til finanslovsforslaget for 1967-68 haft en stigning i bevillingerne på 44 mill. kr. i løbende pengeværdi eller ca. 40 pct. på disse to år.

Formanden: Den første sag på dagsordenen kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om offentlig forsorg. (Adgang til hjælp under arbejdsleshed og hjælp til forsørgelse af børn i hjemmet).

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 103) findes i tidenden sp. 3124).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 145 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1967 til 31. marts 1968.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 1) findes i tidenden sp. 2403, finansudvalgets tillægsbetænkning i tillæg D. sp. 3241).

Der var stillet 390 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der stillet 12 ændringsforslag (se tillæg D. sp. 3583).

Formanden: Forhandlingen drejer sig i første række om ændringsforslagene, men af praktiske grunde vil det efter henstilling være tilladt at omtale også finanslovsforslaget som helhed.

Lysholt Hansen: Den enstemmige tillægsbetænkning, der i år er afgivet af finansudvalget, har givet anledning til meget forskellig bedømmelse i pressen, og jeg er ikke i tvivl om, at dens indhold også vil blive udlagt på forskellig måde af partiernes ordførere her i tinget i dag.

Det afgørende for socialdemokratiets tilslutning til betænkningen har været det glædelige, at alle folketingets partier her for første gang åbent erkender, at vi må indstille os på, at statens udgifter, som det har været tilfældet i de senere år, må og vil stige i stærkere takt end produktionen, samt at venstre og de konservative på lige fod med os andre tager konsekvensen af

[Lysholt Hansen.]

denne erkendelse ved for første gang i mange år hverken at stille egne spareforslag eller stemme mod noget af de ændringsforslag, ministrene har stillet i betænkningen.

Det er i virkeligheden en begivenhed, der er værd at notere med glæde, fordi de to partier hermed bryder med mangeårig praksis og, må man vel sige, med mange års politik. Den tid må nu være forbi, hvor disse to partier vil forsøge at placere sig i en særlig position som mere sparsommelige og mere ansvarsbevidste over for samfundets udgifter end vi andre. Jeg vil ikke hermed sige, at der ikke i fremtiden skal vises den allerstørste omhu med statens udgiftspolitik, nærmest tværtimod; men det må være et fælles ansvar for alle folketingets partier, så ingen længere forsøger at slå politisk mønt på at ville være mere sparsommelige og nøjeregnende med borgernes penge end andre.

Jeg håber altså nu, at vi er nået til vejs ende med den propagandaprægede spare Diskussion, der startede med, at de radikale i 1954-55 alene stillede forslag om besparelser på 150 mill. kr. på militærbudgettet uden specifikation af, hvor man ønskede disse besparelser. Frem til 1958-59 viste venstre og de konservative derefter deres specielle sparevilje ved at stemme mod en række større og mindre, særlig mindre udgifter på finanslovsforslaget. De konservative stemte eksempelvis imod penge til anlæg af et jernbanefærgesleje i Hirtshals havn.

Det kan måske nok forekomme lidt trivielt at få remset faserne i denne udvikling op, men jeg finder det alligevel rigtigt nu, hvor det forhåbentlig er sidste gang, vi skal føre en sparediskussion af den specielle karakter og det specielle indhold, som vi har været vant til i en årrække, at gøre ligesom en slags status over, hvad denne sparediskussions reelle indhold har været.

I 1958-59 stod venstre alene om at gå imod oprettelse af et konsulat i Leopoldville, imod et nyt skib til Kalundborg-Århus overfarten, imod et nyt statsseminarium i Lyngby og imod lån til opførelse af arbejder- og funktionærboliger ved Lindø skibsværft. Sammen med de konservative gik man imod penge til mødrehjælpsinstitu-

tioner og lærlinges befordring til handels-skole. Først i 1959-60 manifesterede VK-blokken sig med egne forslag til besparelser på mødrehjælpen og bortfald af bevillinger til en lufthavnsbygning i Sønder Strømfjord og en ny ambassadørbolig i Washington, ligesom man stemte imod regeringens forslag om udgifter til socialforskningsinstituttet, egnsudviklingen, provinsens by-orkestre og udbygningen af Københavns lufthavn.

Det store spareår blev 1960-61, hvor de to partier selv stillede forslag om besparelser på udbyttedelingsnævnet, på erhvervsvejledningen, på lærlinges rejser og opholdsudgifter under oplæring uden for hjemstedet, stemte for bortfald af tilskuddet til Mellemløst Samvirkes arbejde i Mysore i Indien, for nedsættelse af tilskuddet til anlæg af biveje, der sættes i gang for at bekæmpe arbejdsløshed, og imod bevillingerne til statsbanernes nyanlæg, bevilning til udbygning af Kastrup lufthavn og til bygge- og anlægsprogrammet i Grønland, samt for bortfald af 65 mill. kr. til rentebærende lån i henhold til lov nr. 356 af 1958, og endelig for en nedsættelse på 200 mill. kr. af de 485 mill. kr., der var foreslået til statsgaranti for oprykkende sekundære lån for nybyggeri.

I 1961-62 var det i alt væsentligt gengangerforslag, men man medtog dog som noget nyt bortfald af de 22 mill. kr. i tilskud til beskæftigelseslovene, der var sat på budgettet.

I 1962-63 var det fortsat penge til egnsudvikling, arbejdsløshedsbekæmpelse og lærlingerejser, der måtte stå for skud, og som noget nyt ville man spare de 10 mill. kr., der var afsat til lån til delvis dækning af projekteringsudgifter ved boligbyggeri med statslån og til erhvervelse af byggegrunde med senere bebyggelse for øje.

I 1963-64 stillede VK for første gang forslaget om en ikke nærmere specificeret besparelse på 200 mill. kr. samt forslag om bortfald af udgifterne vedrørende Danmarks erhvervsfond og bevillingen til radioens FM-sender, ligesom man stemte imod projekteringsudgifterne ved en udvidelse af Danmarks farmaceutiske højskole.

De følgende 3 år frem til 1966-67 gik gassen ligesom af spareballonen, og kun

[Lysholt Hansen.]

få nye ting blev taget op som besparelsesobjekter, og så endelig i år er det altså slut.

Jeg ser intet formål i at tage disse spareforslag op til bedømmelse enkeltvis. Jeg tror, de taler for sig selv, og jeg er overbevist om, at såvel venstre som de konservative er glade for i dag at kunne tage afsked med dem og for, at vi andre alligevel gennemførte bevillingerne. Jeg konstaterer blot, at disse forslag ikke har haft megen effekt, og at de, selv om de var blevet gennemført, ikke ville have ændret ved det forhold, at samfundet med den hastige udvikling, det er inde i, vil beslaglægge en stigende andel af den samlede indtjening. Jeg finder det helt i orden, at de enkelte partier, hvor de har en principielt forskellig opfattelse af, hvorledes enkeltheder i samfundshusholdningen bør tilrettelægges, lader disse forskelligheder komme til udtryk ved behandlingen og afstemningen om de enkelte lovforslag. Men at ville slå sig til ridder på en generel sparepolitik vil kun være et forsøg på at blive en ny Don Quijote. Det er og vil blive en kamp mod vejrmøller.

Derfor er det også yderst realistisk, når alle finansudvalgets partier nu i tillægsbetænkningen én gang for alle slår en pæl gennem mange års tale om at lægge et loft over statsudgifterne. Jeg kan ikke lade være med at tænke tilbage på den debat, vi havde her i tinget lige forud for novembervalget om finansministerens redegørelse for statens anlægs- og driftsudgifter i den kommende 3 års periode, en debat, som i så høj grad blev præget af udtalelsen i det konservative folkepartis arbejdsgrundlag, kaldet „De nærmeste år“ om, at — jeg vil gerne citere —:

„det offentliges udgifter må ikke længere være drivkraft for inflationen og bør kun øges i takt med produktionsstigningen i erhvervslivet.“

Ved den behandling kom jeg til for første gang at nævne de ulyksalige 700 mill. kr., som de konservative ville komme til at mangle for blot at skaffe dækning for de udgifter på budgetoverslaget, som de selv havde stemt for, hvis statens udgifter ikke måtte stige mere end de 4 pct., der kan påregnes i produktionsstigning pr. år. Disse 700 mill. kr. kom jo til at spille en væsent-

lig rolle i valgkampens drøftelser, en så væsentlig rolle, at i hvert fald de konservative og nok også mange andre til sidst var ked af at høre på dette magiske tal. Jeg skal derfor heller ikke sige mere om tallet, men blot fastslå, at de konservative ved nu i finansudvalgsbetænkningen at erkende, at man må forudse, at statens udgifter stiger i stærkere takt end produktionen, samtidig må erkende, at udtalelsen i deres arbejdsgrundlag heller ikke har kunnet stå for en nærmere konservativ prøvelse, og vi må vel derfor forvente, at den bliver strøget af arbejdsgrundlaget for de nærmeste år.

Med den udtalelse, finansudvalget i enstemmighed har vedtaget, må det af alle partier være taget til efterretning, at staten i fremtiden vil beslaglægge en stadig stigende del af produktionsresultatet, og at denne udvikling tillige er og må være et led i en fordelingspolitik i et moderne samfund. Når der har kunnet opnås enighed om dette fælles grundlag for finansudvalgets betænkning, og det vil altså sige for finanslovens udgiftsposter, finder vi det i socialdemokratiet — i forlængelse af vor hidtil førte politik med hensyn til kritisk at bedømme de enkelte udgifter på finanslovsforslaget — naturligt også at lægge navn til finansudvalgsbetænkningens øvrige indhold, hvor det pålægges såvel regeringen og administrationen som folketingsret og måske specielt finansudvalget i alle forhold at vise den yderste agtpågivenhed med hensyn til bedømmelsen af rimeligheden af statens udgifter af enhver art. Jeg tror, mine kolleger i finansudvalget vil give mig ret i, at de socialdemokratiske medlemmer af finansudvalget ikke har været de mindst agtpågivende og kritiske ved den gennemgang af finanslovsforslaget, vi har foretaget. Finansudvalget har ved denne gennemgang, som det også er dets pligt, over for ministrene rejst en lang række problemer af betydeligt bevillingsmæssigt omfang, som har givet anledning til, at en række udgifter er blevet og fortsat vil blive taget op til særlig og kritisk bedømmelse.

Når vi har kunnet give tilslutning til tillægsbetænkningens udtalelse om, at det i højere grad end hidtil vil være påkrævet at have opmærksomheden henvendt på statens lønudgifter, ligger der heri ikke alene, at dette

[Lysholt Hansen.]

hensyn tages på de i betænkningen nævnte måder, men også mere generelt ønsket om, at staten, når den nu i relation til de lønforhandlinger, der er ført på arbejdsmarkedet, skal til at fastlægge sine lønninger, vil vise fornøden forsigtighed. Arbejdsmarkedets hovedorganisationer, og det vil i denne forbindelse navnlig sige arbejderne, har ved det nu vedtagne mæglingforslag taget de samfundsøkonomiske hensyn, som man fra mange sider krævede. Arbejdsmarkedets parter har klart tilkendegivet ved indgåelse af mæglingforslaget, at en forudsætning for den tilbageholdenhed, man viste, var, at andre samfundsgrupper gjorde det samme.

Her i tinget har vi ansvaret for, at en meget stor del af disse andre samfundsgrupper lever op til denne forudsætning, og jeg håber, vi alle vil have rygrad til at hindre, at staten skulle række hånd til en lønudvikling, der går ud over de rammer, der nu er afstukket af arbejdsmarkedets hovedorganisationer. Skal de beløb, der på finanslovforslaget er afsat til imødegåelse af lønstigninger, holde, vil der ikke være plads til at gå ud over den ramme, som også er fastsat på arbejdsmarkedet.

For at det ikke blot skal se ud som et slag i luften, når betænkningen retter søgelyset mod ansættelses- og personalepolitikken, vil jeg gerne fra vor gennemgang af finansloven trække et par eksempler frem, som jeg mener man må tage op til ændring så hurtigt som muligt.

De militære tjenestemænd har som alle andre tjenestemænd en alder, ved hvilken afskedigelse skal finde sted, og de har derudover en aldersgrænse, ved hvilken de kan afskediges; men den reelle alder for afskedigelse med pension ligger faktisk i næsten alle tilfælde fra 2 til 5 år under den alder, ved hvilken de skal afskediges. Det vil, efter hvad der er oplyst i finansudvalget af forsvarsministeren, sige, at de samlede udgifter til pension i perioden mellem de praktiserede aldersgrænser og det tidspunkt, hvor en tjenestemand normalt, nemlig ved de 67 år, er berettiget til afsked med pension, for en major eller en orlogskaptajn for hver enkelt udgør en udgift på 393.855 kr., for en oberstløjtnant eller en kommandørkaptajn 233.506 kr. og for en oberst eller en kommandør 194.145

kr. Fortsætter man med den nuværende afskedigelsespraksis, vil det forhold, at staten her i et område ikke har alderen 67 år som afskedigelsesalder, med de afskedigelser, der kan forventes i årene fra 1967 frem til 1973, for de nævnte 3 kategorier betyde en merudgift for majorer og orlogskaptajner på 65 mill. kr., for oberstløjtnanter og kommandørkaptajner ca. 18 mill. kr., for oberster og kommandører ca. 6 mill. kr., altså en samlet udgift til pensioner for folk, der afskediges før andre tjenestemænd, på i alt ca. 89 mill. kr., hvortil så kommer officersgruppen i øvrigt.

Forsvarsministeren har oplyst, at såvel personernes mobilitet som avancementsvanskeligheder m. m. spiller ind, når man skal ændre en sådan gammel praksis. Rimelige hensyn til personalet må naturligvis tages, men det er min opfattelse, at det udvalgsarbejde, der er i gang med henblik på ændring af disse forhold, ikke kan afsluttes for hurtigt, og jeg håber, at ministeren deler denne opfattelse.

Lad mig som et andet område nævne landbrugets konsulentordning, der ganske givet har været af helt afgørende betydning for den rationalisering, landbruget har været igennem, og som fortsat vil være af en meget betydelig værdi for landbruget. Men trods alt det gode, der kan siges om landbrugskonsulenterne, til hvis aflønning staten betaler 70 pct., må vi her i tinget have pligt til, når udgifterne på det kommende års finanslov til dette område går op fra 24 mill. kr. til 28,3 mill. kr., at tage op til overvejelse, om det er rimeligt, at der praktiseres en ordning, hvor landboforeninger og husmandsforeninger i betydelig udstrækning ansætter hver deres egne konsulenter inden for de samme arbejds- og fagområder.

Jeg kunne nævne andre områder som kulbruddet i Qutdligssat i Grønland, hvor vi fortsætter med et underskudgivende foretagende nærmest som en social foranstaltning på et tidspunkt, hvor der andre steder i Grønland er arbejdskraftmangel. Man burde nok også her overveje, om man ikke skulle skære igennem og stille de midler til rådighed til bygning af boliger andre steder på Grønland, der er en forudsætning for, at befolkningen kan flytte fra kulbruddet, så dette hurtigst muligt ned-

[Lysholt Hansen.]

lægges i stedet for at køre videre med et underskud på 4 mill. kr. om året.

En lang række andre områder har været inddraget i vore drøftelser under gennemgangen af finanslovforslaget, og de vil blive fulgt op i samarbejde med ministrene, som i øvrigt er i gang med behandlingen af hovedparten af de områder, finansudvalget peger på i sin tillægsbetænkning.

Jeg har blot med disse bemærkninger villet slå fast, at det ikke skal komme til at mangle på socialdemokratiets medvirken til den mest grundige kontrol med statens udgifter i en tid, hvor vi må forudse, at udgifterne år for år vil stige stærkere end produktionen.

Det samme gælder i øvrigt med hensyn til investeringsudgifterne, som finansudvalget også peger på i sin tillægsbetænkning. Vi kan helt tiltræde bemærkningerne om, at manglende bevillinger beklageligvis ofte er skyld i, at projekter afvikles over for lang tid. Med de investeringsbudgetter, der nu stilles til rådighed for folketinget og specielt for folketingets investeringsudvalg, er vi dog kommet videre med en fornuftig investeringspolitik, end vi har været før, fordi vi med 5 års planerne nu har et betydelig bedre grundlag.

Jeg kunne tænke mig, at nogle af de efterfølgende talere ville bruge finansudvalgets udtalelser om investeringerne til en ensidig kritik mod regeringen. Som formand for investeringsudvalget vil jeg dog nok tro, at vi måske i lige så høj grad må se det som en kritik af folketinget. Kendsgerningen er jo, at regeringen har tilbudt investeringsudvalget at være med i prioriteringen af investeringerne på et meget tidligt tidspunkt af deres forberedelse. Hidtil har det blot ikke været muligt i investeringsudvalget at nå til enighed om de vilkår, hvorunder partierne kunne gå ind i et sådant medansvar for en fornuftig investeringspolitik. Derfor håber jeg, at finansudvalgets bemærkninger om dette spørgsmål vil gøre særligt indtryk på de konservative, der hidtil har holdt strengt på, at investeringsudvalgets arbejde må holdes snævert til det grundlag, der blev fastlagt, da folketinget besluttede investeringsudvalgets nedsettelse.

Der kunne være grund til ved denne tredjebehandling også at gøre nogle bemærkninger om finanspolitikken og pengepolitikken med

relation til det finanslovforslag, vi nu skal vedtage. Jeg skal undlade det i hvert fald i denne omgang og blot sluttelig nævne, at da vi sidste år af finansministeren fik tilfaldsvis, om, at der ikke frem til 1. april 1967 ville komme nye skatter, blev der, husker jeg tydeligt, trukket på smilebåndet visse steder her i salen. Derfor glæder jeg mig så meget mere over at kunne konstatere, at i det finansår, der nu udløber, er der ikke kommet nye bukker, nye skatter; vi kan tværtimod, som det var fastlagt, sige, at budgettet og regnskabet nogenlunde vil komme til at balancere, det gælder såvel hovedtallene som reserveerne, og jeg har den tro, at på tilsvarende måde vil det gå med det finanslovforslag, vi skal vedtage i dag.

Jeg skal derfor anbefale de af finansministeren uden for betænkningen stillede ændringsforslag og slutte med at sige et par ord om de to af hr. Niels Westerby m. fl. stillede ændringsforslag her til tredjebehandling.

Det har undret mig at se disse ændringsforslag. Det har undret mig så meget mere, som hr. Niels Westerby er den, der måske stærkest her i tinget har pålagt os andre at være meget nøjeregnende i vor prioritering af statens udgifter. Og så kommer hr. Niels Westerby altså nu med et ændringsforslag, hvor man ud af bunken griber det, som tilsyneladende er populært i befolkningen i øjeblikket. Jeg betragter det som en slags overbudspolitik, der minder noget om det, vi var udsat for i sin tid, da kommunisterne var repræsenteret her i folketinget. Der er jo i dette ændringsforslag fra liberalt centrum ikke — som der burde være, hvis man ville følge sine egne linjer op — anvist nogen tilsvarende indtægtspost; man har simpelt hen trukket ting ud, som man rent tilfældigt, tør jeg sige, er faldet over — i dette tilfælde altså universitetet.

Vi deler alle i dette ting ønsket om at give den højere uddannelse og forskningen de bedst mulige vilkår, ja, endda i højere grad og i stærkere stigende takt end noget andet område. Det er også efter den linje, vi har budgetteret og prioriteret i de forløbne år. Jeg kan oplyse, at for undervisningsministeriets budget er der en stigning i faste priser på ca. 6 pct., men for universitetsområdet er der en stigning på godt 11 pct. årligt. Det er altså ikke således, at dette

[Lysholt Hansen.]

område lades i stikken. Lad mig bare, for at sige det helt konkert, nævne, at fra 1965-66 til det finanslovsforslag, vi nu behandler, er der en stigning i bevillingerne på 44 mill. kr. i løbende pengeværdi eller med ca. 40 pct. på disse to år. Derfor er der for mig at se ikke anledning til at trække dette område ud, i hvert fald ikke uden et meget dybtgående og velberegnet grundlag — hvad hr. Niels Westerby ikke har haft — for et sådant forslag. Derfor skal jeg anbefale, at man stemmer imod det, som jeg gerne vil kalde et paradeforslag.

Damsgaard: Efter at finansudvalget i mange og lange møder har gennemgået og drøftet finanslovsforslaget for 1967-68 og haft forhandlinger med de fleste af ministrene, især med finansministeren, er vi nu nået til tredje behandling. De 390 ændringsforslag, der er stillet, er ikke mange i forhold til tidligere. Vi har i tidligere år været oppe på mellem 1.500 og 1.600 ændringsforslag til finanslovsforslaget. Det kan jo tages som et tegn på en bedre budgetlægning inden for staten, og jeg tror også, man er på vej med det, selv om der stadig fremkommer endog meget fæle eksempler på det modsatte. Ministeren er ikke nået frem til det ærlige finanslovsforslag endnu, det, som virkelig tog det hele med og gav folketinget et realistisk billede af de forventede indtægter og udgifter i det kommende finansår.

Det var en af ministerens forgængere i det høje embede, der for nogle år siden proklamerede, at nu kom han med det ærlige finanslovsforslag; det år blev der stillet 1.533 ændringsforslag til finanslovsforslaget; så det var jo ikke så meget bevendt med den proklamerede ærlighed. Der kan ligge en cadeau til den nuværende finansminister deri, at han har kunnet nøjes med 390 ændringsforslag, og finansministeren har som bekendt jo ingeniørligt lovet noget i retning af ærlighed, tværtimod, må man vel sige ud fra ministerens egen for nylig udtrykte opfattelse af sin opgave.

Det hører også med til billedet, at finanslovsforslaget er blevet væsentligt forandret. Man har forandret billedet af finanslovsforslaget helt, efter at ministeren nu har stillet sine 10 ændringsforslag uden for tillægsbetænkningen. Dermed er vi nået op på

400 ændringsforslag, men det er vel at mærke 10 ændringsforslag, som helt afgørende ændrer hele det statsfinansielle grundlag, hvorpå finansudvalget efter ministerens absolute ønske har måttet behandle og vurdere såvel ministerens oprindelige forslag som de foregående 390 ændringsforslag. Også når man ser, at de sidste ti ændringsforslag drejer sig om udgiftsbeløb, der rækker langt ud over de øvrige 390 ændringer, må man sige, at der er et urimeligt misforhold mellem den grundighed og påpasselighed, hvormed finansudvalget har været nødt til at behandle de mange ændringsforslag — og det har vi virkelig gjort, og det gælder for alle partiets repræsentanter i udvalget — og så den måde, hvorpå disse sidste dyre ti ændringsforslag blev til over natmaden. Det, som finansministeren med hele det materiale og den tekniske sagskundskab, han råder over i ministeriet og i det økonomiske sekretariat, og med sin inderligste overbevisning forud fastslag som absolut nødvendigt, var efter én nat helt overflødig. Det kasseoverskud, som for landets ve og vel ikke måtte være under 800 mill. kr. i år, og hvor ministeren havde opstillet fem hundrede eller fire hundrede og nogle og firs mill. kr. for det kommende år som minimum, hvis den økonomiske balance skulle holdes, rakte netop lige bestemt til til lidkøb med hr. Aksel Larsen. Så var det væk.

Det er klart, at kasseoverskuddet og den dertil knyttede finanspolitik må tilpasses de skiftende økonomiske situationer, og venstre har vel oftere haft grund til at bebrejde regeringen for megen stivindethed på dette punkt, også fordi kasseoverskuddet kun er et sluttal, som må bedømmes nok så meget ud fra den sammensætning og det niveau af indtægts- og udgiftsposter, hvorfra det fremkommer. Selv om finansministeren åbenbart ikke kan lide det, så spiller det nu alligevel en rolle, at det tilbageværende kasseoverskud i forslaget på 166 mill. kr. kun fremkommer ved, at man indregner en formueflytning på 167 mill. kr. fra arbejdsløsheds-kasserne til statskassen. Det fremgår helt klart, at det er det, der er sket, af den taloversigt, finansministeren har meddelt folketinget. Der er meget, der taler for denne formueflytning, men at tillægge den nogen som helst betydning for den samlede efterspørgsel vil være helt meningsløst,

[Damsgaard.]

Det, der skete hin skæbnesvangre nat mellem den 11. og den 12. marts i år, og det, der gjorde, at finansministeren den 12. marts med lige så inderlig overbevisning kunne anse det kasseoverskud for overflødigt, som han den 11. marts anså for nødvendigt, var da heller ikke et skifte i de økonomiske vilkår, men alene et politisk skifte. Finansministeren vil måske nok henvise til, at gennemførelsen af moms i sig selv betyder en sådan opslugning, at den kan erstatte et betydeligt kasseoverskud. Men momsens gennemførelse var jo da, så vidt jeg ved, også regeringens forudsætning den 11. marts.

Om de 166 mill. kr. er et passende kasseoverskud, ved jeg ikke, men finansministeren skylder da folketinget en forklaring herpå, for allerede så tidligt, som da ministeren ved finanslovsforslagets fremsættelse i november måned kalkulerede med ca. 500 mill. kr., regnede han vel også med momsens gennemførelse, og f. eks. særordningen med mejeriprodukter kontra moms skulle vel snarere diktere ministeren et forøget kasseoverskud, idet en mindre moms på mejeriprodukter vil gøre afdæmpningen i efterspørgselspresset mindre, end tilfældet ville være med en altomfattende moms — jeg nævner det som et eksempel.

Jeg skal ikke fordybe mig yderligere i disse forhold, som jo også indgik i den forløbne tids skatte- og afgiftsdebat, men det må være rigtigt i denne finanslovdebat og på denne baggrund at sige til finansministeren, at han ikke har gjort det nemmere i fremtiden at tro på det materiale, de oplysninger og de vurderinger, han som ansvarlig minister fremlægger for folketinget og for finansudvalget. Det må for befolkningen, og det må for de mange, der forud har fået afvist begrundede og påtrængende ønsker, være mærkeligt at se, at ministeren praktisk taget ud af den høje hat kunne gribe 300-400 mill. kr., da det gjaldt lidkøbet med hr. Aksel Larsen. Når finansudvalget på mange områder, sociale, undervisningsmæssige osv., har været tvunget til at være tilbageholdende, hvor vi hellere havde været imødekommende, simpelt hen fordi finansministeren kunne henvise til, at der ikke var penge i kassen, så

kunne man nok have ønsket, at finansministerens greb i hatten var kommet et bedre formål til gode.

Jeg vil gerne sige til hr. Lysholt Hansen, at vore sparebestræbelser er absolut ikke indstillet, og det er overhovedet ikke en kamp mod vejrmøller, vi fører, når vi taler om besparelser på de offentlige budgetter; det er imod en lidt for glubende appetit fra det offentlige i forhold til, hvad produktionens stigning gør rimeligt. Det vil jo altid være underkastet en forskellig vurdering, hvor meget man kan tillade de offentlige budgetter at stige i forhold til produktionens stigning. Jeg har den opfattelse, at finansudvalgets naturlige skepsis over for mange projekter kan have en præventiv virkning over for ønsker og krav fra de forskellige statslige styrelser, og heri er jeg næsten sikker på at være enig med finansudvalgets ærede formand, der dog i sin tale her i dag var uretfærdig, syrlig og ironisk over for venstres tidligere sparebestræbelser. Men til trods herfor, det vil jeg gerne sige til finansudvalgets formand, vil venstre også i de kommende år i finansudvalget fortsætte sine sparebestræbelser over for de voldsomt stigende udgifter inden for statens mange områder.

Jeg kan ikke lade være med på den baggrund, jeg her har nævnt, at pege på den særlige henstilling om bedre sammenhæng og plan i løsningen af de offentlige opgaver, som et enigt finansudvalg i vor tillægsbetænkning retter til regeringen. Denne særlige henstilling fra et enigt finansudvalg ligger også i sit kritiske indhold ganske på linje med synspunkter, jeg på mit partis vegne har givet udtryk for i de sidste 3-4 års finanslovdebatter og måske længere tilbage, og jeg kan kun være meget tilfreds med, at man nu har kunnet enes om at gøre disse synspunkter til sine for hele finansudvalget. Finansministeren gør vel i at læse henstillingen opmærksomt — det har han nok gjort — og lægge sig den på sinde, så den kan præge de kommende års resultater. Henstillingen får sin særlig alvorlige baggrund i, at vi i de senere år har set de offentlige budgetter lægge beslag på en stærkt voksende andel af den samlede nationalindkomst. Det gælder også det foreliggende finanslovsforslag, som med sin udgiftsstigning på 16-17 pct. ligger langt

[Damsgaard.]

over stigningstakten både i produktionen og i, hvad den enkelte borger har til rådighed. I løbet af blot 6-7 år er det offentliges andel af det samlede produktionsresultat her i landet vokset fra 25 pct. til omkring 35 pct. Denne voldsomme stigning hænger selvfølgelig sammen med ændringer i hele samfundet, med struktur- og befolkningsforskydninger og med de stigende krav, som det moderne samfund må stille også til det offentliges indsats. Stigende offentlige udgifter, også forholdsmæssigt, har på mange områder, f. eks. uddannelsens, været en nødvendig forudsætning for fremgangen i velstand og levestandard, og intet parti, heller ikke venstre, vil drømme om at skære de offentlige budgetter ned med de omkring 30 pct., der skulle til for blot at føre det offentliges procentvise andel af samfundskagen tilbage til niveauet for en 6-7 år siden. Men vi har samtidig — og det vil jeg gerne understrege — en fælles forpligtelse til at tage alvorligt på de store problemer, som denne forøgelse af den offentlige andel har rejst. Denne forøgelse er sket samtidig med, at også investeringerne i arbejdspladser, boliger som følge af den tekniske og økonomiske udvikling har måttet medføre forholdsmæssigt større krav, hvis vi skulle kunne følge med i konkurrencen med andre lande, og hvis vi skulle gøre Danmark, og det vil vi jo, til et godt land at arbejde, at leve og at bo i. Vi kommer heller ikke uden om, at en fortsat vækst i det offentliges andel kan være en trussel mod befolkningens arbejdslyst og initiativ, der i sidste ende er det, der bærer fremskridtet.

Derfor har befolkningen krav på, at hver uundgåelig skattekrone anvendes sådan, at den gør størst mulig gavn. Vi må have lov til at spørge: får vi nok for de penge, vi må aflevere til det offentlige? Finansministerens sidste opgørelse viser, at statens samlede indtægter i det kommende år bliver over 19.000 mill. kr. mod godt 17.000 mill.

i år, og udgifterne ligervis — der er grøde og vækst i skatterne — 2 milliarder kr. mere.

Vi må have ret til at forlange, at den offentlige administration udføres så hensigtsmæssigt og praktisk som muligt, og vi må være på vagt over for de administrative byrder, som lovene pålægger ikke blot det offentlige, men også erhvervsvirksomhederne og befolkningen. Vi skal selvfølgelig udnytte elektronisk databehandling og anden moderne kontorteknik, men vi skal udnytte det rigtigt, så vi ikke blot skubber ekstra besvær hen på de mennesker og de virksomheder, den købmand, håndværker eller bonde, der ikke råder over en elektronhjerne. Den sidste tid har unægtelig bragt grove forsyndelser i den retning.

Vi må have langt bedre styr på den offentlige planlægning. I sin henstilling peger et enigt finansudvalg på — jeg citerer:

„at der inden for adskillige områder samtidig er et stort antal projekter i gang med det resultat, at disse projekter må afvikles over for lang tid, fordi den samlede bevillings begrænsede størrelse ikke tillader, at projekterne færdiggøres inden for en optimal byggeperiode ...“ og finansudvalget er i sin betænkning kommet til følgende:

„Ved en fornuftig prioritering af opgaverne kan man formentlig med et færre antal byggepladser afvikle de enkelte projekter hurtigere og billigere og alligevel få samtlige projekter gennemført inden for en kortere periode“.

Dette er citat fra vor egen betænkning.

Der rettes her en meget hård kritik mod prioriteringen og planlægningen af de offentlige opgaver, og jeg tror desværre ikke, at den er for hård. Vi når for lidt, vi når det for dyrt, og vi når det for sent, fordi vi for tit lader os friste til at sætte mere i gang, end vi har arbejdskraft og praktiske muligheder for at føre igennem. Derfor har venstre også gennem mange år presset på for at få budgetoversigter, der rækker ud over den enkelte finanslovsperiode, og vi

[Damsgaard.]

betrakter de foreliggende 3 års budgetter som en vis og en tiltrængt imødekommeelse heraf. De må yderligere udbygges, og de må først og fremmest bruges, så vi får en sund ramme om det enkelte års bevillinger. Men de må især, som venstre gentagne gange har fremført, suppleres med en fysisk budgetlægning, forstået på den måde, at vi i langt højere grad end hidtil bliver nødt til at se på, om der er arbejdskraft og praktiske muligheder for at gennemføre de projekter, der sættes i gang, for ellers har det jo ingen værdi at bevilge pengene, så bliver det tværtimod kun til ekstra brændsel til inflationen.

Der er f. eks. ikke meget ved en bevilling til et institutionsbyggeri, hvis der ikke er murere og andre håndværkere til at opføre det, men der er heller ikke meget ved en bevilling til en institutionsbyggeri, hvis der ikke er det fornødne uddannede personale til at tage institutionen i brug, når den står færdig. Det vidner ikke om nogen god planlægning, når grupper af medarbejdere inden for børneinstitutionerne forleden alvorligt måtte advare mod at bygge flere børneinstitutioner trods det store behov herfor, så længe man ikke havde tænkt nok på uddannelsen af personale til at udfylde pladserne i disse børneinstitutioner.

Når finansudvalget retter dette som en henstilling til regeringen, ligger der heri også en erkendelse af, at det er meget lidt, folketinget og finansudvalget kan gøre ved at plukke ud af de fremlagte budgetter. De afgørende trin i planlægningen og rækkefølgen for de offentlige opgaver må ligge allerede i forberedelsen, det er et arbejde, som hverken folketinget eller finansudvalget kan fratage regeringen eller fritage den for.

Derfor vil det normalt kun være lidt, oppositionen kan nå ved ændringsforslag til finanslovsforslaget. Venstre har da også i år afstået fra at stille ændringsforslag og i stedet sigtet på at opnå enighed om udvalgets henstilling til regeringen og i særlig grad til finansministeren og økonomiministeren. Heri ligger naturligvis ikke, at der ikke over for forskellige enkeltforslag og dispositioner kunne fremføres kritik eller andre synspunkter. Vi kunne vel også have stillet ændringsforslag om det, hvis vi

havde villet. Jeg kunne nævne landbohøjskolen på Frederiksberg, det er et af de fæle eksempler på dårlig planlægning. Jeg nævner det her som et eksempel, og ellers ikke et ondt ord om min gamle skole, landbohøjskolen.

Når vi gennemgår finanslovens enkelte poster, må det selvsagt erkendes, at de i det store og hele er velbegrundede, sådan må det selvfølgelig være, og problemet er da også et helt andet, nemlig om netop disse udvalgte poster nu også er de mest påtrængende og mest nødvendige i den lange række af velbegrundede ønsker, og om de er rimeligt afstemt over for de begrænsede muligheder, produktionen og arbejdskraften angiver. Derfor er en nøgtern og en realistisk planlægning af det offentliges virke så nødvendig, og den er, når det kommer til stykket, også vejen, tror jeg, til at bremse en overhåndtagende vækst i det offentlige andel af nationalindkomsten.

Det fremgår af det, jeg her har sagt, og af det, der står i finansudvalgets tillægsbetænkning, at venstre vil stemme for de stillede 390 ændringsforslag; derimod vil venstre ikke stemme for alle de famøse 10 ændringsforslag stillet af finansministeren uden for tillægsbetænkningen; de fleste af disse ændringsforslag er en konsekvens af de nu vedtagne skattelove. Jeg vil anbefale, at vi undlader at stemme ved afstemningen over de omtalte ændringsforslag nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 og 9 uden for tillægsbetænkningen; altså med hensyn til otte af de ti forslag undlader vi at stemme, fordi vi ikke vil tage ansvaret for de love, de vedrører, men lovene er jo en gang vedtaget, og at vi stemmer for nr. 4 og nr. 10. De to ændringsforslag uden for tillægsbetænkningen, der er stillet af hr. Niels Westerby m. fl., synes vi ikke rigtig falder ind i billedet på nuværende tidspunkt, og det er vel nok rigtigt; som hr. Lyshølt-Hansen sagde, at det er sådan en slags demonstrationsforslag; der kan være noget rigtigt i dem, men det er bare malplaceret at komme med dem netop på dette tidspunkt, og derfor vil vi undlade at stemme. Og når det er gjort, vil jeg på venstres vegne trods alt anbefale at stemme for finanslovsforslaget for 1967-68 ved den endelige afstemning.

Thestrup: Det konservative folkparti vil stemme for de af ministeren stillede æn-

[Thestrup.]

dringsforslag under nr. 1-390; af de uden for tillægsbetænkningen stillede ændringsforslag til tredje behandling vil vi stemme for forslagene under nr. 4 og nr. 10, medens vi vil afholde os fra at stemme vedrørende de øvrige, og vi vil ligeledes afholde os fra at stemme vedrørende de af hr. Niels Westerby m. fl. stillede ændringsforslag.

Når finansudvalget denne gang er nået til at afgive en enstemmig betænkning, så er det ikke, fordi vi er enige om, hvilken finanspolitik der bør føres. Mit parti går stadig ind for den opfattelse, som hr. Jørgen Jensen ved debatten om 3 års budgetterne gik ind for: at man bør tilstræbe, at forholdet mellem statens og erhvervslivets brug af de tilstedeværende midler ikke bliver forrykket til ugunst for erhvervslivet. Vi erkender naturligvis, at denne regel som alle andre regler må tages cum grano salis, og det er derfor ikke vanskeligt for os at slutte os til det, der indleder finansudvalgets bemærkninger, idet det jo er udtryk for betænkelighederne ved, at statens udgifter stiger så stærkt i forhold til bruttonationalproduktet.

Nu er det jo således, at vi alle er enige om i den kommende tid at fortsætte med investeringerne fra statens side i trafik, i undervisning og uddannelse og også i sociale forbedringer af forskellig art. Hertil kommer, at vi efter de i går vedtagne love jo får et skattesystem, der i helt anderledes grad end tidligere giver regeringen muligheder for øget skatteindkrævning f. eks. ved at forøge udskrivningsprocenten af den faste skala, der bliver på kildeskatten. Hvis statens udgifter på en række områder stiger og man ikke søger at indskrænke dem på andre, så må det forudses, at alle, både små indtægter, mellemindtægter og store indtægter, kommer til at betale mere i skat end nu. Derfor mener vi, det er særlig nødvendigt, at vi finder områder, hvor der virkelig kan spares.

Når finansudvalget tidligere har søgt at spare på statsudgifterne, har det som regel været ved at pege på enkelte specielle udgifter, f. eks. på en eller anden stilling, der forekom os unødvendig, på bidrag til et specielt formål, som vi mente vi kunne undvære. Denne gang er vi gået en anden vej,

vi holder os til de generelle linjer. Grunden hertil er dels, at vi jo gennem spareudvalg og ved det daglige arbejde i finansudvalget har nået og som regel når det meste af, hvad vi kan på dette område — her må man jo erindre, at vi ikke kan gribe ind over for de lovbestemte udgifter — dels, at de store ændringer, som vort samfund er inde i, og som bevirker, at det, der tidligere var samfundsmæssigt vigtigt, i dag kun spiller en mindre rolle, vel må opfordre os til snarere at søge statens udgifter indskrænket ved systematisk rationalisering end ved at gå imod specielle udgifter. — det, man måske kan betegne som den gammeldags sparsommelighed på statsbudgettet. Jeg tror, at når vi i finansudvalget er blevet enige om betænkningen, så ligger det netop i, at vi er enige om dette synspunkt. Og det område, vi først og fremmest har hæftet os ved, er statens lønudgifter; disse udgifter udgør jo den største del af statens udgifter, og det er derfor naturligt, at vi først har hæftet os ved disse.

Må jeg sige som indledning til mine bemærkninger herom, at vi ønsker ikke at afskedige folk eller ændre deres stillinger således, at deres forhold bliver dårligere, tværtimod, gennem mange års samarbejde med kontorpersonale med mere eller mindre kvalificeret uddannelse er det blevet min erfaring, at intet i den grad fremmer arbejdet som tilfredshed på arbejdspladsen og interesse for arbejdet. Vi er imidlertid i dag i en situation, hvor vi mange steder ikke kan få de folk, vi skal bruge, og derfor er det naturligt, at vi prøver at finde ud af, hvor de folk, vi har til rådighed, gør mest gavn.

Vi har fra finansudvalgets side gentagne gange søgt at begrænse nyansættelser på områder, hvor vi mente, at der i og for sig var det fornødne antal ansatte. På nogle områder har folketinget jo gennem lønningsrådet og gennem finansudvalget kontrol med nyansættelserne, men på andre har vi det ikke. På de områder, hvor vi har kontrol, har vi imidlertid fra ministrenes side ofte mødt modstand, når vi gik imod en ansættelse. Jeg er klar over, at denne modstand ofte mere lå hos lokale chefer end egentlig hos den pågældende minister, men efter min opfattelse har der fra de forskellige ministres side været vist for lidt fasthed over for så-

[Thestrup.]

danne chefers krav. Nu vil måske en og anden af ministrene sige: ja men vis mig; hvor jeg kunne have sagt nej; hertil må jeg svare, at det kan jeg, og det kan finansudvalget naturligvis ikke, thi det kræver en så direkte føling med statsadministrationen, som kun ministrene har, det er ministrene og deres ledende embedsmænd, der, eventuelt ved hjælp af rationaliseringseksperter, må finde ud af, hvor man kan sige nej til nyansættelser. Hvad angår de ansættelser, vi ikke har kontrol over, så er det min opfattelse, at man ofte er tilbøjelig til at antage aspiranter med den følge, at man senere bliver nødt til at ansætte dem fast, selv om der ikke egentlig er brug for dem; derfor henstiller vi, at finansudvalget får en bedre kontrol med alle ansættelser.

Jeg har gentagne gange ved behandlingen af finanslovsforslaget gjort mig til talsmand for større rationalisering af statens administration, og jeg har nævnt eksempler fra de områder, hvor min stilling har givet mig en særlig indsigt, retsvæsenet og politiet. Jeg har nævnt som eksempel på gammeldags og uhensigtsmæssige metoder den måde, hvorpå man inddriver for sent indbetalte radio- og fjernsynsafgifter. Jeg har nævnt eksempler på, at man ved optræning af kontorphonale kan bruge kontorphonalet i stedet for folk med akademisk uddannelse. Vi har for nylig fra justitsministeriets side fået en sådan reform, idet man er gået ind for og har søgt for, at man kan anvende kontorphonalet til at registrere og revidere tinglysningsdokumenter i stedet for som tidligere dommerfuldmægtige. Jeg er overbevist om, at det, der her har vist sig at kunne lade sig gøre, også kan lade sig gøre på andre af statens områder. Finansudvalget har peget på en rationalisering af selve arbejdsgangen: en udskillelse af processer, der kan gøres til genstand for elektronisk databehandling, bør foretages, hvor dette kan ske. Og hvor det ikke kan ske, vil ofte en decentralisering være naturlig, det vil være naturligt at lægge arbejdet ud til de organer udenfor, der har den nærmeste berøring med det pågældende forhold. Vi har også rørt ved et problem, som har forvoldt vanskeligheder og fortsat vil forvolde vanskeligheder: flyt-

ning af personale. Der er imidlertid i dag større brug for flytning af personale, end der tidligere har været. Der er sikkert også brug for, at personale kan overgå fra ét område til et andet. Vi henstiller, at man i tjenestemandskommissionen behandler disse spørgsmål og søger at nå frem til løsninger, der er mere i overensstemmelse med tidens krav end de nugældende regler.

Endelig har vi peget på udgifter, der foranlediges af en manglende planlægning og en manglende prioritering af statens arbejder. Jeg kan herom henvise til betænkningen. Det forekommer mig, at det, der heri er sagt, netop dækker de tanker, som i alt fald jeg har gjort mig herom.

Finansudvalgets formand holdt jo en agitatorisk tale, ikke mindst om de 700 mill. kr., som var så omtalt under valgkampen i efteråret. Jeg tror, at man af det, jeg har sagt, og af selve betænkningen vil forstå, at man ikke kan vedblive at lade staten bruge en stadig stigende procent af bruttonationalproduktet, men at det er nødvendigt at søge besparelser på statsbudgettet. Det er jo det, der er kernen i vort arbejdsgrundlag og i det, vi sagde ved valget. Det fremgår tillige af det, jeg har sagt, og af finansudvalgets tillægsbetænkning, at besparelser ikke alene kan søges ved, at finansudvalget går imod enkelte bestemte poster eller påpeger enkelte bestemte stillinger som nogle, der kan nedlægges; men må søges gennem en generel rationalisering på de forskellige områder.

Jeg går ud fra, at socialistisk folkeparti efter den stilling, partiet har taget i tillægsbetænkningen, vil stemme for finanslovsforslaget og dermed vil stemme for bevilningerne til forsvaret.

Jeg vil til slut bede ministrene om ikke alene at betragte betænkningens udtalelser som en kritik. Det kan ikke nægtes, at der er en kritik deri, men der er også en opfordring — og der er måske i højere grad end kritik en opfordring — til et nærmere samarbejde mellem finansudvalg og ministre nu. Skal vi nå til besparelser — og det mener vi vist alle er nødvendigt — så er den første betingelse, at finansudvalget i højere grad end nu får indseende med administrationen af statens udgifter. Vi er fra vor side parat til at gøre det arbejde, der

[Thestrup.]

kræves, og jeg beder regeringen overveje sagen, således at vi eventuelt kan behandle den nærmere i et samråd i finansudvalget.

Skræppenborg-Nielsen: I modsætning til tidligere år har man vel lov til at sige, at det har været en forholdsvis let opgave, en helt ny fornemmelse i alt fald, her i folketinget at være en slags ordfører for vel det vigtigste lovforslag, der fremsættes her i tinget, nemlig finanslovsforslaget, idet vi, der prøver på at være ordførere, jo på grund af det så pludseligt udskrevene valg så at sige slap for den førstebehandling af finanslovsforslaget, som vi plejer at have. Hermed være ikke sagt, at der i de forløbne måneder efter valget ikke har været diskuteret finanslov, finanspolitik, kasseoverskud og mange andre ting, for det har der jo, men blot ikke af os, der sædvanligvis har denne opgave, og det er der nok ingen af os der har haft særlig meget imod, vel snarere det modsatte, fordi vi af erfaring ved, hvad det koster os af arbejde.

Jeg agter her ved denne tredjebehandling af finanslovsforslaget for finansåret 1967-68 i det store og hele ikke at gentage, hvad der fra mit partis side allerede er sagt om lovforslaget i anden forbindelse, men kan naturligvis ikke undgå at fremkomme med nogle ganske få bemærkninger. Allerførst: af den oversigt over statsbudgettet for årene 1966-67 og 1967-68, som vi forleden modtog fra finansministeriet, fremgår det som tidligere nævnt adskillige gange her i folketinget, at man påregner et kasseoverskud på blot 166 mill. kr. for det finansår, der tager sin begyndelse den 1. april i år. Nu er det vistnok sådan, at næsten ligegyldigt hvilket kasseoverskud en finansminister regner med, så vil det almindeligvis blive kritiseret enten af det ene eller det andet parti her i salen. Er et påregnet eller anslået kasseoverskud for stort, ja, så er det naturligvis galt, og er det for lille eller man regner med, det er for lille, ja, så er det også galt. Nu ved jeg meget vel, at et kasseoverskud på blot 166 mill. kr. ikke er noget stort kasseoverskud. På den anden side er det min opfattelse, at når statsregnskabet for 1967-68 engang er afsluttet, vil det nok vise sig, at det kasseoverskud, man i dag opererer med,

vil være noget større af mange forskellige grunde, som jeg ikke skal komme nærmere ind på her. Jeg kender det jo fra kommunerne, hvordan man mange gange budgetterer med balance, og så er der jo næsten altid et betydeligt overskud, når kommuneregnskabet er afsluttet.

Dernæst: det har egentlig forbavset mig, ja, forundret mig, at ikke et eneste af de partier, der sædvanligvis i deres agitation ude i landet og også her i folketinget, hvor de taler og taler om besparelser på statsbudgettet, rent konkret, hvad den afgivne tillægsbetænkning så tydeligt afslører, har været i stand til at stille blot ét eneste ændringsforslag om besparelser på dette års finanslovsforslag. Det eneste parti her i folketinget, der i årevis har stillet forslag om besparelser, besparelser, så det batter, er socialistisk folkeparti, idet vi som hidtil har stemt og fortsat agter at stemme imod samtlige bevillinger til militære formål. Også her i dag agter vi at stemme imod den forhøjelse af Danmarks bidrag til NATO på 870.000 kr., der er kommet til siden finanslovsforslagets andenbehandling, og skulle det ærede medlem hr. Bernhard Baunsgaard, der forleden syntes at være modstander af disse dødssyge militærudgifter, have lyst til at øve sig og stemme imod denne NATO-bevilling sammen med os, så er lejligheden der nu, og det ærede medlem er meget velkommen dertil.

Lad mig til slut gentage, hvad jeg forleden dag gav udtryk for her i tinget: at det forlig, der forleden blev indgået mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti, er et forlig, der alene drejer sig om rent indrepolitiske anliggender, og at socialistisk folkepartis hidtil værende holdning og stilling til Danmarks militær- og udenrigspolitik er helt og aldeles uforandret.

Det ærede medlem hr. Lysholt Hansen nævnte før, at fra hans partis side i finansudvalget skulle der ikke mangle kontrol med statens udgifter. Jeg er ganske enig med ham heri; jeg tror, at det ikke alene er de socialdemokratiske medlemmer af finansudvalget, der har den opfattelse, jeg tror, at vi alle uanset parti i finansudvalget på dette område som på så mange andre områder meget gerne vil trække på samme hammel.

Det ærede medlem hr. Lysholt Hansen

[Thestrup.]

omtalte også nærmere hr. Niels Westerby's ændringsforslag. Jeg er ganske enig i de betragtninger, hr. Lysholt Hansen her fremkom med; jeg synes selv, det er ganske urimeligt at komme med ændringsforslag af den art ved finanslovsforlagets tredje behandling, ændringsforslag, der er stillet så sent, som tilfældet har været. Lad mig sige det sådan — og jeg tror, at det ærede medlem hr. Morten Lange senere vil sige lidt om dette — at vi kunne jo alle sammen her stille i snesevis af lignende ændringsforslag, fordi vi på en hel masse meget vigtige områder mangler investeringer, mangler penge, mangler penge til driftsudgifter på en hel række felter. Vi har gentagne gange her i Folketinget talt om statshospitalernes ikke alt for gode stilling, og lad mig her blot nævne, at hvis jeg husker rigtigt, så mangler der alene 1 milliard kr. i, at vi får vore statshospitaler ført up to date. Vi kan altså ikke stemme for hr. Niels Westerby's ændringsforslag med den begrundelse, jeg her har givet; vi kunne selv komme med adskillige hundrede af den slags forslag, og vi synes i og for sig, som det allerede er sagt, at det er urimeligt på dette sene tidspunkt at komme med disse forslag.

Grethe Philip: Vi har nu i finansudvalget nøje gennemgået først finanslovsforlaget og senere de af finansministeren til lovsforlaget stillede ændringsforslag. Forslagene har øjensynligt været velsigtede, før de nåede frem til finansudvalget, og som det fremgår af tillægsbetænkningen, har mit parti indstillet finanslovsforlaget til vedtagelse med de ændringsforslag, der blev stillet af finansministeren før tillægsbetænkningens afgivelse. Hvad angår de senere af finansministeren til tredje behandling stillede ændringsforslag, vil vi i konsekvens af vor stillingtagen til de skattelove, de er afledt af, undlade at stemme for nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 og 9; mens vi vil stemme for nr. 4 og nr. 10.

Liberalt centrum har her i sidste øjeblik ved tredje behandling stillet 2 ændringsforslag vedrørende en øget bevilling til uddannelse af ikke-faglærte arbejdere og en øget bevilling til Københavns universitet. Mit parti har ved talrige lejligheder her i tinget givet udtryk for, hvor stor vægt vi lægger på en udbygning af uddannelsen,

og det gælder både skoleuddannelsen og den faglige uddannelse, lige fra uddannelsen af ikke-faglærte arbejdere og op til den akademiske uddannelse. Denne indstilling fastholder vi, og vi vil da også erklære os rede til at gå ind i øjeblikkelige drøftelser både om Københavns universitet, når alle relevante oplysninger foreligger, og om uddannelse af ikke-faglærte arbejdere, men vi kan ikke nu med dette korte varsel gå ind for de foreslåede bevillinger og vil derfor anbefale at stemme imod de af liberalt centrum stillede ændringsforslag.

Før jeg går over til de mere reelle betragtninger vedrørende finanslovsforlaget, vil jeg gerne indskyde en formel, men dog ikke betydningsløs bemærkning. Finansloven er jo ikke noget let materiale at arbejde med, men det må dog være et mål, at den i sin opbygning er udformet således, at den giver mindst mulig anledning til misforståelse for læseren. Jeg vil derfor indestændigt henstille til finansministeren fremtidig at sikre, at det klart fremgår af lovsforslag og anmærkninger, hvis der er foretaget omposteringer i forhold til året forud. Denne regel synes ikke overholdt i det foreliggende finanslovsforslag. Ville det dog ikke have været rimeligt under § 23. Finansministeriet, nr. 1.10. Reserver vedrørende driftsbudgettet, under konto 1, der betegnes som „Til pris- og lønstigninger, landbrugsstøtte m. v.“, at have angivet i en note, at de beløb, der er opført som bevillingstal, altså under B for indeværende finansår, nemlig 1.150 mill. kr., udelukkende er afsat til pris- og lønstigninger, mens udgifter til landbrugsstøtten findes under § 11. Landbrugsministeriet?

Som det nu står, er opstillingen direkte vildledende, fordi man må tro, at bevillingstal og finanslovsforlagets tal umiddelbart kan sammenlignes, og at det beløb, der er afsat til formålet, er større for det kommende finansår end for indeværende finansår, mens forholdet jo i realiteten er modsat. Jeg vil gerne tilføje, at jeg naturligvis er klar over, at den, der kender alle finesserne i finansloven, også vil kunne se, hvordan det virkelige forhold sig, men jeg synes, det måtte være rimeligt at hjælpe læseren med en note, sådan at man umiddelbart kunne forstå, hvad tallene drejede sig om. Det samlede finansudvalg har i tillægsbetænkningen frem-

[Grethe Philip.]

sat nogle generelle bemærkninger på baggrund af den stærke stigning i det offentliges udgifter, en stigning, der må formodes at ville fortsætte. Jeg hører ikke til dem, der anser en stigning i det offentliges udgifter for noget i sig selv særligt faretruende. Stigende velstand har en tilbøjelighed til at føre med sig, at stadig flere opgaver går om via det offentlige, hvad enten det er f. eks. uddannelse, trafikopgaver eller omsorg for syge og gamle. Jeg ser som sagt ikke med nogen større ængstelse på denne udvikling, men anser den snarere som et nødvendigt og påkrævet led i udviklingen, men det, finansudvalget har villet pege på, og som jeg og mit parti kan slutte op om, er, at jo mere det offentlige, stat og kommune, går ind i billedet som arbejdsgiver, jo vigtigere er det også, at det offentlige — og her i dag taler vi jo om staten — tilrettelægger en effektiv og rationel arbejdsgang og personalepolitik. Vi ved, at staten har bestræbelser i gang på dette område, både f. eks. med kursus for personale med henblik på at aflaste det højest kvalificerede personale for mindre kvalificeret arbejde og med udnyttelse af nye elektroniske databehandlingsanlæg inden for administrationen. Jeg for min del vil gerne stærkt bakke disse bestræbelser for en rationalisering op, samtidig med at jeg ønsker arbejdet intensiveret.

Finansudvalget peger også i tillægsbetænkningen på problemet tilskud. Jeg har før efterlyst resultater fra det udvalg, der arbejder med refusionsspørgsmålet, og jeg vil gerne gøre det her igen. Kan vi ikke få noget at vide om, hvor langt man er i dette arbejde? Vi har længe talt om, at revisions-systemet virker dårligt, og jeg anser det for uheldigt, om vi stadig udskyder disse problemer under henvisning til, at der ikke kan ske ændringer, før kommunalinddelingen er fastlagt.

I tillægsbetænkningen peges der også på nødvendigheden af en omhyggelig planlægning og prioritering af statens investeringer. Der er udbredt fornemmelse af, at der ofte sættes for meget i gang samtidig med det resultat, at byggeriet bliver mere langvarigt og dermed dyrere end nødvendigt. Kan finansministeren tilbagevise dette, eller er det sådan, at presset fra alle sider for at komme i gang med byggeri og anlæg undertiden er

så hårdt, at regeringen ikke kan stå imod og derfor tager for meget op på en gang? Vi så jo i sin tid et klart eksempel på, hvordan det kunne foreligge, da vi skulle i gang med de nye S-baner, vi så, hvor svært det var at blive enige om prioriteringen, men dengang lykkedes det dog, og det må jo kunne gøres igen. Netop fordi presset udefra for at komme i gang med nye statsinvesteringer er så stort, ville det være ønskeligt, at det ikke var regeringen alene, der skulle tage ansvaret for en prioritering af opgaverne, men at der var et bredere medansvar fra de politiske partiers side. Investeringsudvalget blev oprettet med henblik herpå, men sker der virkelige realitetsdrøftelser i dette udvalg, og hvis der ikke sker det, hvad er så årsagen? Mit parti, det radikale venstre, er villig til at gå ind i sådanne drøftelser og dermed også til at tage sin del af ansvaret.

Her ved finanslovens tredje behandling samler interessen sig naturligt nok om kasseoverskuddet som udtryk for finanspolitikken, som værktøj i den almindelige økonomiske politik. Fra forskellige sider hører vi i disse dage advarende røster. Nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer tegnede i sin beretning på Nationalbankens repræsentantskabsmøde for nylig et mørkt billede af betalingsbalancen i 1967, begrundet i de mindre gunstige afsætningsmuligheder for industrieksporten. Han pegede på det nødvendige i, at der udvises tilbageholdenhed i forbrugsstigningen, og fremhævede, at den stramme finanspolitik må fastholdes, således at der skabes forudsætninger for, at pris- og omkostningsstigningerne bliver mindre end i de foregående år.

Overenskomstsituationen er nu afklaret, og vi har lykkeligvis undgået ødelæggende arbejdsstandsninger. Men skal forliget bæres ud i livet i dets, efter hvad det umiddelbart synes, rimelige udformning, kræves det, at der omkring arbejdsmarkedet skabes et økonomisk klima med en passende varme-grad. Fuld beskæftigelse, men uden overophedning, det må være målet. Er det foreslåede kasseoverskud på 166 mill. kr. da tilstrækkelig stort? Det er det, vi skal afgøre i dag. Skal vi være ærlige, er der vel ingen, der tør sige nøjagtigt, hvor stort det bør være, heller ikke finansministeren eller hans embedsmænd. Det må være et rummeligt skøn, men et skøn, der er begrundet.

[Grethe Philip.]

Jeg er ganske enig med finansministeren, når han forleden dag sagde, at kasseoverskud ikke absolut skal være ens fra år til år. Selvfølgelig, at vi i tidligere år har haft kasseoverskud på 1.200 mill. kr., på 1.000 mill. kr. eller på 800 mill. kr., behøver ikke at betyde, at et overskud på 166 mill. kr. i år er for lille. Vi har i denne forbindelse ikke grund til at se bagud, vi skal se, hvordan situationen er fremover. Det afgørende er altså, hvor meget vi netop i det finansår, vi står foran, skal holde igen på efterspørgslen via finanspolitikken.

Men der er flere ting, der nok kan få én til at stå lidt tvivlende over for, om kasseoverskuddet er stort nok. Allerede ved finanslovforslagets fremsættelse var vi fra vor side inde på, om budgettet nu også kunne holde; særlig de afsatte reserver til løn- og prisstigninger samt landbrugsstøtte synes at være små. Ganske vist fik vi jo ikke nogen pristalsportion til tjenestemændene efter januarpristallet, men alligevel: kan tallene holde? Selv under forudsætning af, at tallene holder, må man være skeptisk over for slutresultatet. Det afgørende er jo heller ikke selve den statistiske størrelse, kasseoverskuddet, men den kontraktive virkning af et overskud på finansbudgettet. I år er det en slags optisk bidrag at fæste sig alt for meget ved kasseoverskuddet, fordi det er forbedret som følge af, at arbejdsløshedskasseformuen overføres til staten, men dette har, så vidt jeg kan se, ikke i sig selv nogen forbrugskontraktiv virkning.

Det må også bekymre, at finansministeren den 8. marts i år i finansudvalget fremlagde en oversigt over statsfinanserne, der resulterede i et kasseoverskud på 533 mill. kr., uden at jeg erindrer at have hørt noget om, at dette var for højt, for så en uge senere, den 16. marts, efter at moms m. v. er indgået i budgettet for det kommende finansår, at forelægge et slutteligt kasseoverskud på kun 166 mill. kr.

Det må også virke foruroligende, når der i sidste fase af skatteforhandlingerne dukker ekstraudgifter op på 300 mill. kr., selv om det også siges, at en del af disse udgifter skal modsvares af takstforhøjelser. Vi har ikke fået noget at vide om, hvor store

takstforhøjelser det er, og det kan jo heller ikke i sig selv være særlig beroligende.

Men hvad var det, der gjorde, at man i sidste sekund pludselig mente, at man ved indførelse af moms kunne tillade sig at forringe kasseoverskuddet med nogle hundrede millioner kroner? På det tidspunkt måtte man da for længst have gjort sig klart, i hvilket omfang omlægningen fra indkomstskatten til moms i sig selv ville virke kontraktiv, og det var der vel derfor allerede taget hensyn til, da forhandlingerne, de sidste forhandlinger, ja, den afgørende runde, startede. Alt dette trænger altså til en nærmere forklaring.

Det var også rart, om vi kunne få noget at vide om, hvorledes den nye boligsikring, den nye boligfond og de bebudede ændringer i kapitalbindingsreglerne må formodes at ville indvirke på forbrugsmønstret og herunder også på forholdet mellem forbrug og opsparing. Alt dette bør indgå i overvejelserne om størrelsen af den finanspolitiske kontraktion, vi skal sætte ind på. Jeg må gå ud fra, at finansministeren har gjort sig nogle overvejelser — det er muligvis også kommet frem i skatteudvalgene — men jeg synes, det måtte være rimeligt, at man her over for det samlede folketing gjorde rede for disse overvejelser, også med nogle angivelser af, hvordan de forskellige dispositioner, som man nu har truffet og agter at træffe, vil komme til at virke på den ene og den anden måde. For mig at se går vi nu ind i en ganske uafklaret situation, hvor det er overordentlig vanskeligt at sige, hvor stort kasseoverskuddet bliver, når regnskabet til sin tid gøres endeligt op, og også om det nu foreslåede kasseoverskud ud fra en samfundsøkonomisk synsvinkel er stort nok, hvis vi skal holde den ønskede økonomiske balance. Finansministeren skylder os en nøjere udredning af de tanker og overvejelser, der har ført til, at han finder det foreslåede kasseoverskud tilstrækkeligt.

Som det fremgår af det, jeg har sagt, føler jeg en betydelig utryghed, når det gælder spørgsmålet om, hvorvidt vi nu finder det rette balancepunkt, hvad finanslovens indvirkning på den almindelige økonomiske situation angår. Da finansudvalgets gennemgang af de enkelte udgifter har vist, at

[Grethe Philip.]

udgifterne er forsvarlige, og da mit parti føler sig forpligtet til at tage medansvar for, at statens aktivitet kan føres videre, agter vi dog at stemme for finanslovsforslaget i dets helhed.

Niels Westerby: Med hensyn til de stillede ændringsforslag vil liberalt centrum naturligvis stemme for de ændringsforslag til finanslovsforslaget, som vi selv har stillet, og jeg skal senere vende tilbage til motiveringen for, at vi har stillet disse ændringsforslag. Med hensyn til alle de øvrige ændringsforslag vil jeg for nemheds skyld bare fastslå, at vi vil forholde os ved afstemningen på samme måde som angivet af hr. Thestrup ved indledningen af dennes finanslovstale.

Det er almindeligt, at man her ved tredje behandling af finansloven har adgang til at tage alle spørgsmål op; det vil jeg selvfølgelig ikke forsøge på, men der er måske et enkelt udenrigspolitisk emne, som jeg tror det vil være værdifuldt at gøre et lille ophold ved her i dag. Man kunne selvfølgelig gøre det ved Vietnamkonflikten, ved Kennedyrunden, ved markedsopdelingen i Europa og mange andre væsentlige ting i vores udenrigspolitik, men der er alligevel ét spørgsmål, som jeg finder i øjeblikket brænder meget stærkt på, og det er spørgsmålet om at begrænse antallet af kernevåbenmagter.

Det er jo en almindelig kendt sag, at der i længere tid har været ført forhandlinger imellem Sovjetunionen og De Forenede Stater om afslutningen af en aftale, som kunne tiltrædes af alle de andre lande med henblik på at begrænse antallet af kernevåbenmagter. Det er måske det allervæsentligste spørgsmål for verdens og dermed også for Danmarks fremtid. Jeg kan ikke sige andet, end at det fylder mig med angst og bæven at forestille mig, at der i løbet af ganske få år måske er både 10 og 15 og 20 magter, der besidder atomvåben. Man kan næsten ikke andet end frygte, at der

en dag vil ske en eksplosion, og at der vil kunne blive tale om en kædereaktion til en række af de magter, som vil besidde atomvåben, og at vi vil kunne komme til at opleve et ragnarok, som vi selv i dag har vanskeligt ved at forestille os.

Derfor må vi tillægge begrænsningen af kernevåbenmagternes antal den allerstørste betydning. Vi har jo i den senere tid set en udvikling, hvor man fra italiensk, fra vesttysk, fra svensk, fra indisk og fra mange andre sider har været ængstelig ved at støtte eller fremme en sådan begrænsning, ja, man har nærmest lagt forhindringer i vejen for afslutningen af en aftale mellem de to store magter, Sovjetunionen og USA. Det er sket med den motivering, at disse lande var bange for, at de ikke rigtig kunne klare sig industrielt, hvis de ikke havde den samme adgang til atomteknik og -fysik som de to store kernevåbenmagter, og jeg forstår da også godt de økonomiske og tekniske perspektiver, der kan ligge i sagen for disse landes vedkommende, måske også på længere sigt for Danmarks vedkommende, men selv over for disse økonomiske perspektiver må man vel have lov til at fastslå, at de bør blegne i forhold til det væsentlige, at vi ikke løber øget risiko for kernevåbeneksplosioner og atomkrig.

Jeg vil derfor gerne have lov til at spørge statsministeren i dennes egenskab af udenrigsminister, om ikke det var rigtigt, at vi fra dansk side tog et initiativ til at prøve på at støtte de bestræbelser, som både De Forenede Stater og Sovjetunionen gør, for at hindre spredningen af kernevåben, om ikke også vi skulle lade vor lille røst — Danmark er som bekendt et lille land — lyde til fordel for fremme af denne sag og derved altså vise, at vi ikke helt forstår de mere finansielt og økonomisk betonedede indvendinger, som kommer fra en række vesteuropæiske lande på dette punkt.

Lad mig derefter vende mig til nogle af de hovedspørgsmål, som de andre ærede ordførere har beskæftiget sig med. Jeg vil

[Niels Westerby.]

først lige gøre et ophold ved spørgsmålet om selve den økonomiske politik, der ligger i finanslovsforslaget, det vil i ganske særlig grad sige spørgsmålet om kasseoverskuddet. Det fremgår af selve finanslovsforslaget og af den oversigt, som finansministeren gav for nylig; at kasseoverskuddet er blevet opgjort til 166 mill. kr. Det fremgår også, at der er overført ca. 160 mill. kr. fra arbejdsløshedskassernes formue til staten. Jeg tror godt, jeg tør fastslå — her vil jeg vel møde enighed fra alle sider — at denne overførsel af midler fra disse kasser til statskassen ikke har nogen som helst indflydelse på selve den økonomiske politik. Det vil med andre ord sige, at det kasseoverskud, vi behandler i dag i forbindelse med vedtagelse af et finanslovsforslag, er 0, siger og skriver nul. Så må man selvfølgelig have lov til at rejse det spørgsmål, om et sådant kasseoverskud er rigtigt i den foreliggende situation, og her vil det vel være rigtigt at holde baggrunden frem.

Fra nationalbankdirektøren har der lydt alvorlige advarsler med hensyn til udviklingen af valutabalancen, og vi deler i liberalt centrums folketingsgruppe ganske de vurderinger, der her er kommet til udtryk. Vi ved også, at der er på arbejdsmarkedet aftalt en række lønforbedringer, og vi er helt sikre på, at der her vil ske en afsmi-ning, altså det man på jævnt dansk kalder en længdning. Vi vil regne med, og jeg er bange for, at vi ikke tager meget fejl, at lønstigningerne på arbejdsmarkedet i 1967-68 antagelig vil udgøre 10-12 pct., og vi skal vel, sådan som forholdene i øjeblikket er, være glade for, hvis det ikke går længere end dertil. Vi må regne med, at også en lang række andre befolkningsgrupper vil melde sig; det gælder bl. a. tjenestemændene, og jeg bed vel mærke i nogle af de betragtninger, som hr. Lysholt Hansen gjorde gældende om dette spørgsmål. Men vi må jo også regne med, at der nu forestår forhandlinger med landbruget og der vil blive problemer i forhold til en række andre grupper.

Vi kan altså se, at der på lønningsområdet er en kraftig tendens opad, og det er en tendens, der for så vidt gælder alle større grupper i befolkningen; der vil næppe være nogen gruppe, der har stort at lade

andre grupper høre i den henseende. Vi ved også, at vi er inde i en ret kraftig inflatorisk tendens; vi må regne med, at det næste lønregulerende pristal vil give anledning til yderligere én portion og til yderligere stigninger med dette som udgangspunkt.

Vi kan altså konstatere, at vi har en inflationsopdrift i vort samfund, en lønningsopdrift i vort samfund, og problemer med vor valutabalance. Hvordan i alverden kan man fra regeringens side regne med, når man møder med et finanslovsforslag og en økonomisk politik med et kasseoverskud på 0, at kunne hamle op med alle disse problemer? Set i forhold til de bevægelser, der her er i gang, med skævheder i den økonomiske balance, er der vel ikke nogen som helst holdepunkter for at antage, at vi vil kunne holde den økonomiske balance.

Jeg har lagt mærke til, at statsministeren har udtalt, at nu har vi fået gennemført merværdiafgiften, og at der her ligger en vis indflydelse i retning af at fremme en mere rigtig økonomisk balance. Jeg har lagt mærke til, at statsministeren har udtalt, at en række embedsmænd skulle have givet udtryk for, at selve indførelsen af merværdiafgiften i forhold til den økonomiske politik vil betyde en sådan påvirkning, at det svarer til et kasseoverskud af en størrelsesorden på omkring 700-800 mill. kr. Det er jo nok noget letsindigt at fastslå noget sådant så kategorisk, men jeg må da erklære mig enig med statsministeren og også enig med finansministeren i de udtalelser, han kom med forleden dag om, at selvfølgelig vil merværdiafgiften have en vis gunstig indflydelse på selve den økonomiske balance. Jeg tror blot ikke, at denne indflydelse vil være så stor, at den vil svare til den nedgang, der finder sted i kasseoverskuddet i år i forhold til det foregående finansår.

Vi må vist fastholde, at det statsbudget, der nu foreligger, med et kasseoverskud på 0 — vi kan vel dårlig kalde det et kasseoverskud, vi kan sådan set heller ikke kalde det et kasseunderskud — er neutralt, og ihukommende det, som man kalder Geltingeffekten, som jeg ikke skal træde vande i og opholde mig længe ved, men som finansministeren ganske givet er særdeles vel bekendt med, må vi regne med, at der fra et sådant balanceret statsbudget vil udgå

[Niels Westerby.]

en ekspansiv virkning med hensyn til den økonomiske aktivitet. Jeg tror derfor, at regeringen gør klogt i at sadle om og prøve på at få den økonomiske politik strammet ud over, hvad der ligger i det foreliggende finanslovsforslag.

Dette skal være vort klare råd til regeringen. Vi mener, at regeringen påtager sig et meget alvorligt ansvar ved ikke at have forsøgt på at gøre noget i denne retning. Vi mener endda, det er sørgeligt, at man ved indførelsen af merværdiafgiften, som vil have en vis sanerende virkning på økonomien her i landet, ikke benytter chancen til med tyngdepunktet fortsat på finanspolitikken i samme omfang som tidligere at gennemføre en mere rigtig pengepolitik her i landet.

Vi ved, at erhvervslivet — og det drejer sig både om byerhvervene og landbruget og i ganske særlig grad om boligbyggeriet — lider under og vil komme til at lide under den meget stramme pengepolitik, der føres her i landet. Vi ved, at den i ganske særlig grad rammer de nye virksomheder og den ungdom, som går i gang, og som skal låne penge; og vi ved, at den rammer ekspanderende mindre virksomheder, mens den måske i noget mindre grad rammer de store og selvfinansierende virksomheder.

Vi ønsker fra liberalt centrums side, at vi skal komme den kreditstramning til livs, som hæmmer erhvervslivets udvikling. Vi ønsker også, at det meget høje renteniveau med de store kurstab bringes nedad. Og netop nu her, hvor man gennemfører merværdiafgiften, har man chancen for ved at opretholde det samme kasseoverskud som hidtil at kunne slække på pengepolitikken og bringe renteniveauet nedad og efterhånden også komme af med kreditstramningen. Jeg synes, det er meget sørgeligt, at man ikke benytter denne chance fra regeringens side til at prøve på nu at få ram på den pengepolitik, som har betydet så stor en belastning for dynamikken i erhvervslivet, nu hvor man har chancen ved indførelsen af merværdiafgiften for at opretholde det samme kasseoverskud som nu.

Jeg kan vel forestille mig, at finansministeren vil sige: vil ikke opretholdelsen af det samme kasseoverskud som for det foregående år medføre, at der vil ske en dæmp-

ning af aktiviteten, som erhvervslivet ikke kan bære i øjeblikket? Jeg må hertil sige til finansministeren, hvis en sådan indvending bliver gjort, at det kan jeg ikke afvise vil ske, men netop hvis det sker, har finansministeren chancen for i forståelse med Nationalbanken at slække på pengepolitikken, at bringe renteniveauet ned, at begrænse og indskrænke, måske ophæve, selve kreditrationeringen og kreditstramningen, således at den nedgang i aktiviteten, der vil kunne komme fra finanspolitikken, kan modsvares af en øget aktivitet som en følge af en lempeligere pengepolitik. Det mener vi vil være rigtigt. Vi mener, at der bør føres en økonomisk politik her i landet, hvor vi gør det, der er fremtid i, at vi holder igen på forbruget gennem en stram finanspolitik, og at vi til gengæld fremmer investeringerne i erhvervslivet ved at føre en lempeligere pengepolitik. Det gør regeringen ikke med det foreliggende finanslovsforslag. Det beklager vi. Vi giver et klart råd til regeringen om at gøre noget andet, og vi vil med glæde medvirke til at gennemføre en sådan politik.

Det andet punkt, man har hæftet sig ved under denne finanslovdebat, er de stigende offentlige udgifter. Det er rigtigt, at der er stigninger i de offentlige udgifter på godt og vel et par milliarder kr. i det finanslovsforslag, vi behandler i dag. Og det er naturligvis et tal, der må få det til at svimle for de fleste, men der er jo en række årsager til, at de offentlige budgetter stiger, og, tør jeg vel tilføje, at de må stige. Vi bør vel også have lov til et øjeblik at kigge ud over landets grænser og dér konstatere, at de offentlige budgetters andel i nationalproduktet i lande som Sverige, Vesttyskland, Frankrig og England ligger ganske betydeligt højere end i Danmark. I Danmark er den 31-32 pct. af nationalproduktet, men i en række af de lande, som jeg nævnte før, ligger den på både 37, 38 og 39 eller 40 pct. Vi er altså i virkeligheden i Danmark i den situation, at de offentlige budgetters andel af nationalproduktet er mindre end i en række lande, som vi traditionelt plejer at sammenligne os med.

Årsagerne til stigningerne er selvfølgelig væksten i opgaver: uddannelse, forskning, trafiknet, hospitalsvæsen m. v., og også sociale forbedringer kommer her ind i

[Niels Westorby.]

billedet — jeg havde nær sagt en uundgåelig vækst i vore fællesopgaver; men der er også to andre træk i billedet, som man gør klogt i ikke at glemme. Mere end halvdelen af det offentlige budget er udgifter til lønninger. Man kan nævne kategorier som politibetjente, medarbejdere inden for det socialpolitiske område, man kan nævne folkeskolelærere, folk, der arbejder i statsbanerne og mange andre steder, hvor det offentlige har sin virksomhed. En meget stor del af udgiftsposterne er netop lønninger, men lønningerne i Danmark har jo en tilbøjelighed til og har haft en tilbøjelighed til i de senere år at stige med en 10-12 pct. om året, og da lønudgiften er en meget stor del af de offentlige budgetter, er der ikke noget særlig mærkeligt i, at de forøgede lønninger smitter af på det offentlige budget.

For det andet er der en anden meget stor udgiftspost på det offentlige budget, der hedder byggeri; det vil sige investeringer, anlægsudgifter. Men også byggeudgifterne stiger stærkt i vort samfund, det er en erfaring, vi gør, både for boligbyggeriet, for erhvervsbyggeriet og for mange andre former for byggeri. Og byggeomkostningerne, der er stigende, vil også smitte af, når det drejer sig om offentlige byggerier.

Her må jeg vel gøre en bemærkning om selve budgetteringen af offentlige byggerier. Det var vel således, at for landbohøjskolens vedkommende regnede man med en udgift på omkring en 60-70 mill. kr., da man gik i gang. Der foreligger nu oplysninger — så vidt det er mig bekendt — om, at udgiften antagelig vil blive henved det dobbelte. Jeg tror, at landbrugsministeren vil være enig med mig i, at det ikke er nogen god budgetlægning, når udgiften til et vigtigt projekt bliver det dobbelte af det, man har budgetteret. Det er ikke sådan, at jeg vil begræde, at man investerer i landbohøjskolen, tværtimod, det anser jeg for særdeles vigtigt, men jeg nævner dette som et eksempel på, at der er noget galt med budgetlægningen, når der er så stort et svælg imellem den forventede udgift og den aktuelle udgift, når projektet nærmer sig afslutningen. Jeg synes, det ville være rimeligt, om landbrugsministeren i dag gav en redegørelse for dette punkt.

Dernæst vil jeg mene, at det er uhyre vigtigt, at vi — selv om vi må erkende, at det offentlige budget må stige af de grunde, som jeg nævnte før — hele tiden holder øje med, at vi får noget for vore penge. Får vi nok for dem? Ruttet der med pengene hist og her? På dette område er det jo ofte administrationen, der er i søgelyset. Jeg ved ikke — jeg har ikke lejlighed til at følge arbejdet — om det er sådan, at administrationsrådet indlægger sig fortjenester ved sin indsats. Det vil jeg håbe, men det er jo et meget vidt område, administrationsrådet skal spænde over, og det kan blive vanskeligt for et administrationsråd, når det skal spænde over så vidt et område, at nå frem til konkrete resultater på de forskellige felter. Jeg tror i og for sig, man med rimelighed kunne supplere den indsats, der gøres her, med en koncentreret indsats for et par styrelser vedkommende.

Det er jo sådan, at finansministeriet i mange henseender kontrollerer de andre styrelser. Der er ikke ret mange andre, der prøver at kontrollere selve finansministeriet. Ja, det gør selvfølgelig ministeren, men der er ikke den samme årvågenhed over for dette ministerium, som der er over for de forskellige fagministerier.

Der har også mange gange været rettet et søgelys mod jordlovsudvalget og forskellige andre ting under landbrugsministeriet i forbindelse med tilløb til en noget ændret landbrugspolitik. Selv om det har været spæde tilløb, kunne det jo være på sin plads at rette søgelyset imod den administration, der foregår under jordlovsudvalget.

Jeg tror, det vil være rigtigt at pille et par styrelser ud. Her kunne jeg altså pege på landbrugsministeriet og finansministeriet som forslag, men kun som forslag; man kunne også vælge andre styrelser. Det er ikke en fiks idé, at det netop skal være disse to styrelser, men vi skal pille to ud, og jeg tror, de to vil være velegnede, og så få et udvalg af kyndige folk til at kigge på administrationen her. Selvfølgelig skal administrationen være effektiv, og den skal være hurtig, men vi skal også prøve på, om vi ikke kan få en effektiv og hurtig administration så billigt som overhovedet muligt. Kan man ikke løse de nuværende opgaver lige så godt som nu, men på en billigere måde? Det vil være den opgave, man skulle

[Niels Westerby.]

stille. Og så skulle man bede nogle kyndige personligheder udefra, der kommer med friske øjne, og som ikke er hyllet i fordomme, fordi de sidder med arbejde i netop disse to styrelser, om at se på det. Jeg mener, at netop den koncentration, der ligger i, at man har et forholdsvis snævert udvalg til at se på en enkelt styrelse, den konkurrence mellem udvalgene, der ligger i, at man har et udvalg for f. eks. finansministeriet og et for landbrugsministeriet, vil kunne give en vis garanti for et gunstigt resultat.

Jeg vil derfor gerne spørge finansministeren eller måske statsministeren — i hvert fald en repræsentant for regeringen — om man vil være villig til for et par styrelser at nedsætte sådanne snævre udvalg, der skulle prøve på at gennemgå administrationens effektivitet. Jeg tror, det vil være en meget vigtig ting at prøve på det. Der er mange overdrevne fordomme i befolkningen med hensyn til, om administrationen er effektiv. Disse fordomme i befolkningen skal i hvert fald da ikke have lov til at vokse uden grund, og derfor vil en effektiv indsats fra regeringens og folketingets side for at nedbringe de administrative udgifter være en god ting også derved, at den giver befolkningen trykthed over for administrationen og lovgivningen her i landet.

Dernæst vil jeg vende mig til de to ændringsforslag, som liberalt centrum har stillet ved tredje behandling. Man kan vel ikke sige, at det er nogen blid behandling, de har fået fra de forskellige ordføreres side. Hr. Lysholt Hansen gik så vidt, at han sagde, at det var paradeforslag. Jeg tror nok, jeg opfattede det rigtigt, når jeg siger, at det var den vending, hr. Lysholt Hansen brugte. Ja, det kan man vel nok sige at de er i den forstand, at de selvfølgelig bliver paradeforslag, når det ærede medlem hr. Lysholt Hansen og hans parti stemmer imod. Men hvis det nu var sådan, at hr. Lysholt Hansen og socialdemokratiet stemte for disse forslag, ja, så må man vel regne med, at også SF ville stemme for dem, eller i hvert fald måtte man regne med, at der ville blive flertal for dem her i salen. Så ville forslagene blive vedtaget.

Det er skam ikke os, der gør dem til paradeforslag ved at stille dem. Det er

hr. Lysholt Hansen, der gør dem til paradeforslag ved at være imod dem.

Hr. Lysholt Hansen siger, at det minder ham om, da kommunisterne var herinde igamle dage og stillede en række forslag. Ja, hvem var kommunisterne i gamle dage? Det var hr. Aksel Larsen. Ja men jeg mener da, jeg har lagt mærke til i den senere tid, at han er blevet lyst i kuld og køn af både statsministeren og finansministeren og regeringspartiet og den hele regering, og jeg har da også på fornemmelsen, at der i dag hersker et venligt forhold imellem hr. Lysholt Hansen og hr. Aksel Larsen. Jeg kan slet ikke forstå, at det er hr. Aksel Larsen, der nu skal fremholdes som et skrækeksempel over for os andre, når man lige netop i øjeblikket selv er i færd med at kryste hr. Aksel Larsen i sin favn. Jeg må dog gøre den bemærkning, at det ser måske snarere ud til, at det er det omvendte, der er ved at ske. Men også disse to bemærkninger om, at det kan sammenlignes med kommunistisk aktivitet fra hr. Aksel Larsens side, og at det er paradeforslag, må jeg ganske afvise. Jeg giver ikke noget for hverken hr. Lysholt Hansens eller fru Grethe Philips eller hr. Skræppenborg-Nielsens elskværdige bemærkninger og blomster til uddannelsesinvesteringer og forskningsinvesteringer, når det viser sig, at man ikke har noget at have denne sympati i ved afstemningen her ved tredje behandling om vore ændringsforslag.

Enkelte af ordførerne har været inde på, at de er kommet sent, og at man nu stilles over for hurtigt at skulle tage stilling til disse ting. Ja, det er da klart, at de måtte komme sent. Vi har ikke fra liberalt centrum side haft nogen mulighed til at følge forholdene på så nært hold som undervisningsministeren. Vi bliver først for alvor opmærksom på, at der er noget galt for universitetets vedkommende på det tidspunkt, hvor rektor for universitetet råber vagt i gevær og siger, at det er galt. Det er det, der gør, at vi siger, at nu må der en ekstraordinær indsats til på dette område. Vi er fra anden side blevet gjort opmærksom på, at der er problemer med hensyn til de ufaglærtets uddannelse. Så snart vi bliver opmærksom på disse problemer, gør vi det, at vi stiller et skriftligt spørgsmål til ministrene, idet vi dog først retter en

[Niels Westerby.]

mundtlig henvendelse til undervisningsministeren om at blive sat ind i hele sagens detaljer, om at få oplysning om de enkelte detailposter, som universitetet har søgt om. Jeg tror ikke, jeg gør noget forkert over for undervisningsministeren, når jeg siger, at vi blev afvist af undervisningsministeren, da vi bad om helt konkrete oplysninger om, hvad det var, der var universitetet og undervisningsministeriet imellem.

Enden på det blev, at vi stillede et skriftligt spørgsmål til undervisningsministeren og et skriftligt spørgsmål til arbejdsministeren, og jeg vil gerne takke de to ministre for den store energi, de har lagt for dagen ved at prøve på at fremkomme med et hurtigt svar. Men så ville det vel også have sin rimelighed, at de to ministre takkede os for den energi, vi har lagt for dagen ved hurtigt at stille ændringsforslag ved tredje behandling af finanslovsforslaget. Vi kan nemlig ikke lade denne tredje behandling gå til ende sådan uden videre. Der er jo meget små rådighedsbeløb på finanslovsforslaget, og skal det klares ved forhandlinger i finansudvalget, kan det meget nemt strande på, at rådighedsbeløbene er for små. Vi kommer med andre ord let i den situation, at spørgsmålet først for alvor kan tages op ved udarbejdelsen af næste års finanslov, d. v. s. finansloven for 1968-69. Der vil altså let komme til at gå et helt år tabt, et værdifuldt år tabt i forhold til de fornødne bevillinger til universitetet og også for det andet område, de ufaglærte arbejdere, som vi har nævnt.

Det er da klart, at vi er helt på det rene med, at inden for uddannelsen og forskningen er der mange andre områder, hvor det kan være lige så berettiget at stille forslag om investering. Det er da også derfor, at vi i liberalt centrums folketingsgruppe har vedtaget en udtalelse om, at de ændringsforslag, vi har stillet op, må følges op af en samlet energisk indsats på uddannelses- og forskningsområdet. Vi mener i liberalt centrum, at uddannelses- og forskningsinvesteringer må og bør have førsteprioritet ved udarbejdelsen af de årlige finanslove. Vi mener ganske enkelt, at så vigtigt er det. De to ændringsforslag, vi har stillet, er altså ikke et udtryk for, at vi mener, at det er ganske særlig galt på disse to områder, men

de er et udtryk for en eksemplifikation af, at vi generelt mener, at der ikke gøres nok for uddannelses- og forskningsområdet. Det er derfor, vi i den udtalelse, vi har vedtaget i liberalt centrums folketingsgruppe, og som vi i en henvendelse til statsministeren har delagtiggjort denne i, har peget på som en meget vigtig ting, at folketinget bliver gjort bekendt med de bevillingsansøgninger, der indgår til ministerierne, og at vi også i folketinget bliver gjort bekendt med de begrundelser, som de forskellige ministre og regeringen har for at nedskære på disse områder.

Vi bliver gang på gang i praksis stillet over for, at folketinget ikke rigtigt kan arbejde med tingene, fordi vi mangler de fornødne oplysninger. På det område, der hedder de enkelte fagministres nedskæringer, f. eks. af uddannelses- og forskningsinvesteringer, har vi i øjeblikket ikke rigtigt nogen oplysninger om, hvilke bevillingsansøgninger der bliver nedskåret i departementerne, således at vi ikke af finanslovsforslaget kan se den virksomhed, som er foregået i selve departementerne eller ministerierne.

Vi mener, at det er vigtigt for planlægningen af de offentlige investeringer i fremtiden, at folketinget, måske i investeringsudvalget, måske andre steder, bliver delagtiggjort i, hvilken begrundelse de forskellige ministre og regeringen har haft for nedskæringer på de forskellige områder, og her vil vi i ganske særlig grad henlede opmærksomheden på det, som vi mener skal have førsteprioritet: investeringer i uddannelse og forskning.

Jeg vil gerne spørge finansministeren — måske er det noget, som statsministeren bør svare på, det kan de to herrer afgøre indbyrdes — jeg vil gerne spørge, om regeringen for det kommende finansår, 1968-69, vil medvirke til, at man i folketinget får besked om, hvilke nedskæringer der er foregået departementalt og med hvilken begrundelse, således at folketinget kan foretage en virkelig vurdering af, om der er sket den prioritering af uddannelses- og forskningsudgifter, som der bør ske. Jeg håber at kunne få et svar herpå fra regeringens side.

Det fremgår af mine bemærkninger, at når vi for universitetets vedkommende har

[Niels Westerby:]

stillet det ændringsforslag, vi har, er det fordi Københavns universitets rektor ganske enkelt har udtalt, at han mener, at universitetets undervisning og forskning med de bevillinger, der er stillet til rådighed, ikke kan drives på en forsvarlig måde. Universitetet har søgt om 170 mill. kr., det har ved finanslovsforslaget fået 146 mill. kr. Universitetets rektor har peget på, at der må en forhøjelse til på 12 mill. kr., for at man overhovedet kan drive universitetet forsvarligt. Dette er en meget vigtig tilkendegivelse fra denne læreanstalts side. Vi ved, at studentertallet er stærkt stigende, at forskningsbehovet er meget stort, og derfor er det mindste, vi kan gøre i det kommende finansår, at gøre den indsats, som ligger i det ændringsforslag, der er stillet fra liberalt centrums side.

Ganske specielt for de ikke-faglærte arbejderes vedkommende — det er også meget vigtigt med hensyn til faglærte arbejderes uddannelse og mange andre former for erhvervsuddannelse og faglig uddannelse at gøre en stærkere indsats end nu — er problemet i virkeligheden, at bedre uddannelsesmuligheder er det, der først og fremmest kan løse lavtlønsproblemet her i landet og medvirke til, at vi får et smidigere arbejdsmarked. Derfor skal der selvfølgelig en indsats til på disse områder af en helt anden og meget højere størrelsesorden end det, der er fastlagt i dette finanslovsforslag, også i meget højere grad end det, der ligger i det ændringsforslag, vi har stillet. Men vi mener, at en forhøjelse af bevillingerne med en lille million er inden for de programmer og rammer, som det i øjeblikket er muligt at udfylde, og også er nødvendig for at vi kan komme så langt i det kommende finansår, som det overhovedet er muligt på dette område.

Jeg understreger, at dette område må udbygges meget kraftigt i det næste finansår og i stadig stigende grad i de kommende finansår sammen med andre erhvervs- og faglige uddannelser, men jeg mener, at vi må begynde med disse to områder og få gjort den konkrete indsats, der ligger i disse to ændringsforslag, for på den måde at få brudt isen og komme i gang med hele uddannelses- og forskningsinvesteringsområdet.

Morten Lange: Jeg vil gerne sige et par ord om hr. Niels Westerby's paradeforslag, som han så rigtigt selv karakteriserede det. Det forekommer mig, det ville være en fuldstændig uudholdelig praksis i dette ting, hvis vi ved tredje behandling uden nærmere studium af bevillingsgrundlaget skulle tage stilling til en række ændringsforslag, der bød på forhøjelser på forskellige områder, hvor der var sket departemental nedskæring eller på anden måde reduktion i de ansøgninger, der oprindeligt forelå.

Vi er ikke i min gruppe i stand til at bedømme, om de to områder, hr. Niels Westerby fremdrager, er de mest nødlidende på finansloven; der kunne sikkert nævnes en lang række andre, som også er i betydelig nød, og der kunne sikkert stilles en lang række overordentlig rimelige ændringsforslag til dette finanslovsforslag i retning af forøgede bevillinger på en række områder, derom er der formodentlig ikke et eneste medlem i dette ting der er i tvivl.

Men hr. Niels Westerby har jo på så snild vis karakteriseret sig selv i sit indlæg. Vi fik denne udmærkede fremstilling af, at nu måtte statens kasseoverskud bringes i vejret, det var for lille, den restriktive politik, stramningen, måtte fortsætte. Men lige så snart disse ord er vel udgået af hr. Niels Westerby's mund, kommer den næste replik, nemlig at så skal vi da i øvrigt lige forøge udgifterne med 12-13 mill. kr. Det er ikke noget ukendt fænomen, men det er ikke nogen holdbar måde at diskutere på.

Hvad angår Københavns universitets forhold, ganske kort dette: de bevillinger, som foreligger i øjeblikket, er blot en af de mange utilstrækkelige sider i behandlingen af vor universitetsudbygning; vi kommer til at tage meget mere sammenhængende stilling til det spørgsmål i løbet af det næste år eller i løbet af det næste par år, og da bliver et beløb på 12 mill. kr. af en forholdsvis beskeden størrelsesorden. Jeg er heller ikke i tvivl om, at de 12 mill. kr. i og for sig ikke forsvinder ud af billedet, når vi nu stemmer hr. Niels Westerby's paradeforslag ned, sådan som det bør stemmes ned. Jeg har den opfattelse, at vi ved behandling af tillægsbevillingslov og andre løbende bevillingsprocesser, som vi jo stadig væk har mulighed for, vil blive nødt til at udtage en række af

[Morten Lange.]

de områder, som universitetets rektor har gjort opmærksom på, og tage dem til særbehandling og se at få disse sager ekspederet; således har Københavns universitet før klaret sig.

Det er ikke for ingenting, der kommer et nødskrig; der er virkelig en ganske alvorlig og dyb baggrund for det, og når hr. Niels Westerby forplumrer situationen ved at stille ændringsforslag her, så tror jeg ikke, det kommer til at skjule den kendsgerning, at en væsentlig del af det beløb nok skal opstå i løbet af året, for i meget stor udstrækning er der hold i det beløb, der her er bragt frem, og der er hold i endnu større beløb, som også har været nævnt i forbindelse med universitetsudbygningen. Regningen, som vi kommer til at stå over for, er meget stor, den skal bare ikke skrives sjusket.

(Kort bemærkning).

Niels Westerby: Hr. Morten Lange siger, at det er en uudholdelig praksis, at man ved tredje behandling af finanslovsforslaget kan stille ændringsforslag. Men vi har jo en ganske bestemt forretningsorden herinde, som åbner mulighed for at stille sådanne ændringsforslag, så må det også være meningen, at man kan gøre det, og det er det, vi har gjort. Vi har ganske enkelt fulgt spillets regler ved at stille disse ændringsforslag. Hvad er det så for noget at komme og bebrejde os, at vi følger spillets regler på dette område?

For det andet kommer hr. Morten Lange og hæver en moralsk pegefinger og siger, at jeg har peget på, at der skal være større kasseoverskud, og nu siger jeg, at der skal bruges 13 mill. kr. til ufaglærte arbejdere og universiteter. De to ting er, siger han, ikke i overensstemmelse med hinanden. Vi har i den udtalelse, vi har vedtaget i liberalt centrum's folketingsgruppe, sagt klart og tydeligt, at vi er parat og rede til at medvirke til at skaffe dækning for disse udgifter, så der er en nøje sammenhæng mellem det, som ligger i disse ændringsforslag, og det, vi har udtalt fra folketingsgruppens side. Når vi har været med til at bevilge udgifter, plejer vi også at være med til at skaffe dækning.

Det har hr. Morten Lange set mange gange, også når han selv har siddet og ikke har været med til det. Derfor er det egentlig et stift stykke, at en professor ved Københavns universitet kommer op her og siger, at dette er et paradeforslag, og derefter siger, at vi om ganske kort tid bliver nødt til at vedtage de bevillinger, der ligger i vort ændringsforslag. Det er bestemt ikke noget paradeforslag, men det er en paradeafvisning fra hr. Morten Lange, og det skulle en professor ved Københavns universitet holde sig for god til.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Nu gjorde jeg hr. Niels Westerby vred, det var egentlig ikke min mening; jeg forstår bare ikke, at han bliver så vred, men lad nu gå med det. Jeg mener fortsat, at uanset for forretningsordenen tillader, at man stiller ændringsforslag og dagsordener i tide og utide, er der dog tilbage den kendsgerning, at ingen i denne sal har haft nogen som helst mulighed for i nogen detalje at gennemgå bevillingsgrundlaget, som hr. Niels Westerby nu kører frem med. Derfor er det sjusket, og derfor er det en paradeforestilling. Jeg siger, at der er sikkert megen sandhed og rimeligt i disse ting, meget af det vil dukke op, når det bliver bearbejdet, og det er rimeligt, men at komme kørende med det på den måde, det her er sket, er en misbrug af forretningsordenens muligheder, og det var blot det, jeg tillod mig diskret at antyde.

(Kort bemærkning).

Niels Westerby: Det vil altså sige, at hr. Morten Lange står på folketingets talerstol og erkender, at der må komme stigninger, der er meget større end de 12 mill. kr., vi har foreslået her, og henviser til, at det skal ske senere ved tillægsbevillingsloven. Hr. Morten Lange må vide, at tillægsbevillingsloven for 1967-68 først bliver vedtaget en gang henimod sommeren 1968, så kan der blive tale om visse bevillinger i finansudvalget, men hr. Morten Lange ved jo, at der er meget små rådighedsbeløb. Der går et år tabt ved den fremgangsmåde, hr. Morten Lange peger på, og det er vi ikke tjent med.

(Kort bemærkning).

Lysholt Hansen: Hr. Niels Westerby sagde, at hvis socialdemokratiet ville stemme for disse forslag, var de ikke længere parade-forslag. Nej, så var det letsindighed, hr. Niels Westerby, og det indlader vi os ikke på i de ting, vi skal prioritere for. Jeg vil understrege, at når hr. Niels Westerby siger, at man ikke har haft tid til at sætte sig ind i tingene før, er det jo ikke rigtigt. Hr. Niels Westerby har været repræsenteret i investeringsudvalget, hvor vi for ganske nylig i det sidste møde, vi havde, diskuterede netop disse problemer om Københavns universitet. Der rejste sig ikke en røst fra hr. Niels Westerby's parti om at få nærmere oplysning om disse ting. Man har haft et godt grundlag at arbejde på, man har bare syntes, at dette her var praktisk og hensigtsmæssigt, fordi det var oppe i tiden.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Jeg skal på dette tidspunkt bare sige ganske kort om hr. Niels Westerby's forslag, at det forekommer også mig sjusket. Hvis man har beskæftiget sig noget alvorligt med undervisningsområdet, er der én ting, man er blevet ganske klar over; det er, at man ikke kan pille en enkelt ting ud og prøve at lovgive for den og så stadig bevare en sammenhæng i vort uddannelsesbillede. Jeg kunne godt lide at spørge hr. Niels Westerby, om han har nogen som helst forestilling om, hvilke krav dette, at man nu pludselig tager en enkelt bevilling ud til Københavns universitet — ikke tænker på de andre universiteter, men bare piller denne enkelte bevilling ud — vil stille til uddannede akademikere, og ved han, om disse er til stede?

Diderichsen: Jeg skal ikke blande mig i diskussionen om det sidste emne ud over, at jeg dog gerne vil sige, at man kan jo ikke kalde et nødskrig for en forplumring, og det drejer sig virkelig om et nødskrig fra rektor for Københavns universitet.

Jeg vil derfor gerne føje til de øvrige bemærkninger, at man her på tinget fra alle sider er klar over — det fremgik af diskussionen om universitetscentrene for nogle uger siden — at der var særlige vanskeligheder ved Københavns universitet. Vi ved jo godt alle sammen, at der er vanskeligheder over det hele, og vi er alle medansvarlige for de forsømmelser, der er sket på dette område i mange år; vi har ikke været forudseende nok, men det er en kendsgerning, at forholdene er ganske særlig fortivlede ved Københavns universitet, og det er baggrunden for, at vi synes, det var rimeligt, alt taget i betragtning, at fremføre dette nødskrig også her i tinget.

I øvrigt vil jeg gerne føre tinget ind i lidt køligere luftlag, om jeg så må sige, idet jeg vil have lov at sige en lille smule om de videnskabelige biblioteker under kulturministerens budget.

Jeg vil gerne lægge et godt ord ind for dette område. Man kan måske sammenligne dette område med de bekendte beskedne børn, som ikke siger noget eller i hvert fald ikke siger ret meget og i en høflig tone, men heller ikke får noget eller i hvert fald ikke ret meget. Vi har jo hørt den socialdemokratiske ordfører, hr. Lysholt Hansen, udtrykke sit partis iver for at støtte forskningen og den højere uddannelse, og her er nu virkelig et punkt, hvor det kan vise sig, om denne iver består i mere end smukke ord, om der virkelig står en vilje bagved.

Det er nemlig således, at det er en livsbetingelse for udviklingen af forskning og højere uddannelse, at der står et righoldigt, omfattende og i biblioteksteknisk henseende fuldt ud moderne videnskabeligt biblioteksvæsen til rådighed; uden et sådant vil både forskning og undervisning og selvstudium mangle de nødvendige arbejdsredskaber, det vil så at sige være som en smed uden forhammer. I forbindelse med den stærke og nødvendige udbygning af universiteter og andre højere læreanstalter bør det atter og atter påpeges, at udbygningen af de

[Diderichsen.]

videnskabelige biblioteker ved universiteterne, ved de tekniske højskoler, ved handelshøjskolerne osv. i bogstavelig forstand er grundlæggende for al videnskabelig aktivitet.

Ved samarbejde mellem kulturministeriet og undervisningsministeriet bør man straks gå i gang med at oparbejde en grundstamme til nye videnskabelige biblioteker og derved yde et væsentligt bidrag til den kommende forsknings universitets- og uddannelsesprogram i det hele taget. Det er jo så lykkeligt, at man kan gå i gang hermed, inden det er vedtaget og fastlagt, hvor de nye universitetscentre skal ligge, og endnu længe før disse centre kan træde i virksomhed, og man kan næppe gøre det på nogen bedre måde end ved en kraftig øgelse af bevillingerne til de videnskabelige biblioteker, også omfattende midler til at skabe grundstammer til de kommende universitetsbiblioteker osv. Man kan kalde det en slags praktisk og effektiv præfabrikation af bygningselementer, der indgår som et meget væsentligt led i hele vort uddannelsesprogram på dette område.

Det er et område, hvor der ikke er grund til at tøve, og hvor man straks og med udbytte kan gå i gang. For at sige det med det gamle klassiske udbrud „hic Rhodus, hic salta“, her er Rhodos, her gælder det at springe. Jeg vil derfor gerne spørge kulturministeren, om fru en enig med mig i disse synspunkter, og om ministeren vil gå ind derfor ikke blot i ord, men i gerning. Jeg tvivler ikke på, at undervisningsministeren vil vide at ytre sin glæde over for sin ministerkollega over et eksplosivt initiativ i denne sag.

Finansministeren (Grünbaum): Jeg vil gerne takke finansudvalget for det store arbejde med finanslovsforslaget for 1967-68, og jeg vil også gerne takke for den brede tilslutning, som forslaget har fået. Det har glædet mig, at det samlede finansudvalg udtaler tilfredshed med forelæggelsen af det nye 3 års budgetoverslag, som jeg selv tillægger meget stor betydning, og også med den realistiske budgettering i 1966-67. Bestræbelserne for en bedre budgetlægning begynder jo nu at bære frugt, og det er

mit håb, at vi kan fortsætte denne linje med andre tiltrængte reformer.

Jeg kan altså konstatere, at for 1966-67 har budgetlægningen været realistisk, og jeg forstod derfor ikke rigtig hr. Damsgaards udtalelser. Ganske vist blev der sagt noget om, at vi havde fået en bedre budgetlægning, men jeg forstod, at vi var endnu ikke nået frem til det realistiske og det ærlige budgetforslag eller finanslovsforslag, og som eksempler blev anført, at der var kommet en hel del ændringsforslag, ganske vist ikke så mange som tidligere. Det forstod jeg slet ikke, for jeg har i hvert fald opfattet det sådan, at det, der skal ske, efter at finanslovsforslaget er fremsat, netop er, at man i takt med det arbejde, der foregår i folketinget, søger henimod det realistiske budget, og det er det, vi skal vedtage, når vi vedtager finanslovsforslaget.

Vi skal selvfølgelig, når vi fremsætter et finanslovsforslag, og det gør vi også, gøre dette så realistisk som muligt ud fra det, vi kender på det tidspunkt, men det er dog vel nok alt for meget at forlange og helt forkert at forlange, at vi f. eks. skulle have taget hensyn til gennemførelsen af merværdiafgiften, og hvad kunne man ikke have rejst af kritik her i folketinget, og berettiget kritik, hvis vi ved fremsættelsen af et finanslovsforslag på forhånd havde indregnet en hel masse, som vi slet ikke vidste noget om kom igennem!

Jeg kan derfor slet ikke godkende det forsøg på kritik, som hr. Damsgaard her har gjort; det rammer helt ved siden af. Det må netop være formålet at komme med de ændringsforslag, som gør, at den finanslov, vi til syvende og sidst vedtager, bliver realistisk. Det var jo også det, der var tilfældet sidste år, da venstre var med i et forlig i januar måned; det var akkurat det samme. Så må man naturligvis indarbejde resultatet af dette forlig i finansloven, og det må vi også gøre nu med det, der foreligger.

Jeg skal senere vende tilbage til hr. Damsgaards betragtninger om det lidkøb, der blev foretaget med hr. Aksel Larsen, men jeg synes, jeg lige her ville anholde hele hr. Damsgaards betragtningens måde. Jeg tror i virkeligheden, vi er kommet et godt stykke vej henimod den realistiske budgetlægning. Jeg tager resultatet fra 1966-67

[Finansministeren.]

som udtryk for, at det er lykkedes, og jeg håber også, at det vil lykkes for det næste år.

Finansudvalget konstaterer i sin tillægsbetænkning, at statens udgifter siden 1960 er steget i en stærkere takt end produktionen. Det har jo først og fremmest sin baggrund i den samfundsmæssige udvikling, som vi har gennemgået i de senere år, med stadig voksende krav til de offentlige ydelser, og der har jo fra alle sider stort set været tilslutning til den lovgivning, der er grundlaget for disse store udgiftsstigninger. Men jeg er naturligvis helt enig i, at det er nødvendigt at søge udgifterne administreret på rationel måde og søge at udnytte ressourcerne bedst muligt, og derfor tager jeg heller ikke de bemærkninger, som er kommet her i tillægsbetænkningen, som en kritik hverken af mig selv som finansminister eller de øvrige ministre, men som en opfordring til en yderligere intensivering af det arbejde, der foregår på det område. Jeg er ganske enig i det, som finansudvalget her giver udtryk for.

Hensigten med 3 års budgetoverslagene er jo netop at opnå en bedre planlægning af styrelsernes dispositioner. Jeg tror slet ikke, der er uenighed om, at der må tilstræbes en rationalisering af den offentlige administration og af statens virksomhed, og det var netop hensigten, da man for et par år siden oprettede administrationsrådet. Jeg skal ikke sige så forfærdelig meget om hele dette spørgsmål, da jeg ved, at økonomiministeren vil sige noget herom, og det gælder også spørgsmålet om anvendelsen af mere eller mindre kvalificeret personale og altså helst ikke overkvalificeret personale; det er jo også et spørgsmål, som vi er opmærksom på både i finansministeriet og i andre ministerier.

Jeg kan for mit eget vedkommende pege på de bestræbelser, jeg netop har sat i gang for at få arbejdskraft overført til ligningsarbejde, og at jeg her netop har lagt vægt på, at det i højere grad bliver det ikke-akademiske personale, der kommer ind i billedet. Der kan også peges på Danmarks forvaltningshøjskole osv.

Jeg mener, at de spørgsmål, der er rejst af finansudvalget, det samlede finansudvalg, i tillægsbetænkningen, fortjener en meget

nøje overvejelse, og jeg går ud fra, at vi senere får lejlighed til en drøftelse i finansudvalget såvel med mig som med de enkelte ministre, under hvilke de forskellige spørgsmål og områder sorterer. Det var jo også det, hr. Thestrup efterlyste, og det synes jeg er den rigtige måde at gøre det på fremfor her i folketingsalen at gå ind på alle disse mange enkeltheder, som man jo i virkeligheden ikke kan vurdere, uden at man sidder med et ret omfattende materiale.

Men jeg vil gerne ved denne lejlighed sige lidt om den statsfinansielle stilling. Om situationen i indeværende finansår kan jeg gentage, som jeg oplyste før påske, at det billede, der nu tegner sig, svarer meget nær til de forventninger, vi gjorde os ved finansårets begyndelse. Der er naturligvis forskellige afvigelser, når man ser på enkelte poster, men for budgettet som helhed er afvigelserne ganske ubetydelige. Vi regner med, at kasseoverskuddet i 1966-67 bliver på nogenlunde det beløb, der var budgetteret, ca. 800 mill. kr. Finanslovens tal er 785 mill. kr. Dette resultat, der vil blive nærmere belyst, når forslaget til tillægsbevillingslov bliver fremsat midt i april, må dels ses som følge af, at budgetteringen efterhånden er blevet bedre, dels som resultat af, at der gennem hele finansåret er fastholdt en stram linje; det vil jeg også gerne understrege og ligeledes understrege, at denne stramme linje vil blive videreført for det kommende finansår.

Vi må jo erkende, at den samlede stigning i statsudgifterne fra indeværende år til næste år er betydelig. En stor del af denne stigning skyldes imidlertid løn- og prisstigninger, og af den resterende stigning vedrører en væsentlig del de lovbundne tilskud, ikke mindst folke- og invalidepension, tilskud til folkeskolen og til de kommunale sygehuse. Jeg vil gerne i denne forbindelse fremhæve, at det i virkeligheden — det ved jo også hele finansudvalget — er en meget lille margen, der er til rådighed for nye aktiviteter, når vi skal tage stilling til udviklingen fra det ene år til det andet. Det er alt det, der er fastlagt i forvejen, således som det også fremgår af 3 års budgettet, som vejer til og vejer til i en grad, så det er en virkelig stor og vanskelig opgave at finde ud af, hvor vi — dels regeringen, dels finansudvalget, dels

[Finansministeren.]

hele folketinget — egentlig skal placere de midler, der skal bruges, den udvidelse, der skal foregå.

Hele denne afvejningsproces må vel stort set foregå i regeringen som første trin. Jeg er ikke sikker på, at den tanke, som her har været rejst af hr. Niels Westerby, er rigtig. Ja, jeg er faktisk sikker på, at den ikke er rigtig — altså dette med, at man skulle tage stilling til alt det, der kommer inde fra styrelserne, se, hvad der kommer fra regeringen, og hvor meget man har skåret ned. Jeg tror, det er en helt urealistisk måde at ville gribe den slags ting an på. Jeg kan da godt oplyse, at selv om der var en stigning på det budget, jeg fremsatte, da denne samling begyndte, på godt 2 milliarder, var det jo, jeg var lige ved at sige småpenge i forhold til det, der var ønsket; der var da ønsket over 1 milliard mere til udvidelser — og det endda kun det, man mente var sådan forholdsvist nødvendige udvidelser. Dertil kom en lang række yderligere ønsker på måske 1 milliard til. Det er da indlysende, at enhver institution, lille eller stor, der bliver bedt om at afgive tal til udarbejdelsen af et finanslovsforslag, vil sætte disse tal i hvert fald ikke for lavt, men som hovedregel for højt, idet man går ind i en konkurrence med andre tilsvarende eller andre institutioner i det hele taget om statens midler. Derfor er det nødvendigt, at der sker en meget stærk sortering både ud fra, hvad der totalt er råd til, når vi ved eller mener at vide, hvad man kan få ind i skatter og afgifter, og ud fra, hvor man synes vægten skal lægges. Det er ikke enten det ene eller det andet, men det er et spørgsmål om mere eller mindre på mange, mange forskellige tusinder af områder, som man skal tage stilling til.

Jeg mener, det væsentligt må være en regeringsopgave; det er den, der i første række går dette stof igennem og derefter møder i folketinget med det, man nu synes er rimeligt. Det er regeringen, der har ansvaret på disse punkter, og det mener jeg også det fortsat skal være. Men så skal det også være sådan — derfor har vi jo fået investeringsudvalget — at man i dette udvalg skal kunne få alle oplysninger frem. Sådan har det da været i min tid,

og sådan er det sikkert også nu i økonomiminister Ivar Nørgårds tid, at spørger man om noget, så får man disse oplysninger, også om det, der ligger bagved, og hvorfor man har gjort det ene eller det andet. Jeg tror, man skal fortsætte på denne måde; måske kan man udbygge det.

Jeg nævnte altså den stærke stigning i statsudgifterne, som fremgik af det oprindelige finanslovsforslag. Men hertil kommer jo merudgifter som følge af ny lovgivning. Der er en ny ting i det finanslovsforslag, som vi behandler i dag. Vi har opført som en nydannelse en særlig reserve til ny lovgivning, den er sat til 350 mill. kr. Der er herved tænkt dels på helt nye lovforslag som boligfonden og tilskud til mejeriprodukter og margarine, dels på lovforslag, som gennem et stykke tid har været behandlet her i folketinget, men som endnu ikke var færdigbehandlet, da ændringsforslagene blev stillet, og som vi derfor ikke har fundet det rigtigt at indarbejde som konkrete poster i finansloven. Jeg tror, denne nydannelse er rigtig netop for at opnå det, som hr. Damsgaard tilsigtede, men som jeg synes han ikke fik motiveret på den rigtige måde: en realistisk budgetlægning.

Jeg forstod, at man i venstre vil afholde sig fra at stemme også om denne post, de 350 mill. kr.; som jo bl. a. også indeholder noget, der interesserer f. eks. landbruget og vel også interesserer venstre, men det er jo ikke min hovedpine. Jeg synes i hvert fald, at det strider lidt imod selve hr. Damsgaards grundsynspunkt: at vi skulle nå til det realistiske budget. Vi prøver netop ved at opføre denne post, som vi ikke helt kan konkretisere på det tidspunkt, da vi opfører den, at nå frem til et realistisk budget. De vigtigste poster i denne gruppe er landbrugsministerens forslag om etableringslån til unge landmænd og lån til sammenlægning af mindre landbrug; det er socialministerens forslag om forhøjelse af sygedagpengene, udenrigsministerens forslag om at reservere 10 pct. af kaffetolden for en bistandsfond til u-landene samt de administrative merudgifter, der følger af loven om merværdiafgiften. Vi har som sagt fundet det rigtigt at få alle disse merudgifter indarbejdet i budgettet, så dette er et mere realistisk udtryk for de

[Finansministeren.]

udgifter, der må påregnes, og som der må skaffes dækning for gennem statens indtægter.

Om den af regeringen foreslåede boligfond, skal jeg bemærke, at der er tale om en ombytning af en del af statens tilgodehavende i Nationalbanken med en obligationsbeholdning. Der sker herved en konsolidering af statens efterhånden meget betydelige indestående på foliokonto i Nationalbanken, og det er tanken, at den obligationsbeholdning, der henlægges i boligfonden, skal være båndlagt, så disse obligationer ikke kommer ud på markedet igen.

Om reserveverne til imødegåelse af løn- og prisstigninger og merudgifterne ved ny lovgivning skal jeg nævne, at reserveverne til imødegåelse af udgifter ved tillægsbevillingsforslag efter korrektionerne ved ændringsforslag andrager i alt 190 mill. kr., der fordeles sig med 80 mill. kr. på driftsbudgettet, 30 mill. kr. på anlægsbudgettet, 50 mill. kr. til arealerhvervelser og 30 mill. kr. på udlånsbudgettet. Denne fordeling er sket på basis af erfaringerne fra de foregående år samt de oplysninger, vi i finansministeriet har om kommende tillægsbevillingsforslag. Jeg vil gerne tilføje, at der er tale om skøn. Den endelige fordeling af udgifterne kan komme til at afvige noget herfra, men det afgørende er jo, at det samlede reservebeløb på de 190 mill. kr. overholdes, ligesom vi i år har overholdt det afsatte reservebeløb.

Som det tidligere er oplyst over for folketinget, påregner vi en væsentlig nedgang i kasseoverskuddet, nemlig fra det foreslåede budgetterede overskud på 484 mill. kr. til 166 mill. kr.; men det må her tages i betragtning, at der nu i forhold til det oprindelige forslag også er budgetteret med de nye love. Det synes jeg lige man skal lægge mærke til. Det er en post på 350 mill. kr. Jeg har hele tiden sagt både ved fremsættelsen af finansloven og ved andre drøftelser, vi har haft her i folketinget, at såfremt der i folketinget blev vedtaget love, der betød, at statens udgifter steg, måtte der skaffes dækning herfor. Nu skaffer vi dækning, og man kan sige, at der sker en formel nedgang i kasseoverskuddet; men i realiteten — og det er jo det afgørende — gøres det på en måde, så der foregår en stramning via merværdiafgiften; det vil jeg altså gerne have

at man lige lægger mærke til. Der er i disse 350 mill. kr. også udgifter fra det forlig, der blev sluttet mellem socialdemokratiet og SF; bl. a. er de 120 mill. kr. til mejerierne — det er jo 160 mill. kr. på årsbasis og 120 mill. kr. på finanslovsbasis — også med i dette tal, men der er altså også en lang række andre ting, og jeg mener slet ikke, man, som hr. Hilmar Baunsgaard og hr. Niels Westerby gjorde det, kan sige, at dette kasseoverskud i virkeligheden er nul, fordi vi har en overflytning fra arbejdsløsheds-kassernes formue.

Det er en betragtning, der er helt forkert, så kunne man jo plukke mange andre poster ud. Det er klart, at kasseoverskuddet er nettoresultatet af en lang række forskydninger både på driftsbudgettet og på kapitalbudgettet, og at tage en enkelt post ud og sige, at det lige drejer sig om præcis den, fordi man nu lige har et tal, der passer så nogenlunde til den, er da ikke rimeligt. Det, som er det afgørende, er jo, at der er et kasseoverskud, og det er der altså, det er reelt nok — det er ikke nul, men 166 mill. kr., i hvert fald efter det, der er budgetteret, hvis det så holder. Man kan sige, at det eneste, kasseoverskuddet betyder, er, at der vil blive inddraget en vis likviditet via statsbudgettet fra det øvrige samfund. Hvis man skal ind i en nærmere analyse af, hvordan dette vil påvirke den samfundsøkonomiske udvikling, ja, så må man ind på alle de enkelte poster; så må man se på, hvordan overskuddet på anlægs- og driftsbudgettet er sammensat, og hvor stort det er. Men jeg vil gerne understrege, at det, som kasseoverskuddet er udtryk for og alene udtryk for, selv om der kan ligge mange ting bag ved det, er, at der indrages det, vi kalder for likviditet; der inddrages penge fra det øvrige samfund til statskassen, og det sker også i det nye år, som vi nu skal tage stilling til: der indrages godt 150 mill. kr. Det er altså ikke rigtigt, at der er et kasseoverskud på nul; det kasseoverskud, der står der, er i hvert fald godt nok; men det kan jo være, det er lige småt nok.

Så er der spørgsmålet om det, der er sket ved aftalen mellem socialdemokratiet og SF; det vil jeg også godt sige lidt om. Der blev sagt, at finansministeren ud af sin høje hat trak de 300 mill. kr. til lidkøb med Aksel Larsen, og da også andre end hr. Damsgaard

[Finansministeren.]

har været inde på disse betragtninger, må det vel være rigtigt, at jeg giver et par oplysninger om det. Det stiller sig sådan, at ordningen vedrørende mejeriprodukterne i finansåret koster 120 mill. kr.; som jeg allerede har oplyst. Ordningen vedrørende dagspressen koster 20 mill. kr. Den ordning, vi lavede for hotellerne, og som jeg tror hele udvalget var enig i — jeg har ikke følt nogen modsætning dér — koster 10 mill. kr. Nedsættelsen af afgiften for radio og TV fra 30 til 20 pct., og som jeg faktisk også tror at udvalget som helhed ville have været enig om, hvis man var kommet frem til forlig, koster 7 mill. kr.

Importørordningen, som skulle, jeg vil ikke sige ligestille importørerne med andre erhvervsgrene, men i hvert fald give dem en bedre og mere rimelig stilling end den, de havde, og en mere rimelig stilling — det var jo mig selv, der foreslog i udvalget, at de skulle have en hjælp, og det var der også almindelig enighed om — koster 165 millioner. Alt dette koster altså godt 300 mill. kr. Det er disse 300 mill. kr., man siger at jeg har tryllet op af den høje hat. Men her skal man så lægge mærke til, at de 165 mill. kr. var noget, udvalget allerede havde besluttet, og at hotelordningen ligeledes havde almindelig tilslutning i udvalget. Det er da i hvert fald de 175 millioner, og jeg går ud fra, at afgiften på radio og TV måske også ville være blevet accepteret, som jeg har sagt. Tilbage bliver der altså ca. 150 mill. kr. og ikke 300 mill. kr., som man her har sagt. Men så skal vi endelig huske, at der ved samme aftale blev lavet den ordning, at man nu tog faktureringsmetoden i stedet for den valgfrie ordning, og det betød, at vi likviditetsmæssigt fik 300 mill. kr. mere, end vi ellers kunne regne med, og det er det, der gør, at jeg som finansminister har kunnet tilslutte mig dette med god samvittighed ud fra en mere økonomisk vurdering af, hvad et sådant forlig ville give af påvirkning for samfundsøkonomien. Der er altså ikke soldet med pengene i den aftale, der er truffet her; tværtimod, den indeholder en lille stramning.

Så er der spørgsmålet om fritagelsen for personbefordringen, men her har det jo hele tiden været sådan, at det forslag, der

herom blev fremsat fra hr. Aksel Larsens side i udvalget, bestandig har været ledsaget af et andet forslag, nemlig at taksterne så skulle sættes tilsvarende op. Der er altså heller ikke her tale om, at man har forsøgt at forringe den finansielle stilling, for taksterne skal naturligvis sættes tilsvarende op. Derfor må jeg helt afvise det, der har været sagt her i dag om, at man ved dette forlig skulle have bevæget sig ind i en mere letsindig finanspolitik; det har man absolut ikke.

Hvis man skal vurdere, om dette kasseoverskud på 150-200 mill. kr. er for lille, eller om det er tilstrækkeligt, må der, som jeg allerede tidligere har gjort opmærksom på, tages hensyn til, at der ved overgangen til merværdiafgiften sker en forsinkelse af indbetalingerne til statskassen af de momsbeløb, som forbrugerne betaler — eller sagt på en anden måde: kun to tredjedele af det beløb, som forbrugerne betaler i moms i tiden fra 1. juli 1967 til 31. marts 1968, når at blive afregnet til statskassen inden den 31. marts 1968. Det er jo klart, at der her alene er tale om et overgangsfænomen, en engangsvirkning det første finansår, hvor momsen er i kraft; men virkningen er i 1967-68 den, at der sker en begrænsning i forbruget ud over det, kasseoverskuddet viser, og det er jo det afgørende.

Vi regner derfor i hvert fald med — noget skal vi jo regne med — at den samfundsøkonomiske stramning fra 1. juli 1967 vil blive af nogenlunde samme størrelse som i indeværende finansår, altså svarende til et kasseoverskud på ca. 800 mill. kr. for hele året, eller et større kasseoverskud og en noget større stramning end den, vi tidligere havde foreslået med et kasseoverskud på knap 500 mill. kr.

Nu er det jo rigtigt, som fru Grethe Philip sagde, at man ikke kan udmåle kasseoverskud på kroner og øre; man kan nok stille nogle tal op, der fører til et sådant resultat, men vi ved jo alle sammen, hvor vanskeligt det er. Dette gælder endnu mere, når man skal anlægge en betragtning som den, vi her har prøvet at anlægge. Men jeg kan da sige her i dag — og jeg mener, det er vigtigt, at det bliver sagt både til fru Grethe Philip og selvfølgelig til hele folketinget — at der ligger en nøje vurdering bag dette,

[Finansministeren.]

og jeg vil som finansminister, selv om jeg ikke vil gentage min udtalelse fra sidste år, sige, at jeg føler i øjeblikket efter vedtagelsen af merværdiafgiften og med det budget, der er lagt her, at i det finansår, vi går ind i, vil der blive ført en finanspolitik, som nærmest er lidt strammere end den finanspolitik, der har været ført i 1966-67, nærmest noget strammere. Momsen træder i kraft et kvartal ind i det nye finansår, og den stigning, der sker i de direkte skatter ved overgangen til det nye finansår, gør sig også først gældende til sommer. Finansåret 1967-68 består af to dele, der afviger stærkt fra hinanden — det er også en ting, jeg vil fremhæve her i dag. I april kvartal vil der være et ret betydeligt kasseunderskud, men fra det tidspunkt, da momsen træder i kraft, indtræder en finanspolitisk stramning. For de sidste 3 kvartaler af finansåret må vi regne med at statsfinanserne virker reelt konjunkturpolitisk dæmpende. Dette er jo noget, vi også har set i tidligere finansår; det var bl. a. stærkt fremme under drøftelserne i foråret 1965, og det er beklageligt, at vi har dette ujævne forløb i statsfinanserne. Til gengæld er der en ting, jeg meget gerne vil fremhæve her i dag, og som jeg er glad for at kunne fremhæve, nemlig at vi med de reformer, vi nu er ved at gennemføre i vort samlede beskatningssystem, vil opnå at få reduceret problemet med den stærke sæsonbevægelse i statens indtægter ganske væsentligt. Det gælder merværdiafgiften, og det gælder navnlig, når kildeskatten er blevet en realitet. Vi vil da ikke få så kraftigt et spring i statens indtægter ved overgang fra det ene skatteår til det andet.

Jeg vil gerne konkludere disse mere generelle betragtninger med endnu en gang at understrege det nødvendige i, at der føres en finanspolitik, som har til formål ikke blot at skaffe dækning for statens udgifter, men også at sikre den fornødne samfundsøkonomiske balance. Finanspolitikken må ikke være for svag, for så løber vi ind i en risiko for den overefterspørgsel, som fru Grethe Philip var inde på, og som senere kan tvinge til hårdere indgreb til skade for produktion og beskæftigelse. Så svag må finanspolitikken ikke være. Men den må heller ikke være

så stram, at den i sig selv medfører nedgang i produktion og beskæftigelse, og det er med henblik på at opnå den rette balance, at det foreliggende finanslovforslag er udarbejdet. Her må man altså til en vis grad stole på den finansminister, som har ansvar for det, fordi man ikke helt konkret og helt præcis kan sige, hvordan forløbet vil være. Men det er altså vort sigte at opnå denne balance. Sigtet er også, at der i finansåret 1967-68, som vi nu snart går ind i, skal være fuld beskæftigelse og gode muligheder for en stadig øget produktion i dette samfund. Vi mener, at dette er noget meget fundamentalt, ja, simpelt hen det fundamentale, og det er på denne baggrund, man skal vurdere finanspolitikken, herunder også den merværdiafgift, der netop er vedtaget af det høje ting; den er nemlig også med til at skabe grundlaget for den økonomiske balance og dermed for den produktion og fulde beskæftigelse, der er af så umådelig betydning for de fleste borgere i dette land. Det er ikke kun et spørgsmål om skatter, men et spørgsmål om finanspolitik og økonomisk politik; det er til syvende og sidst et spørgsmål om, hvorvidt vi kan holde hjulene i sving, sådan at de almindelige mennesker i dette land — og her tænker jeg både på lønmodtagere og de selvstændige erhvervsdrivende — kan få noget ud af deres indsats og stadig se en fremtid i møde, hvor der er nogenlunde tryghed for fuld produktion og fuld beskæftigelse. Det er det, vi arbejder på, og jeg tror, jeg kan sige her i dag, at det finanslovforslag, som nu bliver vedtaget af det høje ting, for sit vedkommende er med til at lægge grunden til en sådan udvikling.

Jeg vil gerne kun komme med nogle ganske enkelte bemærkninger til det, der er sagt fra ordførerne; jeg har allerede været lidt inde på noget af det. Jeg tror, jeg har svaret på det, som hr. Damsgaard og fru Grethe Philip var inde på om, at man på et vist tidspunkt burde være kommet med nogle andre tal, fordi man vidste, at momsen skulle igennem osv. Det kan man efter min mening ikke gøre, før man har den hjemme. Jeg tror ikke, en finansminister faktisk kan tillade sig at komme med sådanne tal, før han i hvert er så nogenlunde sikker på, at ordningen også bliver vedtaget i folketinget.

[Finansministeren.]

Jeg var glad for hr. Thestrups udtalelse om den nye holdning, det konservative folkeparti indtager over for hele problemet vedrørende statsudgifterne. Jeg var glad for hans henvisning til det, som det ærede medlem hr. Jørgen Jensen sagde i en tidligere debat, og som jeg også mener var helt rigtigt; han var jo netop inde på, at det var nødvendigt at overbudgettere i det moderne samfund. Jeg var glad for udtalelsen om, at den gammeldags sparsommelighed på statsbudgettet har vi forladt, hvor „vi“ altså var det konservative folkeparti; en sådan udtalelse giver muligheder for en bedre drøftelse af disse problemer. Jeg forstår naturligvis vel, at man stadig væk vil have lov til at være kritisk over for de forskellige poster — det vil vi andre også — men det er vigtigt, at man har ændret signaler på dette punkt.

Jeg har ingen bemærkninger til hr. Skræppenborg-Nielsen; jeg skal ikke bevæge mig ind i den mere militærpolitiske eller militærøkonomiske diskussion.

Jeg vil gerne sige til fru Grethe Philip, at jeg er enig i dette med, at hvis der er omposteringer, bør det markeres, sådan at man kan se det. Man bør så vidt muligt kunne se på de enkelte poster, hvad det er, der foregår, og det vil vi gerne i finansministeriet forsøge om vi kan efterleve. Der vil sikkert stadig være ting, der skal forbedres; men dette er et informationsarbejde, som må være rigtigt.

Refusionsordninger er det jo ikke så let at ændre. Fru Grethe Philip spurgte, om vi ikke kunne ændre dem uden at behøve at vente til kommunalreformen, men vi har jo lige set, hvordan det gik, da vi kom med et lille pip om, at vi godt kunne tænke os at ændre lidt ved disse refusionsordninger; det kunne altså ikke lade sig gøre i denne omgang. Vi må vente med det i hvert fald til i forbindelse med gennemførelse af kommunalreformen og den ændrede byrdefordeling.

Det blev nævnt af flere, at nationalbankdirektøren havde peget på nødvendigheden af en fortsat stramning; og jeg kan sige, at det er jeg helt enig i. Jeg kan også oplyse, at vi naturligvis stadig har kontakt med Nationalbanken, endda en meget god

kontakt, og jeg har også personlig haft kontakt med nationalbankdirektøren under drøftelserne vedrørende kasseoverskuddet. Jeg kan videre give den oplysning, at det er gået så godt med obligationspolitikken, at man fra Nationalbankens side kun har købt for et beløb på en 65-75 mill. kr. i hele første kvartal i år. Det er altså 20-25 mill. kr. gennemsnitlig pr. måned, men det har været nedadgående — i marts var det kun 20 mill. kr. — og det tyder jo på, at der efterhånden er en ret god balance på obligationsmarkedet, sådan at vi med nogenlunde tryghed, men naturligvis ikke med sikkerhed, kan regne med, at når vi fører denne politik videre, er det ikke nogen letsindig politik, der føres.

Hr. Niels Westerby har jeg svaret. Men jeg vil gerne understrege en gang til, at dette med, at overførslen fra arbejdsløshedskasserne ingen som helst økonomisk betydning har, er urigtigt — jeg vil ikke bruge stærke ord — og jeg har givet forklaringen på, hvordan det har virkning på likviditeten.

Der blev spurgt, om vi ville være villige til at nedsætte nogle udvalg, som skulle gennemgå nogle af ministerierne; finansministeriet og et andet ministerium — jeg husker ikke hvilket — blev nævnt. Jeg tror nu, man skal være lidt forsigtig; man har jo nedsat et administrationsråd til at tage disse opgaver op; jeg går ud fra, at økonomiministeren også vil komme lidt ind på det.

Må jeg slutte med endnu en gang at sige tak til hele finansudvalget for den behandling, man har givet finanslovsforslaget. Jeg skal naturligvis ikke her komme ind på de af regeringen og af mig sidst stillede ændringsforslag, som jo hænger sammen med hele problemkredsen omkring skattereformen; det er der ingen grund til igen at komme ind på her i dag. Jeg takker finansudvalget for det arbejde, udvalget har udført i det forløbne år.

Stats- og udenrigsministeren (*J. O. Krag*): Det kan virke lidt ved siden af dagsordenen på dette tidspunkt midt i en vigtig finanspolitisk debat at tale om udenrigspolitik; men dels er der stillet et spørgsmål til mig af hr. Niels Westerby, som naturligvis må besvares, dels er det stillede spørgsmål, der vedrører begrænsningen af antallet af kerne-

[Stats- og udenrigsministeren.]

våbenmagter, i sig selv så betydningsfuldt, at det vel næsten er vigtigt nok til at indgå i en hvilken som helst drøftelse.

Jeg skal derfor ganske kort gøre et par bemærkninger om den danske regerings stilling til det nævnte spørgsmål.

Der findes jo heldigvis en række tegn på, at der er en vis afspænding i verden, især imellem vest og øst og måske stærkest mellem USA og Sovjetunionen. Et af disse tegn er, at det synes at være lykkedes disse to superstormagter gennem en række forhandlinger at være nået frem til en enighed, der går ret vidt, om en ikke-spredningsaftale. Indgåelsen af en sådan aftale har altid været et hovedmål for dansk nedrustningspolitik, og det er derfor med den største tilfredshed, vi konstaterer, at dette spørgsmåls løsning nu er bragt så vidt frem. Jeg ville ønske, jeg turde sige, at det var inden for rækkevidde, men så vidt tør vi jo ikke gå endnu.

En række lande har imidlertid, som hr. Niels Westerby var inde på, under forhandlingerne rejst indvendinger herimod; det drejer sig om lande som Indien, Italien, Japan, Sverige og Tyskland. Det er altså ingenlunde lande med fælles synspunkter på international politik i øvrigt, der rejser disse indvendinger; man må vel snarere sige, at det er en række store lande, der hver for sig ville være i stand til selv at fremstille atomvåben, som, inden de vil indgå en international, bindende forpligtelse til hverken selv at fremstille sådanne våben eller modtage dem udefra, ønsker visse betingelser opfyldt.

Hvad er det da for betingelser, de ønsker opfyldt? Ja; de spørger for det første, hvilken garanti de vil have for, at deres fredelige anvendelse af atomkraften, deres mulighed for i udviklingen at industri, transport, vejbygning, tunnelbygning, havnebygning osv., at kunne bruge atomkraften til fredelige formål ikke kommer til at hinke bag efter, hvad de 5 atommagter bliver i stand til at udvikle af fredelige kraftmuligheder

gennem fredelige atomsprængninger. Jeg skal ikke kunne vurdere, hvor relevant dette synspunkt er. Vi ved, at alle lande — også lande, der frivilligt har givet afkald på at anvende atomvåben i deres forsvar — har deres atomenergi- og atomforsøgsstationer, og man skulle i og for sig tro, at det var dem tilstrækkelig garanti. Men sikker kan man selvfølgelig ikke være, og det er altså et af disse spørgsmål, der er nævnt som en indvending, man ønsker undersøgt, før man underskriver aftalen.

Et andet er, at disse lande eller nogle af dem vil have en garanti imod, hvad man har kaldt atomafpresning. Man forstår meget vel, at et land som Indien, der for nylig har været udsat for krig og som nabo har lande, der ejer atomvåben, må spørge: „Hvis vi i Indien giver afkald på at have sådanne våben, hvilken garanti kan vi så få om, at andre vil stå os bi, hvis vi kommer i vanskelighed gennem det, man har kaldt atomafpresning?“

Endelig for det tredje siger disse lande, at de tilbageværende atommagter burde gøre en gensidighedsindrømmelse ved for deres vedkommende at afstå fra at udvide deres kapacitet med hensyn til atom- og kernevåben eller eventuelt ligefrem nedskære deres atompotentiel.

Man kan ikke uden videre afvise disse indvendinger som uvæsentlige. Jeg forstår godt, de gøres, og jeg synes, det er rigtigt, at disse indvendinger bringes ind i forhandlingerne. Det må være væsentligt at gøre uligheden mellem nationerne så lille som muligt, og de nationer, der får et monopol på atomvåben, hvis en sådan aftale bringes til verden, bør til gengæld give indrømmelser over for de lande, der forpligter sig til aldrig at modtage den slags våben. Så langt kan jeg altså godt forstå, at disse lande har fremført disse synspunkter, og mener ikke, de er usaglige.

En anden side af sagen er, at selve det ødelæggelsespotentiell, atomvåbenet rummer, er så voldsomt, at det ikke kan anskueliggøres. Den enorme fare, atomkrigen indeholder,

[Stats- og udenrigsministeren.]

lader sig næppe rigtig fatte af den menneskelige hjerne, og det er givet, at hvis man ud over de 5 atommagter fik 6 eller 7, 10 eller 12, ville risikoen for, at en atomvåbenkrig trods alt brød løs, være mangedoblet, og det er sikkert rigtigt, at er den først brudt løs, ved man ikke, hvor den ender; så sætter en kædereaktion ind.

Derfor må man nok konkludere, at selv om de nævnte ikke-atommagters tre forbehold indeholder noget saglig rimeligt, der må tages hensyn til, kan og bør dette ikke være afgørende; det overvejende hensyn må være hensynet til, at ikke-spredningsaftalen bliver vedtaget. Det er derfor det danske synspunkt, at man skal søge at finde en løsning, der tilgodeser de nævnte indvendinger så langt, det er muligt, men at man ikke må lade forhandlingerne strande på disse skær. Det er vort indstændige håb, at man kan nå frem til en rimelig ordning — herunder også en ordning af kontrolspørgsmålene, som jeg ikke har villet belaste demne meget korte fremstilling med at komme ind på — at man kan opnå bredest mulig international tilslutning til en aftale, og at man herved ikke alene baner vej for at fastfryse rustningerne og hindre en udvidelse af antallet af atommagter, men at man også baner vejen for en egentlig nedrustning. Det er klart, at hvis den danske regering skulle få en særlig mulighed for at gøre disse synspunkter gældende internationalt, vil vi naturligvis vide at udnytte en sådan mulighed.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): I anledning af liberalt centrums ændringsforslag til finansloven vedrørende uddannelsen af ikke-faglærte vil jeg gerne først sige, at jeg selvsagt kan være tilfreds med den interesse for denne uddannelse, som forslaget vel også er et udtryk for. Jeg er også enig i det synspunkt, at uddannelsen af ikke-faglærte arbejdere er et meget vigtigt led i en aktiv arbejdsmarkedspolitik, som det har været fremhævet, og det er da også baggrunden for, at vi siden uddannelseslovens vedtagelse i 1960 har søgt at udbygge uddannelsen så stærkt som overhovedet muligt. Jeg vil gerne føje til, at der er opnået ganske betydelige resultater i denne periode; der er i løbet af disse få år bygget kursus op,

som dækker ca. 80 pct. af de ikke-faglærtes område.

Hvad angår selve driftsudgifterne, som der er stillet ændringsforslag til, vil jeg gerne oplyse, at de i 1964-65 var 6 mill. kr. om året. De samlede udgifter til drift af de selvejende specialarbejderskoler udgjorde i regnskabsåret 1965-66 8,8 mill. For indeværende år er bevillingen 11,8 mill. kr., der ved tillægsbevilling søges forhøjet med 1,2 mill. kr. til 13 mill. kr., og for 1967-68 er der foreslået en bevilling på 15,4 mill. kr. Man vil således se, at en sammenligning mellem udgifterne for 1966-67 og 1967-68 viser, at der i det kommende år er mulighed for en ganske betydelig aktivitetsudvidelse.

Hertil kommer så, at bevillingen til kurstogtgodtgørelser og en række andre ting er sat tilsvarende op. Bevillingen til uddannelsesrådets virksomhed, herunder den omfattende konsulenttjeneste, er samtidig sat ganske betydeligt i vejret på baggrund af regnskabstallet for 1965-66 og erfaringerne om og mulighederne for at udnytte bevillingerne under den herskende personalemangel.

Jeg skal ganske kort oplyse, at der i de senere år er opført nye specialarbejderskoler i Ålborg, Århus, Herning, Herlev, Maribo og Odense. Samtidig er en modernisering af statens arbejdsmandskursus begyndt, og der er derfor ingen tvivl om, at 1967-68-finanslovsforslagets rammer er rummelige nok til, at man kan udbygge uddannelsen af ikke-faglærte arbejdere i takt med det uddannelsesbehov, som findes. Endelig vil jeg gerne sige, at vi er helt indstillet på også i de kommende år at udbygge uddannelsen så stærkt som overhovedet muligt.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om det ændringsforslag, der er stillet af hr. Niels Westerby m. fl. Det venlige, jeg kan sige om det, kan jeg sige kort — jeg skal også forsøge at sige det øvrige kort — og det er, at jeg er glad for, at man endnu en gang understreger, at uddannelse koster penge; det vidste vi nu i forvejen. Men det er også, hvad der kan siges af venligt om dette forslag.

I øvrigt må man sige, at det ikke her er et spørgsmål om ja eller nej til flere penge til uddannelse og forskning. Det drejer sig om et ja eller nej til et helt usagligt og helt til-

[Undervisningsministeren.]

fældigt præget forslag, sådan som også flere af ordførerne har peget på det, og sådan som jeg påviste det i mit svar til hr. Niels Westerby i går. Det er uden videre klart, at enhver form for planlægning — og det blev understreget før, at hr. Niels Westerby plejer at interessere sig for planlægning, men altså ikke gør det i dette tilfælde — og prioritering vil blive vanskeliggjort for ikke at sige helt umuliggjort, hvis ministeriet uden selvstændig stillingtagen skulle videreeksperere bevillingsansøgninger.

Det er også givet — og det bør dog siges — at ikke alle problemer kan klares med bevillinger; det var det, hr. Bernhard Baunsgaard var inde på. Lærermangelen ved de højere læreanstalter viser det; der er en række bevilgede, men ubesatte stillinger; jeg vil tro, der konstant er mellem 50 og 100 ubesatte stillinger, og det er også et problem, vi skal klare. Men det viser, at ikke alt klares ved hjælp af penge.

Hr. Niels Westerby var inde på, at der burde udarbejdes en liste over nedskæringer. Som jeg allerede har oplyst over for hr. Niels Westerby i går, er det ikke så enkelt; i det hele taget er problemerne ikke så enkle, som hr. Niels Westerby fremstillede dem her. Hvis vi tager et område som folkeskoleområdet, der dækkes af en af de store bevillinger, hvor det drejer sig om lov-bundne tilskud, ja, så prøver vi, når vi laver budget, at anslå, hvad den gældende lovgivning må påregnes at medføre af udgifter under hensyn til elevtal og andet lignende, og det plejer da også nogenlunde at stemme. Her er altså ikke tale om, at man kan hive en nedskæring frem på en lang række af folkeskolefelterne. Hvis vi tager statsgymnasierne og andre lignende statsinstitutioner, så er det ministeriet, der lægger budgettet. Man kan altså heller ikke på denne enkle måde sige: hvor meget har I skåret ned? Når det drejer sig om det område, som hr. Niels Westerby er inde på, universiteterne og de højere uddannelser, får vi bidrag ind fra de enkelte institutioner, og så mener hr. Niels Westerby altså, at her må vi kunne trække den lille målestok og kuglerammen frem; men sådan er det jo heller ikke. Hvis man da ikke fuldkommen uden hensyn til, hvad der kan tildeles andre uddannelsesinstitu-

tioner, uden hensyn til stigningstakten i de offentlige udgifter og uden hensyn til forsøg på at lave planlægning og prioritering vil betragte ethvert budgetforslag, der kommer ind, som klar til at sendes videre med ministeriets navn på, kan man da ikke uden videre sige, at de reguleringer, der finder sted under de løbende forhandlinger, er nedskæringer i ordets sædvanlige forstand.

Hr. Niels Westerby siger i sit forslag, at regeringen ikke har givet investeringer i uddannelse og forskning fortrinsstilling. Jeg behøver ikke at sige, at jeg gerne vil have flere penge til uddannelse og forskning; i hvert fald ved jeg, mine kolleger i regeringen ikke er i tvivl om det; jeg lader ikke nogen lejlighed gå fra mig til at sige det. Jeg vil gerne bekræfte de tal, som hr. Lysholt Hansen nævnte heroppefra før.

Der er en stigning for hele undervisningsministeriets felt, som er lidt større end den almindelige stigning for det øvrige budget; og specielt for de højere uddannelser og universiteterne er stigningen dobbelt så stor som den, der i øvrigt er. Der er altså ikke tale om nogen unuanceret linjenedskæring, og der er ikke tale om, at der mangler overensstemmelse og koordinering mellem investeringsprogram og budgetter inden for uddannelsesfeltet.

Hvad specielt angår henvendelsen fra Københavns universitet, må jeg sige, at det at stille ændringsforslag på den baggrund er meget dristigt. Hvis jeg ville være mindre høflig — hvad jeg ikke er — ville jeg sige, det var dumdristigt; men lad os nøjes med at sige, at det er meget dristigt. For 5 arbejdsdage siden fik vi forslaget med bilag. Det er den store bunke papir, jeg har her i hånden. Vi er i øjeblikket ved at gennemarbejde det i ministeriet. Det er altså dette forslag, som hr. Niels Westerby uden at kende dets konsekvenser — og uden at kunne få dem at vide hos os, for vi kender dem heller ikke endnu, vi arbejder med dem — står op og laver cirkusnummer med og stiller ændringsforslag på. Der er heri — så meget har jeg dog nået at se — 160 stillinger. Skal vi ikke lige kigge på, hvordan de passer ind i behovet på andre felter også? Der er i denne indstilling fra Københavns universitet først og fremmest — og det er jo egentlig det,

[Undervisningsministeren.]

den direkte er fremkaldt af — nogle bevil-
lingsønsker, der springer ud af den medici-
nerkonference, som blev afholdt i januar
måned i samarbejde mellem ministeriet og
universitetet, og hvor vi sagde til univer-
sitetet: „Når I nu har gjort op på grundlag
af denne konference, må vi så høre fra
jer?“ Det er baggrunden for Københavns
universitets henvendelse, der altså direkte
er fremkaldt af ministeriet efter konferencen
i januar. Dette gælder de ca. 4 mill. kr.
Så er der 3 mill. kr. vedrørende andre
fakulteter, fag som sociologi, litteratur og
psykologi, og endelig er der — og det beder
jeg også hr. Niels Westerby bemærke; det
har jeg også fortalt hr. Niels Westerby i
svaret i går — 4,5 mill. kr. til første del
af en 2-årig bevilling til opfyldelse af et
gammelt ønske om udvidelse af Niels Bohr
Institutets acceleratoranlæg.

Vi skal nu se på, hvordan vi kan tage
stilling til disse ting; men om denne sag
har Københavns universitet bedt os spørge
Forskningens Fællesudvalg først, og skulle
hr. Niels Westerbys forslag blive vedtaget,
håber jeg stadig, at vi, som universitetet
har bedt os om, må have lov til at spørge
de forskningskyndige, før vi sender checken
på de 4,5 mill. kr. for denne accelerator,
som altså også er et led, og som ikke har
noget at gøre med kapaciteten på Køben-
havns universitet.

Der er i det hele taget — som det blev
nævnt af hr. Morten Lange — ikke noget usød-
vanligt i, at der rejses hastende bevillings-
ønsker, som vi så søger at imødekomme ved
hjælp af reserverne. Når vi taler om, hvad
Københavns universitet ikke når at få,
bør vi måske også for balancens skyld, så-
dan som hr. Lysholt Hansen gjorde det,
nævne, at tilskuddene til universitetet i
de sidste to år har haft en stigning på
44 mill. kr. eller 40 pct., og tager vi hele feltet
„højere uddannelse og forskning“, er der en
stigning på 200 mill. kr., også dér ca. 40 pct.
Det er altså ikke sådan, at der ikke er meget,
meget væsentlige stigninger på disse områder.

Når hr. Niels Westerby i forbindelse med
sit forslag siger, han først nu er opmærksom
på situationen ved Københavns universitet,
så vil jeg nødig sige det, men hr. Niels
Westerby plejer nu ikke at sove — man kan
sige meget, men ikke det — han plejer at være

meget på vagt alle steder, men jeg tror nu,
alle tingets øvrige 178 medlemmer er helt
opmærksomme på situationen på Køben-
havns universitet. Det er ikke for nogen
af os en ny åbenbaring; men de nyomvendte
er jo altid de ivrigste. Vi andre har kunnet
følge det i dagspressen i december, i januar,
i februar, hvor man har læst meget om disse
ting, men hr. Niels Westerby kom ikke
med noget forslag af nogen art. Jeg har
ikke afvist hr. Niels Westerby med hensyn
til oplysninger; men jeg har spurgt, om jeg
kunne få lov at kigge i denne bunke, før
hr. Niels Westerby tog den fra mig for at
stille ændringsforslag på grundlag af den.
Det synes jeg var en ganske praktisk for-
anstaltning. Det kunne være, vi havde
kunnet give ham et lille præj, så han havde
fået et fornuftigere forslag ud af det end
det, han nu kom med. Jeg forstår, at hr.
Niels Westerby mener, det gælder Kø-
benhavns universitet alene og ikke Århus
og Odense; men også deres interesser skal
jeg prøve at varetage, sådan som vi hidtil
har gjort det.

Hr. Niels Westerby siger i sin bemærkning
til forslaget, at jeg i svaret til ham har er-
kendt, at de foreslåede bevillinger ikke er
tilstrækkelige til at løse de foreliggende pro-
blemer. Det har jeg ikke erkendt. Jeg har
sagt, at de foreslåede bevillinger ikke var
tilstrækkelige til at løse alle de foreliggende
problemer. Dette lille ord er faldet ud på
vejen, og jeg er så høflig at gå ud fra, at det
er ved en fejltagelse.

Når hr. Niels Westerby så siger, at der jo
vil hengå 1 år, før universitetets bevillinger
kan komme igennem, er det som allerede
sagt fra flere sider ikke rigtigt. Det, der nu
må være opgaven — jeg kommer til at sige
endnu en gang, at det også er oplyst over
for hr. Niels Westerby i går — er at gå dette
materiale igennem; derefter må jeg så dels
se, hvad vi kan klare af vore egne reserver,
dels må jeg gå til regeringen, og så må vi
se, hvordan vi kan løse de problemer, fuld-
kommen sådan som vi plejer at løse den
slags problemer; der er intet som helst
ekstraordinært i det.

Jeg vil altså gerne understrege, at et ja
til dette forslag er et ja til en fremgangs-
måde, der vil gøre enhver form for planlæg-
ning og prioritering inden for uddannelses-
feltet umulig, medens et nej til forslaget ikke

[Undervisningsministeren.]

er et nej til fortsat stigende udgifter til uddannelsen og heller ikke et nej til bevillingerne til Københavns universitets mest påtrængende problemer.

Økonomiministeren (Ivar Nørgaard): Samtlige ærede ordførere har været inde på spørgsmålet om statens lønpolitik, om personaleforbrug og om rationalisering af den offentlige administration. Man har også været inde på prioritering af behov, og der er nok en fare for, at behovet for svar på ordførernes spørgsmål er ved at aftage i forhold til frokostbehovet; jeg skal derfor indskrænke mig til meget få bemærkninger om de spørgsmål vedrørende lønninger og rationalisering, der har været rejst.

Hvad angår faren for afsmitning af offentlige lønninger på det private arbejdsmarked, skulle denne ved de kommende forhandlinger være udelukket. Vi er indstillet på, at det, der skal aftales med tjenestemændene i næste uge, udelukkende er konsekvensen af udviklingen på det private arbejdsmarked, og der vil ikke blive tale om, at man fra det offentlige side kommer til at gøre lønindrømmelser, hvorved man bliver lønfører, eller kommer til at aftale noget, der får afsmittende virkning på det private arbejdsmarked. Men det er klart, at vi må fastholde den linje, der hidtil har været fulgt, og løftet om, at man for tjenestemændenes vedkommende får en lønudvikling i lighed med den, der har fundet sted på det private arbejdsmarked.

Det har været fremhævet, at man i den offentlige administration står i begreb med at anvende overkvalificeret arbejdskraft og måske også har anvendt overkvalificeret arbejdskraft, det har været nævnt, at der er spæde bestræbelser for at ændre dette. Men jeg vil gerne til hr. Thestrup sige, at det ikke kun er spæde foranstaltninger; man er i fuld gang med det via tjenestemandskommissionens arbejde, hvor man vil forsøge at arbejdsvurdere og derefter klassificere arbejdet, så man i højere grad kan anvende mindre kvalificerede folk med mindre vidtgående uddannelse til de samme job, dvs. ikke-akademikere til job, som akademikere hidtil har udført, og man er i administrationsrådet også i gang med at gennemføre en række styrelser anvendelse af perso-

nale og er dér i høj grad også indstillet på at foreslå arbejdsbesparende foranstaltninger, herunder foranstaltninger, hvorved man fuldt ud erstatter menneskelig arbejdskraft med elektronisk arbejdskraft.

I øjeblikket er man ved at bearbejde materiale indsamlet hos styrelserne om muligheden af at differentiere og specialisere de enkelte funktioner yderligere, således at man i højere grad kan anvende arbejdskraft, der nøjagtig passer til de funktioner, der skal udføres.

En bemærkning til hr. Niels Westerby vedrørende administrationsrådets arbejde og det forslag, der blev stillet. Det er sådan, hvilket ikke helt fremgik af hr. Niels Westerbys bemærkninger, at administrationsrådet er i gang med at pille forskellige enkeltstyrelser ud og undersøge disse styrelser administration. Forslaget fra hr. Niels Westerby er altså ikke et forslag om en nydannelse. Det finder sted i øjeblikket. Det er også sådan, at det er rationaliseringsfolk udefra og de medlemmer af administrationsrådet, der ikke selv er ansat i den offentlige administration, nemlig en direktør i det private erhvervsliv og en bankdirektør, som står for to af de væsentligste af disse styrelsesundersøgelser. Hr. Niels Westerby nævnte jordlovsudvalget som et eksempel på noget, man kunne beskæftige sig med. Jeg vil gøre opmærksom på, at det er noget, der er blevet undersøgt, og for hvilket der allerede ligger en analyse, således at der kan ventes beslutninger truffet vedrørende en forenkling, rationalisering og besparelse for jordlovsudvalgets administration. Jeg kan også nævne, at Danmarks Statistik — et område, der falder ind under min egen ressort — er ved at blive gennemrationaliseret under administrationsrådets vejledning og medvirken. Man er altså i fuld gang med mange af de ting, der har været nævnt af de ærede ordførere, og jeg kan ligesom finansministeren kun udtrykke tilfredshed med, at finansudvalgets medlemmer nu så stærkt bakker op om en intensivning af arbejdet med en forenkling af administrationen og besparelser og forenklinger på lønkontoen.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bodil Koch): Hr. Diderichsen stillede mig det direkte spørgsmål, om jeg var enig med

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

ham i; at det er en vigtig og påtrængende opgave både at ajourføre vore nuværende videnskabelige biblioteker og opbygge nye, hvor det måtte være nødvendigt. Jeg tror ikke, hr. Diderichsen har siddet i ængstelse dernede og været bange for, at jeg skulle svare: nej, det var jeg ikke enig i; jeg tror, han ved på forhånd, at jeg er klar over, at her ligger en meget væsentlig opgave. Jeg kan blot tage som et enkelt eksempel fra finanslovsforslaget Odense universitets bibliotek, hvis driftsudgifter fra regnskabet 15.896 kr. over budgettets 1.579.000 kr. på det nye finanslovsforslag er steget til 3.105.000 kr.

Det er ingen billig sag at opbygge de nye videnskabelige biblioteker; men jeg er enig i, at man i tide og så tidligt som muligt, når man ved, hvor de nye biblioteker skal ligge, må tage fat på opgaverne. Alene indkøbet af bøger for Odense universitets bibliotek er fra budgettets 800.000 kr. steget til lovforslagets 1.452.000 kr., og der vil i de kommende år være en jævn stigning i bibliotekets aktivitet; det er både en langvarig, kostbar og uundgåelig proces at opbygge de nødvendige videnskabelige biblioteker, og jeg kan forsikre for, at vi i kulturministeriet skal have et vågent øje rettet mod udviklingen.

Formanden: Jeg ville ønske, at vi kunne tilendebringe forhandlingen vedrørende finanslovsforslaget inden forkostpausen. Enhver kan se, at det har sine vanskeligheder. Jeg beder såvel ministre som medlemmer støtte mine bestræbelser.

Bernhard Baunsgaard: Jeg skal prøve på at gøre det meget kort. Det er kun, fordi der blev rettet en henvendelse til mig, at jeg bad om ordet nu; det var det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen, der henvendte nogle ord til mig i sin ordførertale. Jeg forstod på ham, at han og hans parti endnu ikke ville stemme for de militære bevillinger, så længe det drejede sig om særastemning, men det blev mig ikke helt klart, om SF ville stemme for finansloven som helhed. Det må man dog vel gå ud fra at de vil, for ellers er vi uægtelig kommet i en særdeles pikant parlamentarisk situation, hvis det parti, som regeringen nu vel

for fremtiden vil basere sin tilværelse på, nemlig SF, ikke agter at stemme for finansloven. Nu går jeg ud fra, at SF gør det, og så er man jo på gлед i militærspørgsmålet, og så kan man sige, at alt skal have sin tid. Men når man tænker på, hvor dygtigt det ærede medlem hr. Aksel Larsen fik drejet sine medlemmer i momsspørgsmålet, kan man nok forudse, at det ikke varer så forfærdelig længe, inden samtlige SFere også stemmer for militærbevillingerne på grund af nødvendigheden; jeg tror, det var det udtryk, det ærede medlem hr. Aksel Larsen brugte i går, da han skulle begrunde momsens — ja, det var vist nødvendigt med momsens for at få en skatte-reform, sagde hr. Aksel Larsen. Det er jo ikke godt at vide, hvad der bliver så nødvendigt at få, at man må stemme for militærbevillingerne. Når man tænker på, hvad det ærede medlem hr. Aksel Larsen i sin tid i de nærmeste år efter den anden verdenskrig sagde om et folk i våben og om, at det var nedrigt at påstå, at hr. Aksel Larsen og hans parti dengang ikke ville noget forsvar, så kan man nok forudse, at det såmænd ikke varer så længe, før det lykkes for det ærede medlem at få drejet sit parti også i det spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg synes, hr. Bernhard Baunsgaard snart skulle holde op med disse forsøg på gamle julelege ved at fortælle, hvad denne og hin har sagt før. Hvis jeg ville lege på den måde, kunne jeg give mig til at tale om, hvad det radikale venstre og dets folk har sagt før, og hvad de siger nu; det skal jeg lade være med. Jeg vil ikke just gøre den engelske politiker Joseph Chamberlains ord til mine, men jeg har alligevel lyst til i håb om at slippe for mere tidsspilde af den art, som hr. Bernhard Baunsgaard udsætter os for, med formandens tilladelse at gengive en kort replik af Joseph Chamberlain, fremsat i forrige århundrede i det engelske parlament. Han blev bebrejdet, at han ikke i en tale, han holdt, automatisk og mekanisk sagde det samme, som han havde sagt tidligere, og så svarede han: Hvad jeg har sagt, har jeg sagt. Modsiges jeg mig selv, godt, så modsiges jeg mig selv. Jeg afgiver ingen erklæringer, jeg tænker ikke på at undskylde

[Aksel Larsen.]

mig, for mig gives der ikke noget i går; jeg bærer ikke gamle klæder, jeg er ikke slave af andres teorier og heller ikke af min egen fortid.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Det synes jeg var nogle særdeles oplysende bemærkninger ikke mindst for de SF'ere, der stadig væk idag er modstandere af militærbevillingerne. Tak.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg beklager at måtte konstatere, at et medlem af dette ting ikke er i stand til at forstå dansk. Det har været erklæret tit nok af os, at vi er modstandere af militærbevillinger. Hr. Bernhard Baunsgaard har hørt dette tit nok, og alligevel tillader han sig at stå op her og sige usandhed.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Det er mig desværre ikke muligt at se, hvilken usandhed jeg har sagt. Jeg har kun citeret, at hr. Aksel Larsen engang talte om et folk i våben, og at det var nedrigt at påstå, at han ikke ville noget forsvar, hvorpå hr. Aksel Larsen nu står op og citerer Joseph Chamberlain om, at man har lov til at skifte standpunkt. Det sidste synes jeg stadig væk er meget oplysende for disse modstandere af militærbevillinger, som formodentlig stadig findes hos SF'erne. Tak.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Jeg skal blot sige, at den dag, vi skifter mening i militærpolitikken, vil vi først lade os manuducere hos hr. Bernhard Baunsgaard om, hvordan man skifter mening på dette område; det har det radikale venstre vist et strålende eksempel på gennem hele sin historie.

Damsgaard: I de sidste 3 timer har vi jo været vidt omkring med mange emner i mere eller mindre nærhed af finanslovsforslaget. Jeg skal prøve på at vende tilbage til det på en måske mere jordbunden måde, end det sidst har været tilfældet.

Jeg har også lyst til at gøre et par bemærkninger til hr. Skråppenborg-Nielsen, selv om denne ordveksling nu har fundet

sted — så vidt jeg forstår, er det dog hr. Skråppenborg-Nielsen, der er finanslovsordfører. De udtalelser, som hr. Skråppenborg-Nielsen fremsatte i al almindelighed, kan ikke give anledning til nogen særlige kommentarer. Det mest interessante var næsten det, han undlod at sige, han undlod, som man plejer, at oplyse folketinget om, hvorvidt man, hvad jeg ikke tror, vil undlade at stemme for finansloven, eller om man vil stemme for finansloven. Det plejer man dog alligevel at fortælle her i folketings salen. Det undlod, måske med vilje, hr. Skråppenborg-Nielsen som ordfører her ved finanslovdebatten. Men efter alt, hvad der er gået forud siden folketingsvalget, hvor SF er gået ind under et politisk ansvar, vil jeg indtil videre regne med, at SF vil stemme for finanslovsforslaget og herigennem tage et økonomisk ansvar også for mange af de reformer, som SF har proklameret. Jeg går altså indtil videre ud fra, at SF stemmer for finanslovsforslaget, når vi kommer til den endelige afstemning.

Jeg har yderligere et par bemærkninger til socialdemokratiets ordfører. Jeg vil gerne vende tilbage til det, jeg også var inde på i min første tale. Hr. Lysholt Hansens udtalelse om vor fælles tillægsbetænkning, som har været så meget omtalt her i dag, synes jeg ikke er helt rigtig. Han udlægger denne betænkning, som vi var fælles om at skrive, som det passer ham, og ikke som skrevet står. Hr. Lysholt Hansen siger: venstre vil efter det, der er sagt i betænkningen, ikke mere stille forslag om særlige besparelser; der er dermed slået en pæl igennem mange års tale om at lægge loft over de offentlige udgifter, for ved denne betænkning accepterer venstre, at de offentlige udgifter skal stige mere end produktionen. Men det er jo ikke det, man naturligt læser ud af denne betænkning. Man siger tværtimod, efter at man har konstateret den store andel, som de offentlige udgifter lægger beslag på af nationalindkomsten:

„Man finder derfor, at det i højere grad end hidtil bl. a. vil være påkrævet at have opmærksomheden henledt på statens lønudgifter“,
og så kommer der en række ting som lønudgifter og investeringer på forskellige områder, som netop indebærer, at man tæn-

[Damsgaard.]

ker på at være sparsommelig. Derfor synes jeg ikke, at hr. Lysholt Hansens udtalelser om, hvad han udleder af vor tillægsbetænkning — jeg forstår såmænd godt, hvorfor han gør det — skal stå ganske uimodsagt, for sådan forholder det sig jo nemlig ikke.

Finansministeren sagde, at nu havde venstre — nu er finansministeren måske gået, men i hvert fald sagde finansministeren, da han var her — at nu havde venstre forladt den gammeldags sparsommelighed, eller den ville man forlade nu. Jeg vil gerne sige, at det gælder da i hvert fald ikke mig — jeg er måske også af en mere gammeldags økonomisk observans end de mange teoretiske økonomer, som regeringen har, og som kan udlægge disse ting, vi behandler her, på mange mærkelige måder — men jeg vil gerne have sagt, nu da finansministeren er vendt tilbage, at det gælder i hvert fald ikke mig, når ministeren mener, at den gammeldags sparsommelighed er forsvundet. (*Finansministeren* [Grünbaum]: Det er jeg helt klar over!). Den vil jeg hævde, og her tror jeg, der er mange, der står bag mig, og der er måske mange, der har lige så meget tillid til den tilbageholdenhed, som jeg giver udtryk for på en jævn måde, når vi taler om statens økonomiske forhold, som til de meget teoretiske udtalelser, der kan stables oven på hinanden her ved finanslovedebatten.

Jeg vil gerne sige til finansministeren, der ville prøve på at forklare mig, at det, jeg sagde vedrørende det såkaldte ærlige finanslovsforslag, var helt forkert, at jo flere ændringsforslag der kommer, jo mere urealistisk har finanslovsforslaget været, da man fremsatte det. Selvfølgelig kan man — det er da naturligt — ved at følge op med ændringsforslag få det til at passe, når man nær frem til enden. Men det var ikke det, som ministerens forgænger i embedet mente, da han proklamerede: nu kommer jeg med det ærlige finanslovsforslag. Det var nemlig udtryk for, at nu havde man overblik over tingene, nu kunne man lave et budget, som kunne holde. Jeg roste i øvrigt den nuværende finansminister for, at han dog har nærmet sig lidt i retning af det, vi dengang kaldte et ærligt finanslovsforslag. Det glædede mig, at finansministeren er velvilligt indstillet over for finansudvalgets meget kriti-

ske henstilling i tillægsbetænkningen, den, som vi alle sammen var enige om, og at han ville tage hensyn til denne henstilling; det vil vi fastholde ham på i det kommende arbejde i finansudvalget.

Ændringsforslag nr. 9, stillet af finansministeren uden for tillægsbetænkningen, kunne ministeren dårligt forstå at vi ville undlade at stemme for. Ja, hvis ministeren havde oplyst os noget bedre om, hvad disse 350 mill. kr. indeholder, var det jo muligt, at vi havde taget en anden stilling ved afstemningen. Det vil vi ikke nu. Der står kun i den forklaring, hvormed ministeren ledsagede sit ændringsforslag nr. 9:

„Reservebeløbet foreslås afsat“

— altså de 350 mill. kr. —

„til dækning af udgifterne ved en række lovforslag, der forventes vedtaget i folketingsåret 1966-67, herunder lovforslag i henhold til det den 11. marts 1967 afsluttede forlig.“

Jeg er ikke så helt inde i, hvad man er blevet enig om i dette forlig, og man fortæller os ikke, hvilke lovforslag det drejer sig om. Ministeren gav visse antydninger om nogle af disse forslag her i dag, men den viden skulle vi da have haft noget tidligere, dengang vi foretog vore endelige overvejelser med hensyn til finanslovsforslaget og den måde, hvorpå vi ville stemme.

Størrelsen af kasseoverskuddet, som jo har været meget omtalt i de senere dages debat, interesserer åbenbart ikke finansministeren og regeringen så meget som før. Tidligere var det jo næsten alfa og omega, om man kunne holde dette kasseoverskud på statens budget på — var det 1.200 mill. kr., det skulle være? Gik det derunder, så var det rent galt. Jeg vil gerne spørge finansministeren efter at have konstateret denne ændrede stilling: har regeringen opgivet sin mangeårige terori om, at man skulle have et sådant uundværligt og stort kasseoverskud? Eller er den ændrede stilling udtryk for, at man ligesom har mistet magten over statsfinanserne efter det nye forlig, der er omtalt under dette ændringsforslag, altså forliget med SF?

Lysholt Hansen: Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at tage ordet, hvis ikke hr. Damsgaard nu havde beklaget sig over, at jeg skulle have fortolket den tillægsbetænkning,

[Lysholt Hansen.]

vi har afgivet, på en anden måde, end den var tænkt. Jeg vil derfor gerne have lov at sige, at jeg mener mig fuldt berettiget til den udlægning, jeg har foretaget. Jeg vil gerne understrege, at det var et initiativ fra medlemmerne hr. Damsgaard, hr. Thestrup og fru Grethe Philip, der førte til, at vi for første gang lavede en fællesbetænkning; jeg havde faktisk ikke troet, det var muligt. Det var et initiativ, disse 3 partier tog; de kom til mig og spurgte, om vi ikke kunne forhandle om disse ting, og jeg sagde: selvfølgelig — fordi jeg finder det rigtigt og rimeligt, at finansudvalget placerer sig i den økonomiske politik og den økonomiske debat på den rigtige måde. Man kom så til mig med et oplæg, hvori man ganske klart gav udtryk for sin hidtidige politik — det vil jeg gerne sige — nemlig at man frygtede, at statens udgifter ville stige væsentligt hurtigere end produktionen, og man sagde også — nu jeg har papiret liggende — :

„Vil stigningen i statens udgifter vedblive at være så meget stærkere end den tilsvarende stigning i produktionen, må man derfor befrygte, at staten fremover vil beslaglægge en stadig stigende del af produktionsresultatet“.

For en ordens skyld og for historiens skyld vil jeg gerne oplyse, at jeg omgående sagde: det kan vi ikke acceptere, det er vi ikke enige i. Fru Grethe Philip sagde i øvrigt det samme, det vil jeg da gerne tilføje for en ordens skyld.

Derefter sløjfede de to partier omgående frygten og sagde: vi forudser — og deri ligger sandelig noget helt andet — at den udvikling, vi er inde i, hvor statens udgifter stiger stærkere end produktionen; vil finde sted. Det er noget andet end at frygte det. Hvis man havde fastholdt den linje, at dette var at frygte, og at det ville have de forfærdelige konsekvenser, så var man på den gamle linje. Den strøg man — og jeg vil da gerne sige lykkeligvis — uden ret meget forhandling; man strøg det, som det for os var væsentligt at få strøget, og derfor

har jeg lov at sige, at jeg mener, man fra V og Ks side — hvad jeg glæder mig over — har forladt denne golde og negative indstilling: vi må frygte det, som vi simpelt hen ikke kan komme uden om.

Jeg har gerne villet sige dette, og jeg håber, man vil give mig ret i, at der i højeste grad er en ændret politik fra de to partiers side i den tillægsbetænkning, der ligger her.

Thestrup: Jeg skal bestræbe mig for at følge formandens henstilling om at få debatten afsluttet hurtigt.

Jeg håber, at finansministeren får ret i sine betragtninger om, at den finanspolitik, han fører, vil fastholde den fulde beskæftigelse; vi er alle enige om vigtigheden heraf. Vi er måske ikke alle så sikre på, i hvilken grad det vil lykkes. Jeg gentager mine udtalelser om, at de store udgifter, vi står over for, må medføre, at vi til gengæld søger gennem rationaliseringer at få betydelige besparelser. Derfor vil vi naturligvis stadig søge besparelser ved behandlingen af de enkelte forslag — altså det, som vi her under debatten har kaldt den gammeldags sparsommelighed på statsbudgettet. Men jeg indrømmer, at det er min erfaring, at det er begrænset, hvad der kan nås ad denne vej. Derimod tror jeg, der kan nås overordentlig meget ad den anden vej.

Jeg takker økonomiministeren for hans udtalelser om rationaliseringen på personaleområdet. Jeg gentager, at man bør interessere sig for at afskaffe tidkrævende arbejde, hvor det lige så vel kan udføres gennem lettere fremgangsmåder, og jeg henviser endnu en gang til det eksempel, jeg fremdrog — jeg tror ikke, der er sket nogen forandring her — opkrævningen af for sent indbetalte afgifter til radio og TV; det sker på en meget besynderlig og uhensigtsmæssig måde gennem straffesager, i stedet for at det kunne ske gennem en ganske almindelig udpantning.

Jeg sagde til ordføreren for SF, hr. Skræppenborg-Nielsen, at jeg gik ud fra, at SF ville stemme for finanslovsforslaget. Jeg

[Thestrup.]

fik intet svar i den anledning, og jeg har heller ikke lagt mærke til, at der var noget svar på det i de bemærkninger, som hr. Aksel Larsen og hr. Poul Dam fremkom med. Jeg kan derfor ikke lade være med at sige — det er måske at gentage det, som hr. Bernhard Baunsgaard sagde, men jeg synes, det er meget vigtigt at slå det fast — at det parlamentarisk set er en helt barok og urimelig situation, hvis det parti, hvorpå regeringen baserer sin stilling, undlader at stemme for finanslovsforslaget.

Skræppenborg-Nielsen: Jeg forstår, at der er meget stor spænding om vor stilling til finanslovsforslaget ved dettes tredje behandling. Lad mig sige det ganske klart: det er vor hensigt foreløbig at fastholde vor hidtidige stilling til finanslovsforslaget. Men — og det vil jeg gerne have lov til at give udtryk for ganske klart — hvis visse partier her i salen skulle få lyst til at rotte sig sammen i et forsøg på at styrte regeringen, udtrykke mistillid til regeringen og stemme imod finanslovsforslaget i åbenlys modstrid med, hvad de for et øjeblik siden gav udtryk for her fra denne talerstol, hvor de erklærede at ville stemme for lovforslaget — hvis den situation skulle opstå, så agter vi at stemme for lovforslaget, og vi kan gøre det uden dermed at have sagt ja til blot én eneste bevilling til forsvarret, fordi vi både ved anden og her ved tredje behandling allerede har stemt imod samtlige bevillinger hertil, og som før sagt her i dag: vi agter at fortsætte hermed.

Grethe Philip: I hr. Niels Westerby's bemærkninger om liberalt centrums ændringsforslag indgik der nogle ord om betydningen af at få disse øgede bevillinger vedtaget nu med det samme. I betragtning af, at der står noget tilsvarende i de bemærkninger, der følger ændringsforslagene, nemlig:

„Nærværende ændringsforslag er stillet ved finanslovsforslagets tredje behandling, da der ellers antagelig vil hengå et år (indtil vedtagelse af finanslov for 1968-69), før universitets nuværende bevillingsproblemer bliver løst.“

vil jeg gerne sige, at det er jo ikke rigtigt, at nu falder hammeren på dette område. Undervisningsministeren har allerede sagt,

at der er reserver, som der er mulighed for at trække på, og vi ved jo, hvordan vi i finansudvalget stadig væk løbende året igennem får forelagt sager, som vi tager stilling til, netop med henblik på at trække på nogle af reserverne. Jeg vil gerne sige dette så stærkt her, for når jeg tidligere udtalte, at mit parti ville stemme imod ændringsforslagene, var det jo netop på den baggrund, at vi ikke dermed på nogen måde siger nej til sagen; vi er klar over, at ikke mindst universitetet er inde i en ganske overordentlig vanskelig situation, men vi mener, som det også blev udtrykt fra ministerens side, at det må være rimeligt meget nøje at gennemgå det forslag, der nu er fremlagt fra universitetets side, om forbedringer, og så tage stilling til det, når disse overvejelser er afsluttet.

Finansministeren var inde på kasseoverskuddet og de betragtninger, vi havde gjort gældende fra forskellig side om dets størrelse. Finansministeren sagde bl. a., at kasseoverskuddet er rigtigt nok — jeg tror, det var sådan, det blev formuleret — og dertil vil jeg sige, at jeg mener da for min del ikke på nogen måde, at der er fusk i det; det var i hvert fald ikke det, jeg ville give udtryk for. Det, jeg ville sige, var, at kasseoverskuddet er efter min mening ikke et entydigt udtryk for, hvor meget likviditet staten inddrager igennem sin finanspolitik; det synes jeg man fik indtryk af gennem de bemærkninger, finansministeren kom med, og det mener jeg er forkert.

I øvrigt er det jo ikke nogle betragtninger, jeg her fremsætter som splinterne; man har jo tidligere været inde på, at det er tvivlsomt, om man skal tillægge selve kasseoverskuddet den vægt i overvejelserne, som vi er tilbøjelige til at gøre her i folketinget. Der er andre ting, der spiller en rolle, og det kommer netop tydeligt frem i år, hvor man har disse overførsler fra arbejdsledeshedskasserne.

Og så er der til sidst dette egentlig politiske spørgsmål: er kasseoverskuddet så stort nok? Vi fik fra finansministeren en vis redegørelse for de betragtninger, der lå bag. Vi fik bl. a. at vide, at man måtte regne med, at faktureringsmetoden ville betyde en reel inddragelse af likviditet i forhold til, hvad man ellers havde regnet med. Jeg synes stadig væk, at spørgsmålet er så komplice-

[Grethe Philip.]

ret, at den redegørelse, vi fik, ikke var helt dækkende. Jeg føler mig stadig ikke overbevist om, at det virkelig holder stik, at vi nu trækker så meget likviditet ind, at det svarer til et kasseoverskud på 800 mill. kr. Men jeg kan jo så ikke sige andet, end at jeg håber, at det må være finansministeren, der får ret. Jeg havde indtryk af, at han selv også måske havde sine tvivl, fordi det hele er så kompliceret. Men lad os håbe på, at han får ret.

Jeg vil gerne takke finansministeren for det tilsagn, jeg fik om, at man fremtidig ville tydeliggøre finanslovforslaget, så det bliver lettere at læse og det dermed også bliver lettere at vurdere tallene.

Må jeg til sidst sige, at det stod heller ikke mig særlig klart, hvordan SF vil stemme her ved den endelige afstemning. Nu sagde hr. Skræppenborg-Nielsen ganske vist, at det var hensigten foreløbig at fastholde partiets stilling til finanslovforslaget; men jeg forstod dog, at man endnu her i sidste sekund gjorde sig visse overvejelser om, om man skulle stemme på den ene eller den anden måde. Det vil derfor blive meget spændende for hele tinget og for vælgerbefolkningen, hvad disse overvejelser endeligt resulterer i. I betragtning af, at væsentlige dele af finansloven hviler på en lovgivning, for hvilken der kun er parlamentarisk flertal med SF's medvirken, vil det jo være en meget ejendommelig parlamentarisk situation, om socialistisk folkeparti nu ved den afsluttende afstemning vil undrage sig et medansvar; det kan jeg da heller næppe forestille mig. Men som sagt, det vil jo vise sig om meget kort tid.

Niels Westerby: Jeg skal følge formandens henstilling og fatte mig i korthed.

Må jeg først takke stats- og udenrigsministeren for redegørelsen om bestræbelserne for at undgå spredning af kernevåben til andre magter end dem, der har dem nu. De synspunkter, statsministeren fremførte på regeringens vegne, er ganske de samme, som vi har i liberalt centrum, og vi synes, det er meget rigtigt at lade hensynet til at undgå en spredning gå forud for de andre berettigede hensyn.

Statsministeren sluttede med en bemærkning om, at hvis særlige muligheder

gives, vil man gøre disse synspunkter gældende fra dansk side. Jeg vil da rejse det spørgsmål til overvejelse for regeringen — her vil jeg ikke kræve noget svar — om man ikke ved lejlighed på passende måde burde instruere vore ambassadører om at delagtiggøre andre regeringer i vore synspunkter; specielt over for Sverige, som vi har et særlig godt og venligt forhold til, kunne det måske have sin berettigelse, at vi delagtiggjorde dem i vore synspunkter her, da Sverige er et af de lande, der har lagt hindringer i vejen for denne kernevåbenaftale.

Til finansministeren har jeg to bemærkninger: finansministeren syntes ikke, det var en god idé at foreslå, at folketinget fik kendskab til de barberinger, der har fundet sted i departementerne af bevillingsansøgninger. Jeg tror nu alligevel, at finansministeren bør overveje det én gang til, for det er vel rimeligt, at folketinget kan tage stilling til de poster, der findes på finanslovforslaget. Det er meget muligt, at en del af de ting, som de forskellige departementer skærer væk, er noget, som et flertal i folketinget ville finde berettiget, endda så berettiget, at nogle af de ting, regeringen nu tager med i et finanslovsforslag, måske burde vige. Folketinget er her afskåret fra at foretage en selvstændig vurdering, og under en eller anden form må vi finde en fremgangsmåde, hvorved folketinget bliver i stand til at foretage en sådan selvstændig vurdering derigennem, at vi får flere oplysninger og nemmere adgang til oplysninger om de nedskæringer, der finder sted i departementerne, og som vi ikke bliver gjort bekendt med. Specielt hvis man er enig i at give førsteprioritet, at give fortrinsstilling til uddannelses- og forskningsinvesteringer, er det berettiget at rejse et sådant spørgsmål i forbindelse med udarbejdelsen af de årlige finanslove.

Til spørgsmålet om kasseoverskuddet må jeg sige, at efter min vurdering — også efter at jeg har hørt finansministerens redegørelse i dag — balancerer regeringens økonomiske politik på grøftekanten. Men hvorfor er det således, at vi altid skal balancere på grøftekanten i vor økonomiske politik? Hvorfor kan vi ikke have en vis sikkerhedsmargen, bevæge os et par skridt borte fra grøftekanten? Hvorfor skulle vi

[Niels Westerby.]

ikke, som jeg foreslog under mit første indlæg, bære os ad på den måde, at hvis det skulle vise sig, at der var behov for en øget økonomisk aktivitet og det derfor var ønskeligt at opretholde et kasseoverskud på en 700-800 mill. kr., så kunne man slække på pengepolitikken? Jeg fik på dette vigtige punkt intet svar fra finansministeren. Jeg må dybt beklage, at regeringen ikke har en politisk linje, der går ud på målbevidst at stræbe efter at få slækket på pengepolitikken, altså få begrænset kreditstramningen eller kreditrationeringen, som man kalder det, og få fremskaffet et lavere renteniveau eller mindre kurstab — det er to sider af samme sag.

Specielt med hensyn til de to ændringsforslag, vi har stillet fra liberalt centrums side, vil jeg takke arbejdsministeren for et særdeles elskværdigt svar. Nu kan man jo ikke just sige, at arbejdsministerens konklusion helt faldt sammen med vor, som er konkretiseret i ændringsforslaget, men jeg lagde i alt fald mærke til, at arbejdsministerens principielle holdning var den samme som vor. Jeg vil henlede opmærksomheden på, at arbejdsministeren selv i sit svar til mig i går udtalte, at der i begrænset omfang er foretaget nedskæringer i budgetterne med hensyn til de ufaglærte arbejdere og deres uddannelsesmuligheder. Netop når man lægger så stor vægt på at få fremmet disse uddannelsesmuligheder, bør man gå meget vidt med hensyn til at give bevillinger for at fremme udviklingen, og det er i den ånd, vi har stillet dette ændringsforslag.

Undervisningsministerens svar var jo polemisk, men man bør vel altid takke for et svar. Jeg vil ikke gå ind i en lang debat om det heller, for jeg vil holde mig formandens henstilling efterrettelig. Men jeg vil gøre opmærksom på, at det er jo blevet erkendt af undervisningsministeren, at de bevillinger, der nu gives til universitetet, ikke løser alle de foreliggende problemer, og når det er tilfældet og rektor har givet et nødskrig, så bør vi følge det.

Jeg vil gerne understrege, at når vi har taget disse to områder ud, så er det ikke for at forbigå alle de andre — det er der forskellige ordførere der har været inde på — men for at bruge disse områder som en

løftestang for på alle de andre områder at få en tilsvarende forbedring af uddannelses- og forskningsinvesteringerne. Der er altså ikke — det være også sagt til hr. Bernhard Baunsgaard — tale om på nogen måde at ville diskriminere over for de andre områder; vi vil bruge dette til at løfte de andre.

Jeg har forstået på forhandlingerne her i dag, at vore ændringsforslag ikke vil blive vedtaget, idet både det radikale venstre, SF og socialdemokratiet vil stemme imod og venstre og konservative vil undlade at stemme. Jeg har dog bemærket mig, at vi er kommet så vidt, at undervisningsministeren er meget velvilligt stemt for at gøre noget efter denne tredjebehandling af finanslovsforslaget, og at der er fremsat positive udtalelser fra samtlige partiets ordførere på dette felt. Selv om vi beklager, at vore ændringsforslag ikke vil blive vedtaget, må vi dog hilse med tilfredshed, at de har bidraget til at sætte skub i udviklingen.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil blot sige, at det eneste, hr. Niels Westerby's ændringsforslag har sat skub i, er forvirringen; men dér er hr. Niels Westerby jo på hjemmebane, så dér kan han ikke føle sig fremmed.

Videre vil jeg gerne sige, at jeg har ikke udtalt, at vi ikke vil følge universitetets rektor — hr. Niels Westerby står og siger, at når universitetets rektor sender disse ting, så bør vi følge dem — jeg har bedt om at få lov at undersøge dem først, og det er en klog foranstaltning.

(Kort bemærkning).

Niels Westerby: Jeg skal give et meget kort svar til undervisningsministeren.

Det er dog en kendt sag, at det startede med 170 mill. kr., og så arbejdede det sig ned til 146 mill. kr. Der er foregået en langvarig proces her, og undervisningsministeren er jo udmærket inde i alle disse her problemer; det fremgik også af undervisningsministerens bemærkning i dag, at han er fuldt ud klar over, at bevillingstempoet til universitetet måtte sættes op og i hvert fald i det omfang, der er foreslået her. (Undervisningsministeren [K. B. Andersen]: Jeg er klar over det!).

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Den debat, der har fundet sted vedrørende den kommende afstemning om finanslovsforslaget, synes jeg nødvendiggør, at man appellerer til statsministeren om at gennemtænke, hvilken parlamentarisk situation det er, han tilsyneladende er ved at bringe både sig selv og hele det danske demokrati ind i. (*Afbrydelse*). Ja, jeg har nok forstået, at socialdemokratiet ikke helt har set alvoren i det, man har begivet sig ind i.

Men må jeg ikke gøre socialdemokratiet opmærksom på, at man har meddelt tinget og offentligheden, at man med SF har aftalt et kontaktorgan, og man har meddelt, at sammen med dette kontaktorgan vil man tilrettelægge de kommende 3 års politik. Vi befinder os da i den situation, at vi ikke kan få klar besked på, om det parti, der sammen med regeringen skal være med til at tilrettelægge lovgivningen, skal være med til at planlægge de kommende 3 års politik, vil tage et medansvar for finansloven, den finanslov, på hvilken hele vort parlamentariske system jo alligevel bygger.

Jeg tror dog, statsministeren skulle over-tænke denne parlamentariske situation: kan statsministeren være tilfreds med at arbejde under sådanne vilkår, kan tinget, kan offentligheden? Og igen, selv om socialdemokraterne ikke kan lide det: kan demokratiet være tjent med, at det ene af de to partier, som har aftalt og vil aftale, hvad der skal være grundlaget for de kommende 3 års politik, ikke vil tage medansvar for finansloven?

For mig at se er det en alvorlig parlamentarisk situation, som jeg synes statsministeren skulle overtænke.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg har lært en del om taktik herinde, men jeg forstår ikke fuldt ud, hvorfor hr. Hilmar Baunsgaard skal skruer sig helt op på de højder, han har skruet sig op på nu. Der er ikke mellem regeringen og mit parti aftalt et grundlag for de kommende 3 års politik. Der er aftalt en politik på visse vigtige samfundsmæssige områder; den agter vi at sørge for bliver gennemført, men vi ser gerne, at hele folketinget er medvirkende til at udforme den.

Men der er i hvert fald visse områder, som ikke dækkes af vor aftale med regeringen; et af disse områder er forsvarspolitikken, hvor hr. Hilmar Baunsgaards parti er delagtig i et forlig, som er basis for de militærudgifter, der bevilges her i tinget. Her findes også et udvalg; et lukket, privat udvalg mellem 4 partier, det private forsvarspolitiske udvalg, som det radikale venstre er medlem af, og dér tilrettelægger man den del af dansk politik, lovgivnings- og bevillingsvirksomhed, som vedrører forsvaret. Jeg tror, hr. Hilmar Baunsgaard må have glemmt dette; da han gik op og holdt sin manende tale til statsministeren.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Nej, det har jeg ikke glemmt.

Det undrer ikke mig, men måske kan det være gavnligt for andre at få det understreget, at der synes imellem det ærede medlem hr. Aksel Larsen og hovedparten af dette tings øvrige medlemmer at være en ganske skarp forskel på, hvordan man vurderer parlamentarisk ansvar. Det er rigtigt, som det ærede medlem siger, at der findes et sådant udvalg; men har det ærede medlem ikke også lagt mærke til, at de partier, der går ind i det, altid har taget et medansvar for finansloven, selv om de har været uenige i enkeltheder i den. Det er dér, den manglende forståelse for parlamentarismens vilkår er total og fatal hos det ærede medlem.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Det forekommer mig, at der af hr. Hilmar Baunsgaard blev stillet et så vigtigt spørgsmål til statsministeren, at statsministeren skylder ikke alene hr. Hilmar Baunsgaard, men også det øvrige folketing at besvare dette meget væsentlige spørgsmål. Jeg vil gerne tilslutte mig opfordringen til statsministeren om at besvare det.

Poul Sørensen: Hvad forsvarsudvalget angår, så blev det jo til på den måde, at vi modtog en opfordring fra ministeriet, som vi efterkom, og så har vi siddet og udført det arbejde, som er gjort i disse par år.

Jeg vil også gerne føje et par ord til den drøftelse, som finder sted her. Jeg kunne

[Poul Sørensen.]

forstå eller til nød forstå bemærkningerne fra hr. Aksel Larsen og hr. Skræppenborg-Nielsen, hvis det var forslag til forsvarslove, der lå til behandling her, men det er det jo ikke. Det er sagt af tidligere talere, lad også mig erindre om det, at det er finansloven, der skal vedtages ved denne lejlighed.

Jeg vil også gerne i denne forbindelse pege på det samarbejde, der er blevet etableret imellem socialdemokratiet og SF. Jeg skal ikke personligt sige noget hertil, ethvert parti må jo skønne over, hvorledes man vil samarbejde. Men da denne lejlighed nu giver mig anledning til at sige et par ord, vil jeg gerne tilføje over for statsministeren, regeringen og socialdemokratiet, at det, vi har været vidne til her i salen igennem den senere tid, er jo ikke, at en mindretalsregering arbejder på den måde, at den tager støtte, hvor den kan få det; det parlamentarisk interessante, synes jeg, i situationen er, at man offentligt meddeler, at man efter valget, i de måneder, der er gået siden da, har etableret sig på den måde, at man har lavet en protokol — som jo har været stærkt fremme i debatten omkring de store, vigtige lovforslag — og derved bundet sig ensidigt som mindretalsregering til et bestemt parti her i salen. Det har man lov til, men det er noget helt nyt.

Derfor vil jeg gerne i den meningsudveksling, der finder sted omkring denne alvorlige sag, slutte mig til alle, der har henstillet til statsministeren at tage ordet og klare disse ting op, for det drejer sig jo ikke, synes jeg i hvert fald, alene om spørgsmålet om 1 eller 2 stemmers overvægt, det drejer sig om at få klarlagt op over for tinget, hvorledes statsministeren mener arbejdet skal forløbe fremefter.

Jeg henstiller altså meget stærkt sammen med andre talere, at statsministeren ikke smyger udenom, men tager ordet og gør sin stilling klar for os alle.

Statsministeren (*J. O. Krag*): Jeg skal ikke lægge skjul på, at regeringen gerne så, at SF tog konsekvensen af andel i ansvaret for væsentlige dele af den lovgivning, der gennemføres, og stemte for finanslovforslaget. På den anden side må man erkende, at SF's finanspolitiske ordfører, hr. Skræppenborg-Nielsen, ganske klart har sagt, at hvis

denne afstemning ikke bliver en afstemning efter rent saglige linjer, men bliver en afstemning for eller imod regeringens parlamentariske grundlag, så vil SF stemme for. Så meget om det parlamentariske, der dermed er klarlagt.

Dernæst vil jeg sige, at jeg ville dog betragte det som ganske usagligt, om partier som de konservative, venstre og de radikale, der er med i et forsvarspolitisk samarbejde, stemte imod finanslovforslaget for derved at bringe det parti i vanskelighed, der ikke er med i dette samarbejde. Det kan ikke være en saglig afstemning.

Endelig vil jeg sige til hr. Poul Sørensen, at der er ikke truffet aftale om noget eksklusivt samarbejdsforhold mellem regeringen og SF. Vi vil tale sammen om visse retningslinjer, men indbyder alle folketingets partier til at tage del i det fremtidige samarbejde her i tinget.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Statsministeren beskrev situationen — jeg tror, jeg tør sige: sådan, som vi alle havde forstået den i forvejen. Det, jeg savnede, var en tilkendegivelse fra statsministeren af, hvordan han selv føler sin parlamentariske situation, når han har baseret regeringens eksistens — så snævert, som statsministeren og socialdemokratiet selv har givet udtryk for at man har gjort det — på et samarbejde med SF, og dette parti så ikke tager medansvar for finansloven.

Nu siger statsministeren, at det ville være usagligt, hvis andre partier ikke stemte for finanslovforslaget. Det vil med andre ord sige, at til trods for at der er enkeltheder ved finansloven, som de andre partier har været imod, finder statsministeren det usagligt, hvis de drager konsekvensen heraf, medens han åbenbart ikke finder det usagligt, at SF gør det. Det er, højttærende statsminister, ingen parlamentarisk værdig situation, og jeg ville gerne have, at statsministeren virkelig overtænkte, hvor alvorlig den må forekomme ud fra en almindelig parlamentarisk bedømmelse.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Det forekommer mig, at af de partier, der ikke er delagtige i rege-

[Aksel Larsen.]

ringen, er der ét parti, hvis ordfører her har givet besked om, hvordan partiets stilling vil være ved denne afstemning. Det er socialistisk folkeparti. Venstre, konservative, radikale — jeg husker ikke, om hr. Niels Westerby har udtalt sig i den retning — har blot nøjedes med at stille spørgsmål og har ikke villet give besked, i hvert fald ikke i denne sene fase af debatten; de er altså de helt rigtige. (*Thestrup*: Der står, at vi indstiller!). Ja, men man får unægtelig indtrykket af, at der er sket noget under denne debat. Så længe man har stillet disse spørgsmål, har man forbeholdt sig sin stilling og har ikke villet give besked. Hr. Damsgaard har, så vidt jeg husker, i sin første tale udtrykkeligt påstået, at hvis socialistisk folkeparti stemmer for finansloven, er det, fordi de ønsker at stemme for militærbevillinger. (*Thestrup*: Det var mig!). Nå, er det hr. Thestrup? Undskyld, så er det hr. Thestrup.

Jeg ønsker at gøre opmærksom på, at jeg har ingen vanskeligheder ved at stemme for finansloven, som jeg anser for en opsummering af de bevillinger, der er vedtaget af folketinget, eventuelt med skiftende flertal, men som er vedtaget af folketinget. Men jeg må tillade mig at tage et politisk hensyn dels til den presse, der udnytter pressefriheden til at fortælle mest mulig usandhed, og som fortæller, at hvis man stemmer for finansloven, så har man stemt for de militærbevillinger, som enhver ved vi har stemt imod, dels til de partier, hvis ordførere her tillader sig at fremsætte tilsvarende påstande. Hvis man agter at gøre denne afstemning til en tillidsafstemning for eller imod regeringen — og det kan man naturligvis gøre fra de borgerlige partiers side — så skal der, som hr. Skræppenborg-Nielsen har sagt, ikke være tvivl, så agter vi at stemme for finansloven.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Jeg vil gerne sige til statsministeren, at det bliver jo, eller det er blevet en ny situation, når SF stiller sig således, som det gør.

Jeg er enig med statsministeren i, at det samarbejde, som de fire partier har haft omkring forsvarssagen, er forløbet på en

tilfredsstillende måde under forsvarsministerens ledelse, det vil jeg gerne bekræfte her. Men jeg vil også sige, at man kan jo ikke afvise, at der er en ny situation, når det ærede medlem hr. Aksel Larsen og andre stiller sig, som de gør. Jeg skal ikke træffe nogen beslutning, ikke på nuværende tidspunkt. Vi har angivet ganske klart i betænkningen, hvordan vi stiller os.

Vi har jo fortilfælde, som kan vise os, hvordan det kunne gå; jeg tænker på situationen i foråret 1929, hvor der lå et finanslovsforslag klar til vedtagelse, men hvor man, grundet på forskellig stillingtagen imellem partierne, nåede til det resultat, at socialdemokratiet efter først at have meddelt, at det ville stemme for, meddelte, at det nu af politiske grunde ville stemme imod. Jeg fremhæver blot det som en ting, der måske kunne gå med ind i statsministerens overvejelser, idet jeg stærkt understreger, at det konservative folkeparti ikke har truffet nogen beslutning herom, for den situation møder os jo ganske uforberedt, at man efter drøftelsen her skulle nå dertil, at SF'erne ikke kunne stemme for finansloven. Jeg erindrer ganske tydeligt et par medlemmers indlæg forleden dag om, hvorledes deres omvendelse havde fundet sted; det var meget gribende at overvære. De ofrede meget på det alter, som åbenbart er dækket af protokollen. Derfor kom jeg her i salen i morges med den opfattelse, at det samme ville være tilfældet nu, så tæt forbundet som partierne er, og jeg vil da gerne atter henstille til statsministeren, at han søger at få sit flertal i orden.

Hvis det ikke bliver tilfældet, må vi jo lige overveje, hvordan det skal være; så kunne vi måske få en ganske kort pause; ja, jeg ville gerne lige overveje med mine venner, hvordan vi skal stille os i denne situation. Det vil jeg gerne henstille til formanden.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at jeg kunne aldrig komme i tanke om at sige til det ærede medlem, at fordi han tog det parlamentariske medansvar for den finanslov, som er selve forudsætningen for, at vort samfundssystem kan fungere, havde han der-

[Hilmar Baunsgaard.]

med taget et medansvar for de militærudgifter, han har stemt imod ved delafstemningerne.

Jeg må måske minde det ærede medlem om, at den situation har det radikale venstre ofte været i. Jeg må måske også minde ham om, at der er medlemmer af den radikale gruppe, der lige så konsekvent som medlemmerne af SFs gruppe har stemt imod militærbevillingerne, men som ud fra en erkendelse af det parlamentariske medansvar også tager et medansvar for at få den finanslov til at fungere, som vort samfundssystem skal bygge på.

Jeg forstår, at hr. Aksel Larsen inderst inde er enig med mig i denne vurdering. Så synes jeg, han skulle drage konsekvensen af denne efter min opfattelse korrekte parlamentariske opfattelse.

Så siger det ærede medlem, at den eneste ordfører, der har meddelt, hvordan man vil stemme, er SFs ordfører. Ja, det er rigtigt. Hvad er det han har meddelt? Hvis I andre stemmer imod, stemmer vi for; hvis I stemmer for, så stemmer vi ikke. Det kan man vist kalde en klar meddelelse om, hvilken stilling man selv har.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg skal ikke gå ind i en diskussion med hr. Aksel Larsen om hans besynderlige opfattelse af pressen her i landet. Jeg ved ikke, om han specielt tænker på SF-bladet.

Derimod synes jeg, at han har en tilsvarende besynderlig opfattelse efterhånden af stillingtagen til finansloven. På den ene side siger hr. Aksel Larsen, at finansloven jo kun er en opsummering; derfor kan man godt stemme for finansloven, selv om man stemmer imod enkelte bevillinger. På den anden side indtager han og hans parti det standpunkt, at de nu som tidligere — med den begrundelse, at de er imod militærbevillingerne — vil undlade at stemme for finansloven. Der mangler egentlig lidt af den logik, som hr. Aksel Larsen ellers ofte har haft i parlamentariske situationer, når han på den ene og på den anden side tager forskelligt standpunkt. Men det er i hvert fald interessant, at hr. Aksel Larsen har sagt, at

hvis andre partier ikke vil medvirke til finanslovens gennemførelse, så vil han og hans parti uagtet alle tidligere argumenter, alle tidligere standpunkter, rejse sig og stemme for finansloven. Det er egentlig en besynderlig parlamentarisk situation, der er skabt, når vi efterhånden oplever, at det parti, som regeringen støtter sig på i øjeblikket, tager standpunkter til sagernes afhængigt af, hvorledes andre partier stemmer.

Hr. Vivike og hr. Kai Moltke forklarede forleden dag, at de medvirkede til momsens, fordi andre partier ikke gjorde det. Hr. Skråppenborg-Nielsen og hr. Aksel Larsen har i dag forklaret, at de vil stemme for finansloven, hvis andre partier ikke gør det. Gør andre partier det, så vil de ikke. Er det ikke en meget besynderlig parlamentarisk situation, regeringen og SF efterhånden har bragt landet i.

Stats- og udenrigsministeren (J. O. Krag): Det fremgår jo tydeligt af denne debat, at hvorledes nu end hr. Poul Sørensens overvejelser falder ud — jeg forstår, at de ikke er afsluttet endnu, han har ikke truffet afgørelse — så vil dette ende med, at der er flertal for finansloven, vel meget sandsynligt sådan, at ingen stemmer imod den. Under disse forhold vil jeg under alle omstændigheder betragte regeringens parlamentariske situation og flertal som værende i orden. Det er nok muligt, at de mest diskuteredygtige medlemmer af dette høje ting kan benytte en ikke helt sædvanlig situation til at lægge et vist pres på SF. Jeg har da også sagt før og vil gerne gentage det her, at jeg synes, SF burde tage konsekvensen af den nye situation og stemme for; men nå frem til en konklusion om, at der skulle være noget i vejen med regeringens parlamentariske stilling, det kan jeg ikke.

Jeg var glad for, at hr. Poul Sørensen udtalte sig så positivt om samarbejdet mellem fire partier i dette ting på det forsvarspolitiske område. Jeg håber, at dette samarbejde kan fortsætte. Vi har på fra regeringspartiets side lagt en overordentlig vægt på dette samarbejde.

Hr. Hilmar Baunsgaard havde nogle sarkastiske betragtninger over, hvad jeg før sagde om, hvad der var sagligt og usagligt. Jeg må mene, at det forsvarsmæssige sam-

[Stats- og udenrigsministeren.]

arbejde har været meget sagligt. Jeg kan ikke rigtig forestille mig, at nogen af de partier, der har deltaget i det, ville sætte det i fare for en politisk demonstrations skyld. Jeg ville i hvert fald ikke gøre det. (Weikop: Hvad gjorde H. C. Hansen?) Ja, nu synes jeg ikke, hr. Weikop skulle blande sig i det, for vi befinder os mange år efter den situation, og det, jeg står her og siger, er, at jeg ville ikke gøre dette, og jeg vil fraråde andre partier at gøre det.

Formanden: Hr. Hilmar Baunsgaard har ordet for en kort bemærkning, og derefter kan man vel betragte de korte bemærkninger tid som endt.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Jeg vil gerne sige til statsministeren, at jeg synes, statsministeren skulle have lagt mere vægt på appellen til en bedømmelse og forståelse af den parlamentariske situation end på det, statsministeren opfattede som sarkastiske bemærkninger fra min side om misforholdet imellem statsministerens accept af, at SF eventuelt ikke stemmer for, og hans manglende accept af, at andre eventuelt ikke ville gøre det. Det er for mig en alvorlig parlamentarisk bedømmelse mere end en sarkastisk betragtning. Jeg føler oprigtigt, at det er et parlamentarisk ansvar, at hvert medlem af dette ting har, hvis man ønsker at have medindflydelse på lovgivningen, da også at få vores parlamentariske system til at fungere. Det kan man ikke ved den stilling, som SF hidtil har indtaget, og som de tilsyneladende — om de får lov til at køre efter deres egne lyster — agter at fortsætte med. Det er ikke parlamentarisk korrekt eller ansvarligt at gøre det.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg har jo klart erkendt, at jeg mente, det ville være rigtigere, hvis SF tog konsekvensen af sin nuværende situation og stemte for. På det punkt er der ikke nogen uenighed.

Men det, hr. Hilmar Baunsgaard forsøger på — forsøger på — det er at dreje en afstemning om finanslovsforslaget om til en afstemning for eller imod regeringen, til et spørgsmål, om der er parlamentarisk flertal for regeringen eller ej. Men hvorfor stiller man så ikke et dagsordensforslag om det? Det ville da være det sagligt korrekte. Stil et dagsordensforslag om det, og lad os få det afviklet i en fart.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* vedtoges enstemmigt med 88 stemmer; 77 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 1 i tillægsbetænkningen, således ændret, og ændringsforslagene nr. 2 og 3 i tillægsbetænkningen vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 2 og 3 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* betragtedes som vedtaget med samme stemmetal som underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af finansministeren.

Ændringsforslagene nr. 4 og 5 i tillægsbetænkningen vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 4 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* vedtoges enstemmigt med 164 stemmer; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 6 i tillægsbetænkningen, således ændret, og ændringsforslag nr. 7 i tillægsbetænkningen vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 og 6 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af finansministeren.

Ændringsforslagene nr. 8-119 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 120 i tillægsbetænkningen

vedtoges med 141 stemmer mod 20; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 121-184 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 7 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af finansministeren.

Ændringsforslag nr. 185 i tillægsbetænkningen, således ændret, og ændringsforslagene nr. 186-248 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af *Niels Westerby m. fl.*

forkastedes med 98 stemmer mod 4; 63 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 249-291 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 uden for tillægsbetænkningen af *Niels Westerby m. fl.* betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af Niels Westerby m. fl.

Ændringsforslagene nr. 292-311 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 8 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af finansministeren.

Ændringsforslag nr. 312 i tillægsbetænkningen, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af finansministeren.

Ændringsforslagene nr. 313-317 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 10 uden for tillægsbetænkningen af *finansministeren* betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som underændringsforslag nr. 4 uden for tillægsbetænkningen af finansministeren.

Ændringsforslagene nr. 318-390 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Lysholt Hansen: Jeg kan love medlemmerne, at jeg skal ikke genoptage nogen drøftelse, men efter afstemningen om ændringsforslagene er det sædvane, at vi kort gør op, hvorledes finanslovsforslaget vil komme til at se ud, og det skal jeg da gøre vedrørende finanslovsforslaget for 1967-68, efter at der nu er stemt om ændringsforslagene.

På det fremsatte finanslovsforslag var der på drifts- og anlægsbudgettet opført indtægter på 18.994.381.100 kr. og udgifter på 17.738.159.400 kr., hvilket resulterede i en merindtægt på 1.256.221.700 kr. De vedtagne ændringsforslag medfører merindtægter på 73.786.800 kr. og merudgifter på 541.144.700 kr., således at merindtægten

[Lysholt Hansen.]

på drifts- og anlægsbudgettet formindskes med 467.357.900 kr., hvorefter det samlede overskud på drifts- og anlægsbudgettet udgør 788.863.800 kr.

Den nævnte formindskelse af overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet medfører i forbindelse med forskydningerne på formue- og kapitalbudgettet, at der sker en forringelse i mellemværendet med Danmarks Nationalbank på 313.514.000 kr. i forhold til det fremsatte finanslovsforslag, således at dette mellemværende i alt kun forbedres med 230.254.100 kr., hvoraf 180.254.100 kr. indsættes på finansministeriets kontokurant, medens 50 mill. kr. afskrives på statsforskrivningen af 1960.

Kasseoverskuddet, der på grundlag af det fremsatte finanslovsforslag kunne opgøres til omkring 484 mill. kr., vil som følge af den ved ændringsforslagene gennemførte ændring i statens finansielle stilling formindskes med ca. 318 mill. kr., således at det samlede kasseoverskud for finansåret 1967-68 nu kan skønnes at ville udgøre omkring 166 mill. kr.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale finanslovsforslaget til endelig vedtagelse.

Aksel Larsen: Hr. Poul Sørensen anmodede formanden om en kort pause til eftertanke. Jeg vil gerne støtte hr. Poul Sørensens forslag. (*Poul Sørensen:* Jeg har trukket mit forslag tilbage!). Hvilket? Nå, hr. Poul Sørensen har ændret mening. (*Poul Sørensen:* Ja!). Så vil jeg gerne stille forslag om en pause.

Formanden: Forhandlingen er sluttet. Da der er anmodet om en pause, skal jeg udsætte mødet til kl. 15.

Mødet udsat kl. 14⁴⁰.

Mødet genoptaget kl. 15.

Formanden: Jeg skal udsætte mødet til kl. 15³⁰.

Mødet udsat kl. 15².

Mødet genoptaget kl. 15³⁰.

Formanden: Efter at mødet har været udsat, skal jeg efter anmodning, idet jeg går ud fra, at tinget er indforstået hermed, genoptage forhandlingen om lovforslaget, inden det går til afstemning.

Aksel Larsen: Sådan som de sidste par timer af debatten er forløbet, er der jo ingen tvivl om, at visse partier her i salen har gjort den afstemning, der forestår, til en afstemning for eller imod regeringen, at man vil gøre afstemningen over finanslovsforslaget til en tillidsafstemning. Som det fremgår af, hvad vor ordfører, hr. Skræppenborg-Nielsen, har sagt, havde vi på forhånd indstillet os på, at vi under sådanne forhold, hvis det skulle udvikle sig derhen, agtede at stemme for finanslovsforslaget, idet vi ikke vil tillade, at der med omvendt fortegn sker noget lignende som det, der skete i 1929, og som jeg kan forsikre hr. Poul Sørensen om at jeg selv personlig har oplevet og derfor kender særdeles godt.

Med denne afstemning er der jo ingen som helst tvivl om, at vi er modstandere af militærudgifterne, og det behøver jeg formodentlig ikke at understrege nærmere efter de afstemninger, vi har haft både ved anden og tredje behandling over ændringsforslag til finanslovsforslaget, og slet ikke efter at hr. Hilmar Baunsgaard så sagkyndigt har understreget, at sådan er forholdet jo. Hvilke konsekvenser afstemningen så vil få, hvis de borgerlige partier stemmer, som man må formode efter deres ordføreres udtalelser, skønt de ikke gik så langt, at de gav helt klar besked, det ved jeg ikke, men de må jo selv overveje, om det kan få følger for deres forsvarspolitiske samarbejde med regeringen.

(Kort bemærkning).

Grethe Philip: Hr. Aksel Larsen gentog en bemærkning om, at det ikke havde været ganske klart, hvordan de forskellige partier havde stillet sig til finanslovsforslaget. Jeg tror, det må bero på, at hr. Aksel Larsen ikke har været opmærksom under den sidste del af min indledende ordførertale, hvori jeg udtrykkelig gjorde opmærksom på, at vi ville stemme for finanslovsforslaget i dets

[Grethe Philip.]

helhed, og jeg vil gerne understrege, at den indstilling fastholder vi, og at vi udelukken- de betragter det som en afstemning om selve finanslovsforslaget.

(Kort bemærkning).

Damsgaard: Vi har ikke ændret vores stil- ling, som der er givet udtryk for, og det er ikke for at redde regeringen, men som jeg sagde i min første tale her ved tredje be- handling af finanslovsforslaget, og som der står i tillægsbetænkningen, vil vi stemme for finanslovsforslaget.

(Kort bemærkning).

Thestrup: Mit parti vil, således som det fremgår af tillægsbetænkningen, stemme for finanslovsforslaget.

(Kort bemærkning).

Niels Westerby: Det har hele tiden været vores agt at stemme for finanslovsforslaget, idet det modsatte jo ville være en tom de- monstrationspolitik, der ikke havde nogen som helst sammenhæng med en ansvarlig parlamentarisk fremgangsmåde.

I øvrigt må jeg i anledning af det ærede medlem hr. Aksel Larsens bemærkninger sige, at der er jo dog trods alt sket et frem- skridt herinde i dag. Det har jo været så- ledes tidligere, at folkesocialisterne ikke under nogen omstændigheder ville røre ved finanslovsforslaget med en ildtang, fordi det indeholdt visse forsvarsbevillinger. I dag er det jo sådan, at man stemmer for finans- lovsforslaget, selv om det indeholder for- svarsbevillinger; der er dog sket et frem- skridt.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg tror, vi alle kan erindre, at i en meget fjern fortid var der nogle ord- førere, der bebudede, at deres partier ville stemme for finanslovsforslaget. Det er imid- lertid så længe siden, som jeg sagde det; de sidste par timer af debatten gik den i en adskilligt anden retning; og uanset hvad man har skrevet i tillægsbetænkningen; så har man her lagt det op som et tillids- eller et mistillidsspørgsmål; man har lagt de- batten sådan op; og man har forbeholdt sig under visse taktisk gunstige omstændighe-

der enten at undlade at stemme eller at stemme imod finanslovsforslaget for at bringe regeringen i vanskeligheder. Under disse omstændigheder er det naturligvis aldeles rimeligt, at vi gør, som jeg har sagt; vi agter at stemme for finanslovsforslaget. Og så vil jeg kun sige, at hvis vi skal opleve mange situationer af den art; vi nu har op- levet, så kan de borgerlige partier ikke læn- gere holde fast på deres ideligt fremsatte påstande om, at det er regeringspartiet og socialistisk folkeparti, der graver grøfter i dansk politik og i denne sal; i dag er de i hvert fald gravet fra den side.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg vil gerne have lov til på finansministerens og egne vegne at takke for den store tilslutning til finanslovsforslaget. Jeg vil også gerne tak- ke for den hjælp, vi i forskellig henseende i denne forbindelse har modtaget, delvis fra uvventet hold. Det var ikke mig, men hr. Poul Sørensen, der under denne debat bragte forsvaret ind i debatten; jeg går ud fra, at det nu er ude af debatten, og jeg tror, den står sig bedst derved.

Så ville jeg egentlig gerne til sidst have bedt oppositionens leder om at give en kom- mentar til oppositionens parlamentariske stilling; det er muligt, man vil forsøge at smyge sig udenom, måske bl. a. af den grund, at det endnu er svært at finde frem til den person, der ville være kompetent til at af- give kommentaren.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 168 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive til- stillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til konkurren- celov.

(Lovforslaget (nr. 113) findes i tillæg A. sp. 2305, fremsættelsen i tidenden sp. 1916).

Formanden: Sammen med denne sag fore- tages den følgende sag på dagsordenen, nem- lig: